

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Lucas jyaay

Jidu'um tse'e je Lucas dunuja'yi je Teófilo

¹ Numay tse'e je jayu dunupaaajmtkidi jětse'e duja'adat ti ve'e toojnju kojtsju joma ve'e aats je n'it je nnaax. ² Je'e tse'e dujaaydu ax jo'n aatse'e xtuk'ixti xtuknuja'vidi je'eda juu' ve'e je jayu dutuk'ixtup je Nte'yam je y'ayook jětse'e du'ixti dumótudi vintso ve'e tyoojnji kyojtsji van'ítani ku ve'e ve'em tyon'ukvaajnji kyojts'ukvaajnji. ³ Ñumájiva Teófilo, nay ve'empa ats, ta atse'e nyaktuv nyaktooda'aky jets atse'e oy nmujava pan vintso ve'e nujom juu' jaty tyoojnji kyojtsji van'ítani ku ve'e je Cristo kajx choo'ntk'ukvaajñ. N'oyja'vipts atse'e jets ats mitse'e ntuknujaya pan vintso ve'e to'k nax jado'k nax jyajty, ⁴ ve'em tse'e oy xnujávat jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e myaktuk'ix.

To'k je ángeles du'ava'ni jets ke'exupe'e je Yaknapajtpa Juan

⁵ Ku ve'e je Herodes yakkutojpk vye'na jem judéait y'it jootm, jem tse'e y'ijit to'k je tee' juu' ve'e duxaaj Zacarías. To'k je jaka'a juu' ve'e Abías duxaaj, je'e tse'e je tee'tajkta juu' ve'e je Zacarías myaattoon. Je tee' juu' ve'e duxaaja Aarón, je'e tse'e je chaan je kyooj ijtpa je Zacarías je ñuda'ax. Elisabet je'e ve'e xyaaj y'ijit. ⁶ Tuv tse'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda y'ijit va'an numejtsk

jeja je Nte'yam vyinkujk, kyutyoondup tse'e y'ijit je Maja Vintsán je pyava'nun, ka'a tse'e pan ti tokin pyaatuxjada. ⁷ Ax ka'a tse'e pan y'ónukta kux pum je'e ve'e jetse'e je Elisabet je ónuk dukajayéput, ve'empa na'avani amájani ve'eda.

⁸ Ku ve'e je Abías je jyaka'a tyukkadaakji jetse'e je Nte'yam dumutóndat dumupáktat jep maja tsaptujkp, ax jo'n dutonda y'ijit je tee'tajkta, ⁹ je Zacarías tse'e tukkadaakju jetse'e tyákat jep maja tsaptujkp yakpoomjojka joma ve'e je kunuu'kx it. ¹⁰ Ax namvaatts je'e ve'e duyajak je poom jetse'e je numay jayu chapkotsta jep maja tsaptaaktaagujkp, ¹¹ van'it tse'e je Zacarías du'ixpaaty to'k je Nte'yam je yaangeles tyena jeja je poom jojkpejtun y'aka'yun pa'ayi. ¹² Ku tse'e je Zacarías du'ix je ángeles, ka'a tse'e du'ukmutaayvaatni vintso ve'e jyátukat, ooy tse'e tyuntsa'ki. ¹³ Van'it tse'e je ángeles ña'muxji:

—Zacarías, kadi mtsa'aga. Mkats'amotunajxju xa ve'e je Nte'yam, jyayéput tse'e je mnuda'ax Elisabet to'k je pi'k mix ónuk, Juaants je'e ve'e xtukxaajat. ¹⁴ Mjayéput tse'e je xoojntkun, nay ve'empa tse'e numay je jayu ooy tyunxoonduktat ku ve'e kye'exut. ¹⁵ Je m'ónuk, ñumájaps je'e ve'e ooy jeja je Nte'yam vyinkujk, ka'a tse'e je tsaaydum pa'ajk naaj du'oo'kut, ni ka'ava tse'e je viijnk makk naaj du'oo'kut; jakye'exna ve'e vye'nat, van'it tse'e je Espíritu Santo myo'ojut je makkín jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. ¹⁶ Je'e kajx tse'e numay je israeejlit jayu ñapyajmjidínuvat je Maja Vintsán maat, je'e je Ntye'yamda. ¹⁷ Je

Juan tse'e je Maja Vintsán d̄uvintoo'vákap, jyayépupts je'e ve'e jem jya'vin kajxm je Espíritu Santo jets je mákkin ax jo'n je'e juu' ve'e je Elías jyajejp, ve'em tse'e duyaknamyujot'óyajat je tee' je taak maat je y'ónukta; jets je jayu juu' ve'e kakatsuvínmótudup, je'e tse'e dutukvínmótudap. Ve'em tse'e je jayu apaamduka du'a'íxtinit je Maja Vintsán ku ve'e myiinnit.

18 Van'it tse'e je Zacarías je ángeles du'amotutuvi:

—¿Vintsos atse'e nnujávats jets ve'emame'e? Na'avani xa ats, amájanivats ats je nnuḁa'ax.

19 Van'it tse'e je ángeles y'atsoojvi:

—Atse'e je Gabriel, jem atse'e je Nte'yam vyinkojkm n'it, je'ets atse'e xkejxp jets ats mitse'e ntuknujávats ya oy ayook. 20 Kuxe'e tuxkajaanchjáva ax jo'n atse'e nva'añ, oom tse'e mtaannit, ka'a ve'e m'uk'o'yixjinit jetse'e mkótsut, van'ítume'e mkojts'ukvaannuvat ku ve'e tyónjut ax jo'n atse'e nkats, kuunume'e je m'ónukta kye'exut.

21 Je numay jayu, jepts je'e ve'e du'a'ixta je Zacarías maja tsaptaaktaagujkp, je'e tse'e kyanuja'vidup pan tyajxe'e tyana jep maja tsaptujkp. 22 Ku ve'e je Zacarías pyítsum, ka'a tse'e y'uk'o'yixjini jetse'e kyótsut, koojyji ve'e je y'aaj je kyá'aj duyakyo'y kux oome'e tutyáñ. Van'it tse'e je nuja'vin dupajkti je numay jayu jets jepe'e ti ve'e tuyak'ixju.

23 Ku ve'e duyakpuuk vinxup xaaj ve'e je Nte'yam dumutuujn dumupujk jep maja tsaptujkp, najkxnu tse'e jem tyak'am. 24 Van'it tse'e je ñuda'ax Elisabet tyaañ kanuva'ajtsap.

Ka'a tse'e y'ukpítsumni, mugooxk po'o ve'e tyun'ijt jep tujkpi. ²⁵ Jetse'e vyaajñ:

—Je Maja Vintsants atse'e je maja maa'yun tuxtuujnja jets atse'e je jayu xkoo'kviijn'ixtinit.

To'k je ángeles duvaajnji je María jets ke'exupe'e je Jesús

²⁶ Tojtuk po'o ve'e je Elisabet je y'ónuk dutsam'it vye'na, van'it tse'e je Nte'yam dukejx to'k je ya'angeles juu' ve'e Gabriel duxaaj; jem Nazaret tse'e dukejx, to'k je kajpun juu' ve'e jem galiléait y'it jootm, ²⁷ jetse'e ojts du'ix to'k je kiixuta'ax juu' ve'e María duxaaj, yaa'vyajknuts je'e ve'e, Joseejs je'e ve'e xyaaj je ñuyaa'y, je David je chaan je kyooj. ²⁸ Je aangelese'etajki joma ve'e je María jetse'e dunuujmi:

—Dios meep María, ooy xa ve'e je Nte'yam mtuntsakju, mits maatts je'e ve'e y'it. Mits tse'e to'k tumto'nuxju je maa'yun nuyojk jets ka'a ve'e je viijnk ta'axtajkta.

²⁹ Ax ku tse'e du'amotunajxy vintso ve'e je ángeles ña'muxji, atuva atoki tse'e dutuktaajñ jetse'e ojts dutunvinmay pan tyajxe'e ve'em myukatsju. ³⁰ Van'it tse'e je ángeles ña'muxji:

—María, kadi mtsa'aga. Ta ve'e je Nte'yam je maa'yun mto'nuxju, ³¹ ónuk maate'e mtánut jetse'e to'k je pi'k mix xyakke'exut, Jesús tse'e mtukxaajap. ³² Ñumájapts je'e ve'e ooy, yakkótsupts je'e ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e. Ve'em ax jo'n je Nte'yam, je Maja Vintsán, juipani dupuujm je David jetse'e duyakkutojkjat je Nte'yam je jyayu, ³³ nay ve'empa tse'e je Nte'yam je pi'k mix dupámüt

jetse'e duyakkutojkjat je Nte'yam je jyayu. Xa'ma kajxts je'e ve'e duyakkutojkjinit je israeejlit jayu, ni je vin'ita ve'e je kyutojkun kyakukáxat.

³⁴ Van'it tse'e je María du'amotutúvi je ángeles:

—Ka'a xa atse'e pan nyaa'tyajk. ¿Vintsos je'e ve'e ve'em tyónjut?

³⁵ Van'it tse'e je ángeles y'atsoojvji:

—Je Espíritu Santo xa ve'e mnukada'akjup jetse'e je Nte'yam je myakkin mtuknujoo'xjut ax jo'n je vínuts. Paaty tse'e je pi'k mix juu' ve'e myakke'exup, va'ajts jootts je'e ve'e, yakkótsupts je'e ve'e jets je'e je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk.

³⁶ Je mmugo'ok Elisabet, jah'amájanam je'e ve'e, tojtuk po'oani tse'e kanuva'ajtsap y'it, je'e juu' ve'e yaktijp jets pum je'e ve'e jetse'e je ónuk dukajayéput. ³⁷ Ka'a xa ve'e tii ti ve'e je Nte'yam nunka'o'yixjup.

³⁸ Van'it tse'e je María vyaajñ:

—Uxyats atse'e. Napyajmjup atse'e jem je Nte'yam y'am kya'm. Va'an dutunju ve'em ax jo'n ats mitse'e tuxnuujma.

Ku tse'e ve'em yaknuujmi je ángeles, jetse'e ñajkxni.

Ku je María ojts duku'ix je Elisabet

³⁹ Ka'a tse'e tya'ni jetse'e je María ñujkx joma ve'e to'k je pi'k kajpun joma ve'e ooy je tonun jem judéait y'it jootm. ⁴⁰ Ku ve'e jem jye'y, van'it tse'e tyajki jep je Zacarías tyujkp jetse'e dukojtspaa'kx je Elisabet. ⁴¹ Ku tse'e dumotu jets je María ve'e kojtspo'o'kxjup, jetse'e je Elisabet je y'ónuk yejtsuk jem jyootm. Van'it tse'e je Elisabet je Espíritu Santo myoojyji je makkin jets je vinma'yun jetse'e

dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ⁴² jetse'e mak̄k vyaajñ:

—Ta xa ve'e je Nte'yam nuyojk mkunuu'kxju jets ka'a ve'e je viijnk ta'axtajkta; ve'empa je m'ónuk juu' ve'e mjayé pup, ta je'e ve'e dukunoo'kxpa. ⁴³ Nnupánipts atse'e jets atse'e min xku'ix ats je nMaja Vintsán je tyaak. ⁴⁴ Tun koojyits atse'e tunmōtu jetse'e mkojtspaa'kx, je xoojntkun kajx tse'e ats ya n'ónuk tuyejtsuk yam ats njootm. ⁴⁵ Xoon xa mitse'e kuxe'e tuxjaanchjáva juu' ve'e myaktuknuujmi, kux tónjup kótsjup je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tudukats.

⁴⁶ Van'it tse'e je María vyaajñ:

Yakmájip yakjaanchipe'e ats ya n'aaj ya njoot je Maja Vintsán,

⁴⁷ xoojntkp tse'e ats ya nja'vin je Nte'yam kajx, ats je nYaktsookpa,

⁴⁸ kux ta atse'e je Nte'yam xnu'ixkada'aky, ats, je myutoompa je myupajkpa.

Uxyam tse'e je jayu vyan'ukva'anut jets xoon atse'e vinxup je naske'exa,

⁴⁹ kux ta atse'e je maja maa'yun xtuujnja je Nte'yam, juu' ve'e nujom duka'mikajxp.

Je va'ajts aaj je va'ajts joot je'e ve'e jyajejpp.

⁵⁰ Xa'ma kajxts je'e ve'e dunu'ixkada'aky je jayu pan pan jatye'e vintsa'kijidup.

⁵¹ Mak̄kts je'e ve'e jetse'e je majin dutún, y'amaadaagui ve'e pan pan jatye'e dunutúvidup, pan pan jatye'e namyaaguejxjudup,

⁵² je'e tse'e dupajkji je kutojkun je yakkutojkipada jetse'e je nuu'k jayu duyakmaji,

53 je'e tse'e je ayoova jayu dumooy juu' ve'e oy,
 jetse'e ve'emji duyaktaajñ je kumeen jáyuda,
 54 je'e tse'e duputajki je myutoompada je
 myupajkpada, je israeejlit jáyuda,
 ka'a tse'e dujaa'tyóki jetse'e dunu'ixkada'akta.
 55 Xa'ma kajx xa je'e ve'e dutún ax jo'n
 dutukvinva'nidi je njujpit jáyuvamda,
 je Abraham maat je chaan je kyooj.
 Jidu'um tse'e je María vyaajñ.

56 Toojk po'o jo'n tse'e je María y'ijt je Elisabet
 maat, van'it tse'e vyimpijtni jem tyak'am.

Ku je Yaknapejtpa Juan kye'x

57 Ku ve'e je xaaj dupaaty vin'ite'e je Elisabet
 je y'ónuk duyakke'exut, pi'k mix tse'e yakke'x.

58 Ku ve'e je myujantam je myutaktam jets je
 jyuu't je myugo'ok je kats dumótudi jets ta ve'e je
 Elisabet je Nte'yam je maa'yun tyo'nuxju, van'it
 tse'e ñajxxti vinkukojtsiva, putukxoojntkiva.

59 Kutoodojtuk xaaj tse'e kye'ex vye'na, van'it
 tse'e ojts je ixta'nun duyakjapyámjada je pi'k
 mix jetse'e duni'kxmat dukojmat, ve'em tse'e
 nujava tyánut jets israeejlit jayu je'e ve'e. Je'e
 tse'e du'uktsojktu jetse'e je tyee' Zacarías je xyaa
 kudupujk. 60 Ax je pi'k mix je tyaak tse'e vaan:

—Ka'a, Juaane'e xyaaajap.

61 Van'it tse'e dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e? Ka'a xa mitse'e pan mjuu't
 mmugo'ok ve'em duxaaja.

62 Van'it tse'e je kya'aj maat du'amotutúvidi
 je pi'k mix je tyee' pan ti ve'e chajkp jetse'e
 duxaajat. 63 Van'it tse'e je tyee' du'amotu to'k je
 pi'k pu'u joma ve'e yukja'at. Ax jetse'e dujaajy jets

Juaane'e xyaaj. Atuva atoki tse'e dutuktaandi je jáyuda. ⁶⁴ Ax je'yji tse'e je Zacarías kyojtspajknuva jetse'e dukukojtsji'ukvaajñ je Nte'yam. ⁶⁵ Ku ve'e kyojtspajknuva, je'e tse'e je myujantam je myutaktam tyuktaandu atuva atoki. Ax yakkojtsva'kxts ya'a ve'e jem nujom judéait y'it jootm. ⁶⁶ Pan pan jaty tse'e du'amotunajxtu, tum je'e tse'e vyinmaaydup, pyayo'lydup, jetse'e ñay'amotutúvajada vimpit atuj pan vintsó ve'e je pi'k mix dunumájat, kux nujávani je'e ve'e jets je Nte'yam maat je'e ve'e y'it.

Ku je Zacarías je Nte'yam dukukojtsji

⁶⁷ Je pi'k mix je tyee', je Zacarías, je Espíritu Santo tse'e moojyju je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je Nte'yam je y'ayook tse'e kyojtsnajx. Jidu'um tse'e vyaajñ:

⁶⁸ Yakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit je Maja Vintsán,
je israeejlit jayu je Ntye'yam,
kux je'e uu'me'e tuxnu'ixkadaakumda jetse'e
naspaka tuxyakta'numda,
je'e je jyáyuts uu'me'eda.

⁶⁹ Je'e ve'e tuxmo'yumda to'k juu' ve'e xyak-
tsookumdinup,
je myutoompa je myupajkpa David je chaan je
kyooj je'e ve'e.

⁷⁰ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam dukajts je
vya'ajts jayu kajxta juu' ve'e ijttu je Nte'yam
je y'ayook kojtsnajxpada,
jujp xupe'e ve'em du'ukvaandi.

⁷¹ Ve'eme'e vyaandi jets xtuknuvaatsumdape'e
je Nte'yam pan pan jatye'e

xtso'oxpajkumdup jets nujom pan pan
 jatye'e xmu'ejkumjudup,
 72 jetse'e dujayéput je nu'ixkadaakun,
 tyónupts ya'a ve'e ax jo'n dutukvinva'ni je njujpit
 jáyuvamda,
 ka'a tse'e dujaa'tyókiyut je kunuu'kx kojstán juu'
 ve'e masookuxjudu.
 73 Ya'a xa ve'e je kojstán juu' ve'e je Nte'yam
 yaktaajnu je njujpit jáyuvamda Abraham,
 74 je kojstán jets xtuknuvaatsumdinupe'e je
 Nte'yam pan pan jatye'e xtso'oxpajkumdup
 jetse'e ve'em nvinja'vimdat nvintsá'kimdat to'k
 aaj to'k joot,
 75 tuve'e jets je'e je myajin kajxe'e njoojn-
 tykimdat vinxup xaaj vinxup joojnte'e
 xtuknupaajmtkimda.
 76 Jets mits, pi'k mix, to'kts mitse'e m'ítut je
 Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa,
 kux mitse'e najkx je Maja Vintsán je tyoo'
 xyak'o'yija,
 77 ve'em tse'e je jyayu xtuknujávát jets
 yakmee'kxadape'e je tyókinda
 jetse'e ve'em dujajejptinit je joojntykin juu' ve'e
 xa'ma kajx ijtp.
 78 Je Nte'yam je chojkun kajx jets je'e je
 nu'ixkadaakun kajx tse'e je nam xaaj
 jyajtukut,
 79 jetse'e je ajajtk dumo'ot je jáyuda juu' ve'e ijttup
 jeja akoo'ts it jaat,
 je jáyuda juu' ve'e tsa'kip ijttup je oo'kun kajx,
 ax ve'em tse'e xtuknuja'vimdat je nnaa'amda je
 ntoo'amda,
 oy joot tse'e n'ijtumdinit je Nte'yam maat.

Jidu'um tse'e je Zacarías vyaajñ.

⁸⁰ Yee'kp tse'e je pi'k mix jetse'e je Espiritu Santo myoy'atu'utsju je myakkin. Jem tse'e y'ijt joma ve'e kyapantsuuna. Kuunum tse'e je xaaj dupaaty, van'itnum tse'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja je myu'israeejlit jayu vyinkujkta.

2

*Ku je Jesús kye'x
(Mt. 1.18-25)*

¹ Távani tse'e je Yaknapejtpa Juan kye'ex vye'na, van'it tse'e je Augusto César je kyutojkun dupuujm jetse'e je jayu yaknuja'adat anañujoma. Augusto César je'e ve'e xyaaaj juu' ve'e je maja kutojkun dukamip van'it. ² Muto'k nax ya'a ve'e ku ve'e je jayu yaknujaajy, je Cirenio ve'e yakkutojkkp vye'na jep je Augusto César kya'p pya'tkup jem siiriait y'it jootm. ³ Ax kakje'e tse'e je jyujpit jayu je kya-jpun du'anajkxidi jetse'e najkx jem yakjavyetta. ⁴ Kux je David je chaan je kyooj je'e ve'e y'ijt je José, paaty tse'e dutukvaach je kajpun juu' ve'e duxaaaj Nazaret, jem galiléait y'it jootm, jetse'e ñujkx jem Belén, je David je kyajpun, jem judéait y'it jootm. ⁵ Jem tse'e ñujkx yakjavyejtpa kijpx maat je ñuda'ax María. Onuk maatani tse'e je María vye'na. ⁶ Jem tse'e Belén vye'nada ku ve'e dupaatni je ke'ex aats. ⁷ Ax jem tse'e duyakke'x je kyooop onuk, jetse'e je vit dutukvimpittni, jetse'e duyakma'vi jem je jaach je kaaj y'aja'kxin jootm kux ka'a ve'e van'it y'uk'itupaattini jep je jayu tyujkp joma ve'e kumyataandi.

Ku je ángeles jye'y joma ve'e je carnero vinténivada

⁸ Joma tse'e je Belén, tamji tse'e vye'nada je carnero vinténivada juu' ve'e tsonajxtup jem tsoots jootm joma ve'e dūvintsaanada je kyarneeroda.

⁹ Tun to'mayji tse'e vyinkuva'kijidi to'k je Maja Vintsán je y'aangeles jetse'e je Maja Vintsán je myajin tya'kxva'kxy joma ve'e je carnero vinténiva vye'nada, jetse'e ooy tyuntsa'kidi.

¹⁰ Van'it tse'e je ángeles ña'muxjidi:

—Kadi miits mtsa'agada, kux je oy kats je oy ayook atse'e nyakmiimp juu' ve'e je jayu anañujoma ooy tunyakxoondukjadap. ¹¹ Uxyam tse'e tumke'xuxjada jem je David kyajpun kajxm to'k je Yaktsookpa, je'ets je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je Maja Vintsán. ¹² Ya'ats je'e ve'e mtuknujávajadap: Vit vimpídut tse'e xpaat'at je pi'k maax mya'aj jem je jaach je kaaj y'aja'kxin jootm.

¹³ Tun to'mayji tse'e dujaa'k'ixpaatti je ángeles maat numay aa'k je aangelesta juu' ve'e jem tsapjootm tsoo'ndup, jetse'e je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada jetse'e vya'anda:

¹⁴ Yakmaja yakjaancha xa ve'e je Nte'yam y'ijtnit, juu' ve'e jem tsapjootm,

jetse'e yaja naxviijn oy joot tsoj joot je jayu y'ijttinit juu' ve'e je Nte'yam je kyunoo'kxun maat.

¹⁵ Ku ve'e je ángeles ñajkxtinuva jem tsapjootm, van'it tse'e je carnero vinténiva ñavyaajnidi:

—Ja'mdas jem Belén du'ixumda juu' ve'e uxyam toojnup kojtsjup, juu' ve'e je Maja Vintsán tuxtuknuja'vimda.

16 Jatyji tse'e ñajkxiti, jetse'e dupaatti je María maat je José, jets je pi'k maax mya'aj jem je jaach je kaaj y'aja'kxin jootm. 17 Ku ve'e du'ixti, van'it tse'e du'ava'nidi vintso ve'e je ángeles tuvya'nuxjada je pi'k mix kajx. 18 Pan pan jaty tse'e du'amotunajxtu, atuva atoki tse'e dutuktaandi ti jatye'e kyojststup. 19 Ax nujomts ya'a ve'e je María jem jya'vin kajxm duyaktañ jetse'e dupayo'oy. 20 Vimpijttinu tse'e je carnero vinténivada joma ve'e je kyarneeroda jetse'e je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada jetse'e je kukojsun dumo'oda je'e kajx ku ve'e du'ixti dumótudi juu' ve'e toojnju kojtsju, kux ve'em je'e ve'e y'ijt ax jo'n je ángeles ña'muxjidi.

Ku je pi'k mix Jesús duyaknajkxiti jep maja tsaptujkp

21 Kutoodojtuk xaaj tse'e je ixta'nun dupaajmjidi je pi'k mix jetse'e duxapaajmji. Jesús tse'e tyukxaajidu, je xaajjyam juu' ve'e je ángeles tukna'muxju je María ku ve'e ka'anum vye'na ónuk maat. 22 Ku tse'e je xaaj pyuuk joma ve'e je María ñaajkvaatsjini ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ, van'it tse'e je pi'k mix dupakoondi jem Jerusalén jetse'e je Maja Vintsán dutukkatákadat. 23 Ve'em tse'e dutoondi kux ve'eme'e je Maja Vintsán je pyava'nun vya'añ jets nujome'e pan nuvinxupe'e je mix ónuk juu' ve'e mutoo'vajkp ke'xtup, je Nte'yamts je'e ve'e jye'e. 24 Ojtstu tse'e jetse'e dupaamdi je Maja Vintsán je vyintsá'kin ax jo'n vya'añ jep pava'nun kujxp: numejtsk je muu'x ukpu numejtsk je pak.

²⁵ Ax jem tse'e Jerusalén jyoojntyka vye'na to'k je jayu juu' ve'e duxaaaj Simeón. Tuvts je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin y'ijt jetse'e je Nte'yam dūvinjava dūvintsa'aga, y'a'ixpts je'e ve'e ku ve'e je israeejlit jayu je Nte'yam yakjot'amájajadat. Myaatts je'e ve'e je Espíritu Santo; ²⁶ yaktuknuja'vi tse'e jets ka'a ve'e y'oo'kut pan ka'anume'e dū'ix je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ²⁷ Je Espíritu Santo tse'e yaknajxju jep maja tsaptujkp. Ku ve'e je María jets je José duyaknajxxti je Jesús jep maja tsaptujkp jetse'e dutóndat je pi'k mix maat ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ, ²⁸ van'it tse'e je Simeón dutsee'ntsaajv je pi'k mix jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

²⁹ Maja Vintsán, ax nvaatanits je'e ve'e jets atse'e n'oo'knit to'k aaj to'k joot,

tā xa ve'e xkutyún ax jo'n ats mitse'e xtukvinva'ni,

³⁰ tā atse'e ya nviijn ntuk'ix je Yaktsookpa

³¹ juu' mitse'e mnupaajmtki jetse'e anañujoma je jayu duyaktso'okut.

³² Yaknūke'xnatákaps je'e ve'e mits je mtoo' pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap,

jetse'e je israeejlit jayu je majin dūmo'ot.

Jidu'um tse'e je Simeón vyaajñ.

³³ Atuva atoki tse'e je Jesús je tyee' je tyaak tyaandi ku ve'e dū'amotunajxti ti jatye'e je Simeón kyojts je pi'k mix kajx. ³⁴ Van'it tse'e je Simeón kyunoo'kxjidi jetse'e je María dūnuujmi, je Jesús je tyaak:

—Ya pi'k mix, nupaamdukanits ya'a ve'e jetse'e ya'a kajx numay je israeejlit jayu kya'adat jep

to₁kin jaatp, nu₁mayva tse'e juu' ve'e napyámjadap je Nte'yam ma₁at. Ya pi'k mix tse'e je nu₁ja'vin du₁yákup, nu₁may tse'e je jayu kyakuvákjut, ³⁵ ax ve'em tse'e yaknujávát pa₁n ti ve'e to'k jado'k vy-inmaayp jem jya'vin kajxm. Jets mits, ve'emts mits ya'a ve'e xjávát ax jo'n je tsojx kudutuknajxy je mja'vin —jidu'um tse'e je Simeón je María dunuujmi.

³⁶ Jep tse'e vye'niva to'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, Ana je'e ve'e xyaa₁j, je Fanuel je'e ve'e tyee'ip, je Aser je chaan je kyooj. Amájanits je'e ve'e ooy. Vuxtoj₁tuk joojnt tse'e du₁maattsu₁ni je ñuyaa'y; ³⁷ ax uxyam, ku'aa'k ta'axtajkanits je'e ve'e majktupxuk maktaaxk joojnt. Jépjyamts je'e ve'e maja tsaptujkp kyatsaa'n, ijtpts je'e ve'e jep je Nte'yam duvinjava duvintsa'aga jóvum xaaj jóvum tsooj, ijtpts je'e ve'e jep y'ayooja jetse'e chapkats. ³⁸ Jepna tse'e vye'nada je Jesús ma₁at je tyee' je tyaak ku ve'e je Ana ñunajkxjidi. Van'it tse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi jetse'e je Jesús dunukajts jeja je nu₁may jayu vyinkujkta juu' ve'e du'a'íxtup ku ve'e je jerusaleenit jayu cho'oktat.

Ku je Jesús ma₁at je tyee' je tyaak jye'ydi jep Nazaret

³⁹ Távani ve'e dukutyonda je Maja Vintsán je pyava'nun, van'it tse'e ñajkxtinuva jem galiléait y'it jootm joma ve'e kyukajpunada, jem Nazaret. ⁴⁰ Je pi'k mix, yee'kpts je'e ve'e, majuvajkpts je'e ve'e, vij'ataatspts je'e ve'e, kunoo'kxjupts je'e ve'e je Nte'yam.

Ku je pi'k mix Jesús vye'na jep maja tsaptujkp

41 Vinjoojnt tse'e je Jesús je tyee' je tyaak ñajkxta y'ijit jem Jerusalén, je pascua xaaj du'anajkxada. 42 Ku ve'e je Jesús makmejtsk joojnt vye'na, nujom tse'e ñajkxti jem Jerusalén, ve'em ax jo'n dutonda y'ijit. 43 Ku tse'e je xaaj ñajxy, jetse'e vyimpijttini, taannu tse'e je Jesús jem Jerusalén. Ka'a tse'e je tyee' je tyaak dunuja'vi jets jeme'e tuy'uktaanni, 44 ve'eme'e vyinmaaydi jets jem je'e ve'e pyamétsjada je numay jayu maat. Ve'em tse'e to'k xaaj yo'ydi. Ku tse'e dujoo'k'ixtidini joma ve'e je jyuu'tta je myugo'okta jets joma ve'e je jayu juu' ve'e myaātnay'ixajada, 45 ka'a tse'e dupaatti. Van'it tse'e vyimpijttinuva jado'k nax jem Jerusalén jetse'e ojts du'ixtada.

46 Kutoojk xaajnum tse'e dupaattini jep maja tsaptujkp, jep tse'e dumaattsaanada vye'na je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk, jetse'e du'amotutuva jets du'amotunaxy pan ti jaty je'e ve'e kyojstsup. 47 Atuva atoki tse'e tyaandi je jáyuda pan pan jatye'e du'amotunajxtup ku ve'e du'ixti dumótudi vintso ve'e vyija jets vintso ve'e du'atsaajv. 48 Ku tse'e je tyee' je tyaak y'ixpaatjidi, atuva atoki tse'e tyaandi. Van'it tse'e je tyaak ña'muxji:

—N'ónuk, ¿tyajxts aatse'e ve'em xtun? Ta xa aats mitse'e nja'ixta, ya mtee' jets ats, myaknūtsaachvinmaaypts mitse'e ooy.

49 Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Tyajxs ats miitse'e x'ixtada? ¿Ka'a ve'e xnujávada jets tun vinkopk je'e ve'e jets atse'e je nTee' je tyoonk ntónut?

⁵⁰ Ka'a tse'e duvinmótudi je ayook juu' ve'e tukmukojsjudu. ⁵¹ Van'it tse'e kyutajkini maat je tyee' je tyaak jetse'e jye'ydini jem Nazaret, jep tse'e je'e kya'p pya'tkup ñaajk'ijtji. Nujomts ya'a ve'e je tyaak jem jya'vin kajxm duyak'it. ⁵² Vintso tse'e je it ñaxy, yee'kpts je'e ve'e, víjpts je'e ve'e, tyukxoojntkpts je'e ve'e je Nte'yam jets anañujoma je jayu.

3

Ku je Yaknapejtpa Juan kya'amaajy joma ve'e kyapantsuuna

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Jidu'um tse'e tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Tiberio César makmoxk joojntani duka'ma vye'na je maja kutojkun; yakkutojktup tse'e vye'nada jep je'e kya'pupa'tkup je Poncio Pilato, je Herodes, je Felipe, jets je Lisantias. Je Poncio Pilato tse'e yakkutojtkp vye'na jem judéait y'it jootm, je Herodes tse'e yakkutojtkp vye'na jem galiléait y'it jootm, je Felipe tse'e yakkutojtkp vye'na jem ituréait jets traconíteit y'it jootmda, je Lisantias tse'e yakkutojtkp vye'na jem abilíniait y'it jootm, ² je tee' Anás jets je tee' Caifás, je'e tse'e ijttu tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxtup je tee'tajkta. Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je Yaknapejtpa Juan, je Zacarías je y'ónuk, je'e tse'e tukje'yju je Nte'yam je kyats je y'ayook jem joma ve'e kyapantsuuna. ³ Van'it tse'e je Juan nujom je it dutuknajxkujx juu' ve'e myutámip je jordaanit maja naaj, jetse'e nujom je jayu dunuujmi jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je

kyo'oy joojntykinda, jetse'e ñapéttat, ve'em tse'e yaktokinmee'kxtat. ⁴ Ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías jyaay jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um:

Yakmótup xa ve'e ku ve'e to'k je jayu jidu'um makk kyats joma ve'e kyapantsuuna:

“Yak'o'yijada, yaktaajvjada je too' joma ve'e je Maja Vintsán ñáxut.

⁵ Je Nte'yam tse'e duyaktuk'ótsup joma ve'e je it tukjov jetse'e duyakvánukut je kopk je keets.

Je'e tse'e duyaktávup je too' juu' ve'e atajp a'ojtsp, je'e tse'e duyakkijpxap je too' juu' ve'e je kaak je moo'kx.

⁶ Ax nujom tse'e je jayu yaja naxviijn yaktuknujávadat jets je Nte'yame'e je jayu duyaktsookp.”

Jidu'um tse'e je Isaías dujaajy.

⁷ Ku ve'e je numay jayu je Yaknapejtpa Juan dununajkxti jetse'e yaknapétjadat, van'it tse'e je Juan ña'muxjidi:

—Mii'tsta, je tsaa'n je chaanda je kyoojta, ikuxe'e je kats tuxmótuda jets táminupe'e je tsaachto'nun, je'e kajx tse'e xkuke'ekta! ⁸ Tonda juu' ve'e oy jetse'e ñuke'xnatákat jets ta ve'e xmasooktini je mko'oy joojntykinda. Kádits xnutúvada ku ve'e mva'anda: “Ka'a tse'e je Nte'yam xyakt-saachpaatumdat, kux je Abraham je chaan je kyooj xa uu'me'eda”, kux nvaajnjidup xa ats miitse'eda jets o'yixjupe'e je Nte'yam jetse'e ya tsaa'j duyakvimpítut je Abraham je chaan je kyooj.

⁹ Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je kup juu' ve'e je

oojyit ju'kx dukayakta'mip. Ta tse'e jye'ya je xaaj ku ve'e ve'em mja'tjadat ax jo'n je jayu je pojxun dumach jetse'e je kup dupojxukut. Ax nujom tse'e je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip, yakpojxukupts je'e ve'e jetse'e yakjanvívupat.

¹⁰ Ax van'it tse'e je numay jayu y'amotutúvijidi:
—¿Tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

¹¹ Van'it tse'e je Juan y'atsaajv:

—Pan pan xa ve'e jep mejtsk je ñuxoya, ax myo'op tse'e to'k pan pane'e katih'ijtuxjup. Pan pan tse'e jep je kyaaky je tyojkx, ax nay ve'empa tse'e je jayu dumo'ot pan pane'e katih'ijtuxjuvap.

¹² Ax van'it tse'e ñuje'yjuduva je kupa'mun pakmojkpada jetse'e je Juan yaknapétjadat, jetse'e je Juan du'amotutúvidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

¹³ Ax van'it tse'e je Juan y'atsaajv:

—Pan vinxupe'e je kupa'mun myaktuk-pava'anda, vanxupji tse'e xpakmótkat.

¹⁴ Van'it tse'e je tojpatajk ñuje'yjuduva jetse'e y'amotutúvijiduva:

—¿Tise'e tsojkjup jets aatse'e ntónut?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Ni pana xa ve'e juu' xkapajkjadat je atsa'kin maat ukpu je nuvampejtun maat, jets tukjotkada'akta je mjo'yunda.

¹⁵ Ax ve'em tse'e je jayu jem jya'vin kajxm vyinmayda jets je Yaknapejtpa Juan je'e vine'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ¹⁶ Ax van'it tse'e je Juan y'atsoojvjidi:

—Je tsoxk naaj xa ats miitse'e ntukyaknapejtup; ax mejtsp tse'e to'k juu' ve'e jem mja'vin kajxmda mtukyaknapétjadap je Espíritu Santo jetse'e je jayu dutokimpayo'oyut. Ñumájipts je'e ve'e nuyojk jets ka'a ve'e ats, ni ka'ats atse'e nvinmachju jets atse'e je kya'ajk jaa'p nmukéjijjat. ¹⁷ Ku ve'e je jayu dutokimpayo'oyut, ve'em tse'e dutónut ax jo'n to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je tukjee'pun dumats'ijtp jetse'e dūvimpaj je trigo. Pyakmujkp tse'e je trigo pajk; ax je po'ox juu' ve'e pyajkip, je'e tse'e jem janjootm pyaamnup juu' ve'e ni vin'ita kapi'tsp.

¹⁸ Ax ve'em tse'e je Juan may viijn ax jo'n ya'a dutukvinja'vidi je jayu jetse'e dūvaajnidi je oy kats je oy ayook. ¹⁹ Ax nay ve'empa tse'e dutuknuujmi je yakkutojkpa Herodes kux pyajke'e je Herodías, je y'uts Felipe je ñuda'ax je'e ve'e y'ijit; tyuknuujmiva tse'e juu' jatye'e viijnk tyoon juu' ve'e ka óyap. ²⁰ Ax tun-jaa'knuyojki tse'e je Herodes je tyokin ku ve'e je Juan duyakjapyoxuntakpaajmji.

Ku je Jesús ñapejt

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ka'anum tse'e je Juan yakpoxuntakpum vye'na, van'it tse'e je Jesús duyaknapejt. Tsapkojtsp tse'e vye'na je Jesús, van'it tse'e je tsapjootmit it y'avaach ²² jetse'e je Espíritu Santo ñukadaakji, ve'eme'e kye'ex ax jo'n to'k je pak. Van'it tse'e yakmōtu to'k je ayook juu' ve'e jem tsapjootm kadaakp. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Mits xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats mitse'e ntuntukxoonduk.

*Jē Jesucristo jē jyuypit jayu
(Mt. 1.1-17)*

²³ Ii'px majk joojnt jo'n tse'e vye'na jē Jesús ku ve'e kya'amay'ukvaajñ. Ax ve'em tse'e vya'anda y'ijt jēts jē José ve'e tyee'i. Jē José tse'e jē Elí jē myajntk, ²⁴ juu' ve'e jē Matat jē myajntk, juu' ve'e jē Leví jē myajntk, juu' ve'e jē Melqui jē myajntk, juu' ve'e jē Jana jē myajntk, juu' ve'e jē José jē myajntk, ²⁵ juu' ve'e jē Matatías jē myajntk, juu' ve'e jē Amós jē myajntk, juu' ve'e jē Nahum jē myajntk, juu' ve'e jē Esli jē myajntk, juu' ve'e jē Nagai jē myajntk, ²⁶ juu' ve'e jē Maat jē myajntk, juu' ve'e jē Matatías jē myajntk, juu' ve'e jē Semei jē myajntk, juu' ve'e jē José jē myajntk, juu' ve'e jē Judá jē myajntk, ²⁷ juu' ve'e jē Joana jē myajntk, juu' ve'e jē Resa jē myajntk, juu' ve'e jē Zorobabel jē myajntk, juu' ve'e jē Salatiel jē myajntk, juu' ve'e jē Neri jē myajntk, ²⁸ juu' ve'e jē Melqui jē myajntk, juu' ve'e jē Adi jē myajntk, juu' ve'e jē Cosam jē myajntk, juu' ve'e jē Elmodam jē myajntk, juu' ve'e jē Er jē myajntk, ²⁹ juu' ve'e jē Josué jē myajntk, juu' ve'e jē Eliezer jē myajntk, juu' ve'e jē Jorim jē myajntk, juu' ve'e jē Matat jē myajntk, ³⁰ juu' ve'e jē Leví jē myajntk, juu' ve'e jē Simeón jē myajntk, juu' ve'e jē Judá jē myajntk, juu' ve'e jē José jē myajntk, juu' ve'e jē Jonán jē myajntk, juu' ve'e jē Eliaquim jē myajntk, ³¹ juu' ve'e jē Melea jē myajntk, juu' ve'e jē Mainán jē myajntk, juu' ve'e jē Matata jē myajntk, juu' ve'e jē Natán jē myajntk, ³² juu' ve'e jē David jē myajntk, juu' ve'e jē Isaí jē myajntk, juu' ve'e jē Obed jē myajntk, juu' ve'e jē Booz jē myajntk, juu' ve'e jē

Salmón je myajntk, juu' ve'e je Naasón je myajntk, ³³ juu' ve'e je Aminadab je myajntk, juu' ve'e je Aram je myajntk, juu' ve'e je Esrom je myajntk, juu' ve'e je Fares je myajntk, juu' ve'e je Judá je myajntk, ³⁴ juu' ve'e je Jacob je myajntk, juu' ve'e je Isaac je myajntk, juu' ve'e je Abraham je myajntk, juu' ve'e je Taré je myajntk, juu' ve'e je Nacor je myajntk, ³⁵ juu' ve'e je Serug je myajntk, juu' ve'e je Ragau je myajntk, juu' ve'e je Peleg je myajntk, juu' ve'e je Heber je myajntk, juu' ve'e je Sala je myajntk, ³⁶ juu' ve'e je Cainán je myajntk, juu' ve'e je Arfaxad je myajntk, juu' ve'e je Sem je myajntk, juu' ve'e je Noé je myajntk, juu' ve'e je Lamec je myajntk, ³⁷ juu' ve'e je Matusalén je myajntk, juu' ve'e je Enoc je myajntk, juu' ve'e je Jared je myajntk, juu' ve'e je Mahalaleel je myajntk, juu' ve'e je Cainán je myajntk, ³⁸ juu' ve'e je Enós je myajntk, juu' ve'e je Set je myajntk, juu' ve'e je Adán je myajntk, juu' ve'e je Nte'yam je myajntk.

4

*Ku je Jesús je Satanás y'ukyaktokimpakuvaajnji
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)*

¹ Van'it tse'e je Jesús chaa'n jem Jordán maja napa'am, je Espíritu Santo tse'e moojyu je vinma'yun jets je makkin jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'e tse'e je Jesús duyaknajkx jem vinva'ajts it kajxm. ² Jem tse'e je Jesús y'ijt vujxtkupx xaaj; ukyaktokimpakuvaajnju tse'e je Satanás, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta. Ka'a tse'e van'it dutikaajy dutijukx, jetse'e je yooj

pyaatjini. ³ Van'it tse'e je Satanás vyinkutámiji jětse'e ña'muxji:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, mukótsuts n'it ya tsaaj jětse'e vyimpítut tsapkaaky.

⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ve'em xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka tun je'e kajxyap xa ve'e je jayu jyoojntyka kuxe'e juu' dukay duju'kx, je ayook kajxe'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp.”

⁵ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxji joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm aa'k; jatyji tse'e je Jesús dutuknu'ixikujx nujom je jayu juu' ve'e yakkutujkja ijttup yaja naxviijn. ⁶ Van'it tse'e dunujmi:

—Nmokyajxnup xa ats mits ya'a ve'e nujom xi kutojkun jets vinxupe'e je majin xi jayu dujayepta, kux ats xa ya'a ve'e nujom xtukkatajkikajxnu je Nte'yam, ax nmooynupts ats ya'a ve'e pan pan atse'e ntsajkp. ⁷ Pan xvinkoxktenipts ats mitse'e jets ats mitse'e xvinjávat xvintsa'agat, nujomts ats mits ya'a ve'e nmokyajxnit.

⁸ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Najkxni, Satanás, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vyaampa: “Vinjávada vintsa'agada je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, tun je'ejyji ve'e to'k mvinjavadap mvintsa'agadap.”

⁹ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxjuva jem Jerusalén jětse'e je Jesús duyakpejt jem maja tsaptakkojm, jětse'e dunujmi:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, naajkkustákajats n'it, ¹⁰ kux jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Je Nte'yam xa ve'e dupava'anup je y'aangelestajk
jetse'e m'ixjut mjayépjut,

¹¹ jetse'e je kya'aj mtuk'amátsajat jetse'e je mtek je
tsaaj kyayaktsaachajat.

¹² Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Vaampap tse'e jidū'um je Kunuu'kx Jatyán:
“Ka'a tse'e x'ixtat joma vaate'e juu' dukuvuk je
Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda.”

¹³ Ax ku tse'e je ko'oyjáyuvap ñayja'viji jets
ka'a ve'e myaada'aky vintso ve'e je Jesús
kuduyaktokimpujk, van'it tse'e dukukeek.
Ku tse'e je it jyaa'knajxy, van'it tse'e
du'avimpijtinuva.

*Ku je Jesús kya'amay'ukvaajñ jep Galilea
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)*

¹⁴ Van'it tse'e je Jesús vyimpijtnuva jem
Galilea je makkin maat juu' ve'e je Espíritu
Santo moojyup. Tum je'e tse'e je jayu kyojtstup
myaajntyktup, jetse'e nujom je jayu ñuja'viji juu'
ve'e jem tso tsuunidup. ¹⁵ Yak'ixpujkpts je'e ve'e
je jayu nujom je it joma tso ve'e ñaxy; ax nujom
tse'e je jayu yakmájajada yakjaanchajada.

*Ku je Jesús vye'na jep Nazaret
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)*

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús jye'y jem Nazaret, je
kajpun joma ve'e yee'k. Ax poo'kxtkun xaaj
tse'e vye'na, van'it tse'e tyajki jep tsaptujkp,
ve'em ax jo'n dutún y'ijit, jetse'e tyeni, jetse'e
je Kunuu'kx Jatyán dukotsuva'añ. ¹⁷ Van'it
tse'e yakmoojy juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook
kojtsnajxpa Isaías jyaay jep Kunuu'kx Jatyán

kujxp. Ku tse'e duyak'avaach, jetse'e dupaaty juu' ve'e kyotsuvaampy, van'it tse'e dukajts:

18 Yamts je'e ve'e ats nja'vin kajxm je Espiritu juu' ve'e ijtp jem je Maja Vintsán jya'vin kajxmpa,

je'ets atse'e xvinkoon jets atse'e ntukka'amáyut je oy kats je oy ayook je ayooova jáyuda,

je Nte'yamts atse'e xkejxp jets atse'e ntuknujávadat jets jatyji atse'e je jayu nyaktánut ve'em ax jo'n je jayu juu' ve'e pítsumdup jep poxuntujkp,

ve'em ax jo'n je viints jayu juu' ve'e vin'ixpajktup, atse'e naspaka nyaktaandinup pan pan jatye'e maaydup tajtup;

19 n'ava'nivapts atse'e jets ta ve'e je joojnt jye'ya jetse'e je Nte'yam je jyayu dukunoo'kxut.

20 Ku ve'e dukojtskujx, van'it tse'e je nak du'axaa'tsni joma ve'e yukja'a je Kunuu'kx Jatyán, jetse'e dumoojy je tsaptujkpit patto'niva. Van'it tse'e y'ajxtk jetse'e je jayu duyak'ixpáktat. Ax nujom tse'e je jayu pan nuvinxupe'e jep tsaptujkp vye'nada, tum jem tse'e je Jesús ñi'kxm je vyiijn dupaamdi. 21 Van'it tse'e je Jesús yak'ixpajkjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Uxyam ya xaaj tse'e yaja miits mvinkujkta ya Kunuu'kx Jatyán tutyunju tukyatsju.

22 Nujom tse'e je jáyuda y'oñukojtsiji, atuva atoki tse'e tyaandi ku ve'e je Jesús va'ajts tsoj myukojtsjidi, jetse'e ñay'amotutúvijidi:

—¿Ti ka je Joseejap ya'a ve'e je y'ónuk?

23 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa miits n'ite'e xkótstat ya tukmu'a'ixmojkin: “Tso'yiva, nachóyaja viinn. Tonu yaja mkajpun kujx juu' aatse'e nmotu jetse'e xtuujn jem Capernaum.”

24 Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets ka'a ve'e oy yakkuvákut joma ve'e je y'it je ñaax ni to'ka je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. 25 Vaampamts atse'e jets jeja xa ve'e numay je ku'aa'k ta'axtajk vye'nada yaja israeejlit y'it jaat ku ve'e je Elías jyoojntyki, ku ve'e ya it kyatuuj toojk joojnt jagojkm jetse'e makk je yooj tyunnajxy yaja nujom israeejlit y'it jaat. 26 Ax ka'a tse'e je Nte'yam je Elías dutuknukejx ni to'ka je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e tsuunidup y'ijt yaja israeejlit y'it jaat; je'e ve'e ñojk'óy tyuknukejx to'k je viijnk tsóvit jayu juu' ve'e tsuunip y'ijt jem Sarepta, je sidoonit kajpun mutam. 27 Jeja xa ve'e vye'niduva yaja israeejlit y'it jaat numay je jayu juu' ve'e leppapajkjudup van'it ku ve'e jyoojntyki je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Eliseo. Ax ni to'ka tse'e dukayakjotkadaaky je israeejlit jayu juu' ve'e leppapajkjudup, je'ejyji ve'e yakjotkadaaknu to'k je viijnk tsóvit jayu, je Naamán juu' ve'e tsuunip y'ijt jem siiriat y'it jootm.

28 Ax ku tse'e du'amotunajxti ti ve'e kyajtsp, ooy tse'e tyunjotma'tti nujom je'eda juu' ve'e jep tsaptujkp ve'nidup. 29 Van'it tse'e tyénidi jetse'e je Jesús duyakkajpumpítsumdi, jetse'e duyaknajkxti jem kets'am, jem ketskojm joma ve'e je kajpun. Jem tse'e ojts du'ukkusvivupuva'anda. 30 Van'it tse'e je Jesús jeja numay jayu akujk ñajxy jetse'e

ñajkxni.

To'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap

(Mr. 1.21-28)

³¹ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem Capernaum, to'k je kajpun juu' ve'e jem galiléait y'it jootm. Jem tse'e je jayu duyak'ixpujk ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na. ³² Atuva atoki tse'e je jayu dutuktaandi je Jesús je y'ixpajkun kux je kutojkun maate'e kyajts.

³³ Jep tse'e tsaptujkp vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. Jetse'e makk vyaajñ:

³⁴ —Maso'okū aats, Jesús, nazarétit jayu. ¿Ti katsts mitse'e mjajejpp aats maat? ¿Je'e ve'e mnumejtsp jets aatse'e xyakkutókiyut? N'ixa xa ats mits, je Nte'yam je Vya'ajts Jáyuts mitse'e.

³⁵ Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap, jetse'e vyaajñ:

—Amo'otu jets tukvaatsni ya yaa'tyajk.

Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap duyakkitu je yaa'tyajk jeja je'e vyinkujkta, ni vinxupa tse'e kyayaktsaachiji ku ve'e pyítsumni je ko'oyjáyuvap.

³⁶ Ax nujom tse'e tyaandi atuva atoki jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Ti ayookts ya'a ve'e? ¡Ya jayu xa ve'e dupavaamp je kutojkun maat je ko'oyjayuvaptajkta jetse'e pyítsumdat jem je jayu jya'vin kajxmda, van'it tse'e pyítsumda!

³⁷ Nujom tse'e je kajpun juu' ve'e jem namyutámijidup, ñuja'vidupts je'e ve'e juu' ve'e je Jesús tyuump kyajtsp.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky je Simón Pedro je mya'vut taak

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Van'it tse'e je Jesús tyeni jetse'e pyítsum jep tsaptujkp, jetse'e ñujkx jem je Simón Pedro tyak'am. Jem tse'e je Pedro je mya'vut taak pya'amma'aj vye'na, makke'e jyampukju. Van'it tse'e je Jesús dumunoo'kxtkti jetse'e duyakjotkada'akut. ³⁹ Van'it tse'e je Jesús dunuvijntk je ta'axtajk jetse'e je jampa'am dupavaajñ jetse'e je ta'axtajk dunuvaatsnit. Van'it tse'e je jampa'am ñuvaatsjini. Jatyji tse'e je ta'axtajk pyojtuk jetse'e pyatto'nijidi.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numay je pa'am jayu

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Taka xaajani tse'e vye'na, jetse'e nujom je pa'am jayu duyaknajkxiti joma ve'e je Jesús vye'na; may viijn tse'e je pa'am juu' ve'e jyajejptup. Van'it tse'e je Jesús je kya'aj dutuknukaajñ nujom je pa'am jáyuda jetse'e duyakjotkadakkajxtini. ⁴¹ Ax jem tse'e numay je jayu jya'vin kajxmda pyítsumdini je ko'oyjáyuvapta. Aa'mitaaktu tse'e, jetse'e vyaandi:

—Mits xa je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk.

Van'it tse'e je Jesús tyukna'muxjidi, ka'a ve'e duyakjajtjidi je ko'oyjáyuvap jetse'e kyótstat kux ñuja'vidu ve'e jets je'e je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

Ku je Jesús kya'amaajy jep Galilea

(Mr. 1.35-39)

⁴² Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e je Jesús pyítsum jem kajpun kajxm jetse'e ñujkx joma ve'e kyapantsuuna. Íxtijidu tse'e je jayu. Ku tse'e dupaatti, jetse'e du'ukyaktanuvaandi, ka'a tse'e dutsokta jetse'e ñajkxnit. ⁴³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jets atse'e je jayu jem viijnk kajpun kajxmdava nvaajnjadat pan vintso ve'e y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm, kux je'e kajx atse'e nyakkex.

⁴⁴ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jetse'e je jayu duyak'ixpujk jem je galiléait chaptajkmda.

5

Je majin juu' ve'e je Jesús tyoon ku ve'e je y'ixpajkpatajk je ajkx dumaakti

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ To'k nax tse'e je Jesús vye'na jeja genesarétit myaja na'akaya pa'ayi, van'it tse'e va'ajts numay je jayu jye'ydi jetse'e tyun'atijmojkjidini kux je Nte'yam je y'ayooke'e y'amotunaxuvaandup.

² Jetse'e je Jesús du'ix mejtsk je barco jeja maja na'akaya pa'ayi, távani ve'e pyítsumda vye'na je ajkx maakpada jetse'e duyakva'atsta je tyuk'ajkx'amaakin xuumda. ³ To'k je barco, je Simón Peedrots je'e ve'e jye'e. Jem tse'e je Jesús tyajki jetse'e je Simón dunuujmi jetse'e je barco dujaa'kyaknatákat. Van'it tse'e je Jesús y'ajxtk jem barco jootm jetse'e je numay jayu duyak'ixpujk juu' ve'e jeja naxkujxta. ⁴ Ku ve'e je jayu dumukojskujx, van'it tse'e je Simón dunuujmi:

—Yaktaka ya barco joma ve'e ya naaj kaak. Avájada ya mxuumda jetse'e mma'aktat.

⁵ Van'it tse'e je Simón y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, tsonaxy xa aatse'e tunjatún, ka'ats aatse'e tuntipuk; ax pan mits tse'e mvaamp, va'ants atse'e du'avájinuva ya xuum.

⁶ Ku ve'e ve'em dutoondi, ooy tse'e je ajkx may tyuntaajñ. Van'it tse'e myupojti'ukvaanni je tyuk'ajkx'amaakin xuumda. ⁷ Jem tse'e vye'niva jado'k je barco tam jaty joma ve'e vye'nada je myujatyoo'da. Van'it tse'e duyeejmjidi jetse'e pyutákajadat. Kuts je'e ve'e myejtsti, van'it tse'e duyak'ojtsti ooy mejtsk je barco, javee'n tse'e jep najaatp jyakunajxtini. ⁸ Ku ve'e du'ix je Simón Pedro, van'it tse'e dUVinkoxkteni je Jesús jetse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, mujékuma ats mits to'k aaj, kux tókinax jayu xa ats.

⁹ Je'e kajx tse'e ve'em dunuujmi kux atuva atoki ve'e je Simón Pedro jets je myujatyoo'tajk tyuntaandi kuxe'e ooy je ajkx dutunyakpítsumdi. ¹⁰ Je'e maatta tse'e je Santiago jets je Juan, je Zebedeo je myajntktajk, je Simón tse'e myaatmaaktu. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je Simón Pedro:

—Kadi mtsa'aga. Je ajkx maakk xa ve'e mtu-ump; ax uxyamts ats mitse'e je toonk nmo'ot jets atse'e je jayu xtuknumínut.

¹¹ Ku tse'e je barco duyakpítsumdini jep najaatp, van'it tse'e dumasooktini nujom juu' ve'e y'íxtup jyajejptup jetse'e je Jesús dupanajxtini.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Jem tse'e kajpun kajxm vye'na je Jesús jetse'e ñuje'yji to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup. Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e dūvinkoxkteni jetse'e dumunoo'kxtk:

—Vintsán, pan mtsajkp xa mitse'e, m'o'yixjup tse'e jets atse'e xtuknuva'atsut ya lepra pa'am.

¹³ Van'it tse'e je Jesús je kya'aj tyuknukoonji jetse'e vyaajñ:

—Ntsajkp xa atse'e, va'ajts tse'e mtaanni.

Ku tse'e ve'em vyaajñ, tun jatyi tse'e je lepra pa'am ñuvaatsjini. ¹⁴ Van'it tse'e je Jesús pyavaanji jets ni pana ve'e dukavaajnjat. Van'it tse'e dujaa'knuujmi:

—Najkxu joma ve'e je tee' jetse'e du'ixut jets ta ve'e mjotkada'aky, van'it tse'e xyoxut juu' ve'e je Moisés pyavaan ku ve'e je jayu kyoo'kpajkjini je lepra pa'am, ve'em tse'e nujom je jayu dunujavadat jets távani ve'e je pa'am mnuvaatsjini.

¹⁵ Ax nuyojk tse'e je Jesús je myajin tyunva'kxtk'atuuts. Numay tse'e je jayu juu' ve'e nay'amokijidu jetse'e du'amotunáxtat juu' ve'e je Jesús kyajtsp jets je'e ve'e yakjotkada'akjadat pan pan jatye'e pajkjudup. ¹⁶ Ax may nax tse'e je Jesús ñujkx joma ve'e kyapantsuuna, kyukeekpe'e je numay jayu jetse'e ñujkx tsapkojtspa.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 To'k nax tse'e je Jesús yak'ixpuk vye'na. Jem tse'e chuuniduva vye'na je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk; jem je'e ve'e choo'nda may viijn kajpun kajxm juu' ve'e jem galiléait jets judéait y'it jootmda. Jem tse'e juu' ve'e tsoo'nduvap jem jerusaleenit kyajpun kajxm. Je Nte'yam tse'e je makkin moojyju je Jesús jetse'e je pa'am jayu duyakjotkada'akut.

18 Van'it tse'e jye'ydi vinkex je yaa'tyajkta, jeme'e maajntkun kajxm dupavitsta to'k je mojkpa jayu. Yaktakavaandup tse'e jep tujkp, je Jesús tse'e tyukvinkuvitsavaandup, 19 ax ka'a tse'e y'uk'itupaattini vintso ve'e tyakadat kux ooye'e je jayu tyunve'nada. Van'it tse'e pyejtti jem takni'kxm jetse'e duyakkeeki vee'n je taknapam, jetse'e je mojkpa jayu dukustaaydi je myaajntkun maat jeja numay jayu akujk jets jeja je Jesús vyinkujk. 20 Ku tse'e je Jesús du'ix jets jaanchja'vijidupe'e, van'it tse'e je mojkpa jayu dunujmi:

—Mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

21 Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajk vyinmaaydi: “¿Pants ya'a ve'e ya jayu juu' ve'e je Nte'yam duvinkojtspejtp? Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e tyokinmee'kxut, je Nte'yamji ve'e to'k.”

22 Ku tse'e je Jesús dunuja'vi vintso ve'e vyinmayda, van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Tyajxts miitse'e ve'em mvinmayda? 23 ¿Tis vine'e ka tso'oxap, ku atse'e je jayu nnuujma: “Mee'kx tse'e je mtokin tyañ”, ukpu ku atse'e je jayu nnaajmat: “Pojtukni jets jaamni”? 24 Jetse'e

xnujávadat jets njayejpp atse'e je kutojkun yaja naxviijn jets atse'e je jayu ntokinmee'kxut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e je mojkpa jayu dunuujmi:

—Mits atse'e nnuujmip, pojtukni, pakmojkni xi mmaajntkun, jets najkxni jem mtak'am.

²⁵ Jatyji tse'e pyojtukni jeja je numay jayu vyinkujkta, jetse'e dupakmojkni je myaajntkun, jetse'e najkxni jem tyak'am, jetse'e je Nte'yam dukukojsji jetse'e duyakmaji duyakjaanchi.

²⁶ Atuva atoki tse'e nujom je jayu tyankajxti jetse'e je Nte'yam duyakmajidi duyakjaanchidi, va'ajts tsak'idup tse'e navyaajnidi:

—Atuva xa ya'a ve'e juu' ve'e uxyam n'ixumdup.

Ku je Jesús duvaajv je Leví juu' ve'e duxaajiva Mateo

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ku ve'e je Jesús kyajpumpitsum, van'it tse'e du'ix to'k je kupa'mun pakmojkpa juu' ve'e duxaaj Leví, jeja ve'e chuuna vye'na joma ve'e je kupa'mun dupakmuk, jetse'e dunuujmi:

—Pamiinni ats.

²⁸ Van'it tse'e je Leví tyeni jetse'e dumasokkajxni nujom juu' ve'e y'ixp jyayejpp jetse'e je Jesús dupanajkxni.

²⁹ Ku ve'e je it najxy, van'it tse'e jem je Leví tyak'am je maja kay je maja uu'k duyak'avaadi je Jesús kajx. Jem tse'e je Jesús dumaatkaajy dumaat'uuk numay je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk jáyuda. ³⁰ Ax van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk

duko'oyja'vidi, je'e kajx tse'e dunuujmidi je Jesús je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajxts miitse'e xmaatkáyda xmaat'oo'kta je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda?

³¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'a xa je'e ve'e dutsokta je tso'yiva pan pan jatye'e makkatsots; je'eda ve'e pan pan jatye'e pajkjdup. ³² Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyaaxjat je jayu juu' ve'e tuv jáyuidup joojntykidup; je'e atse'e nnumiimp juu' ve'e tókinax jayu, ve'em tse'e vyinmayumpijttinit jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda.

Ku je Jesús du'ava'ni pan tyajx kajxe'e je y'ixpajkpatajk kyah'ayoojada

(Mt. 9.14-15; Mr. 2.18-20)

³³ Van'it tse'e je Jesús yak'amotutuvi:

—¿Tyajx tse'e may nax chapkotsta je Yaknapejtpa Juan je y'ixpajkpatajk, nay ve'empa je fariseo je y'ixpajkpatajk? Ax mits ya m'ixpajkpatajk, kaaydup ooktupts ya'a ve'eda.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ka'a xa ve'e chaachvinmáyda pan pan jatye'e miindup joma ve'e je jayu ñavyukju namvaate'e je ta'axpajkpa dumaadada, je'e kajx tse'e kyah'ayoojada. Nay ka'ava tse'e chaachvinmáyda ats ya n'ixpajkpatajk namvaat atse'e n'it ya'a maatta. ³⁵ Ax pyaa'tup tse'e je xaaj ku atse'e nko'o'k'ijtnit ya'a maatta, van'it tse'e tuuv y'ayoojadat.

Je nam ixpajkun juu' ve'e je Jesús je jayu tyuk'ix
(Mt. 9.16-17; Mr. 2.21-22)

³⁶ Van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin duvaajnidi:
 —Ni pana xa ve'e dukapukee'p je nam vit jetse'e dutuk'akaya je pak vit. Pan ve'em xa ve'e kudutun, van'it tse'e je nam aka'yun duvaa'nmokut je pak vit jetse'e dutunjaa'kkaa'tsnit. ³⁷ Ni pana xa ve'e dukah'ate'miva je nam tsaaydum pa'ajk naaj jem pak ak apajkin jootm. Pan ve'em xa ve'e kudutun, mupajinufts je'e ve'e je ak, ax koojyji tse'e vyintokiyut je tsaaydum pa'ajk naaj jets je ak apajkin. ³⁸ Je'e kajx tse'e je nam tsaaydum pa'ajk naaj yakpum jem nam ak apajkin jootm; ax ve'em tse'e ni juu'a kyavintokiyut. ³⁹ Pan pan tse'e du'ookp je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e potsnaxy, ka'a tse'e du'uktsojkní ux'ook juu' ve'e nam, kux jidu'ume'e vya'añ: “Nuyojk oy xa je'e ve'e juu' ve'e potsnaxy.” Nay ve'empa tse'e je jayu dukatsokta je nam ixpajkun juu' atse'e ntuk'ixp.

6

Ku je ixpajkpatajk duyuktajti je trigo (Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ To'ke'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús dutuknajxy je trigo kam maat je y'ixpajkpatajk. Ku ve'e jem najxti, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk duyuktajti je trigo jetse'e duvinxajtsti jem kya'm, jetse'e dupajkjidi je pyo'ox jetse'e duja'kxti je trigo pajk. ² Van'it tse'e je fariseotajk du'amotutuvídi je Jesús maat je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajxts miitse'e poo'kxtkun xaaj xtonda juu' ve'e je pava'nun kyajakajtyp?

³ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—¿Tis, ka'ana miitse'e je Kunuu'kx Jatyán xkotsta juu' ve'e to'k nax tyoondu je David maat je myujatyoo'tajk ku ve'e yu'oo'kjudup vye'na? ⁴ Tajki xa ve'e je David jep je Nte'yam chaptujkp jetse'e dukaajy je kunuu'kx tsapkaaky, jetse'e dukaajy, myooyduva tse'e je myujatyoo'tajk. Ax ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jetse'e opyana dukáyut, je tee'tajkji ve'e tuknvánada. Ta miits je'e ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja?

⁵ Jetse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ax njajejpts atse'e je kutojkun pan ti ve'e poo'kxtkun xaaj yaktónup ukpu kayaktónup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

*Je yaa'tyajk juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)*

⁶ Jado'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús tyajki jep tsaptujkp jetse'e je jayu duyak'ixpujk. Jep tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj. ⁷ Jep tse'e vye'niduva je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajkta, y'ixtupts je'e ve'e pan yakjotkada'akupe'e je Jesús je jayu ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na, ve'em tse'e y'o'yixjadat vintso ve'e dunuxa'aadat kux ka'a ve'e dukutyún je'e je pyava'nunda. ⁸ Ax ñuja'vipts je'e ve'e je Jesús vintso ve'e vyinmayda. Van'it tse'e dunujmi je jayu juu' ve'e xux je y'aka'yun ka'aj:

—Tena jets minu yaja ya jayu vyinkujkta.

Van'it tse'e je jayu ñujkx joma ve'e tyukna'muxji. ⁹ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dunujmi:

—To'kts atse'e je ayook n'amotutuvava'añ. ¿Juu' tse'e je pava'nun yakjajtyp jetse'e po'o'kxtkun xaaj je jayu dutónut: je'e juu' ve'e oy ukpu je'e juu' ve'e ka óyap, ku ve'e je jayu duyakjoojntykat ukpu ku ve'e je jayu duyak'oo'kut?

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús duvin'ix'apitsumkujx je jáyuda, jetse'e je pa'am jayu dunujmi:

—Yakyajkxu je mka'aj.

Van'it tse'e je pa'am jayu je kya'aj duyakyajkxy jetse'e jyotkadaakni.

¹¹ Ax ooy tse'e tyun'ejkjidi je cho'oxpajkpada jetse'e ñay'amotutúvijidi to'k jado'k pan vintso ve'e kudutonda je Jesús.

Ku je Jesús divinkaajn je ñumakmejtsk kukátsivada

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem tonun viinm tsapkojtspa. Tsonaxy tse'e chapkajts. ¹³ Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e duyaaxjidi je y'ixpajkpatajk, numakmejtsk tse'e divinkaajn, je'e tse'e tyukxaajidu kukátsivada. ¹⁴ Ya'a tse'e je xyaajta: Simón juu' ve'e tyukxaaji Pedro, jets je y'uts Andrés, Santiago jets Juan, Felipe jets Bartolomé, ¹⁵ Mateo jets Tomás, Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, Simón juu' ve'e je cananista partido dumaat y'ijit, ¹⁶ Judas juu' ve'e je Santiago je myajntk, jets Judas Iscariote, juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjudup.

Ku je Jesús je numay jayu duyak'ixpujk

(Mt. 4.23-25)

17 Van'it tse'e je Jesús maät je y'ixpajkpatajk vyajntkti jem tonun viinm jetse'e tyaandi jem joy it kajxm. Jem tse'e vye'niduva numay je jayu juu' ve'e tsoo'ndu jem jerusaleenit kyajpun kajxm jets viijnk tsov juu' ve'e jem judéait y'it jootm. Jempa tse'e juu' ve'e tsoo'nduva jem ti-irovit jets sidoonit y'it jootmda. Je'ets je'e ve'e ñuje'ydu kux y'amotunaxuvaandupe'e je Jesús jets je'e ve'e duyakjotkada'akut je pya'am jáyuda.

18 Jem tse'e pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap; pyajkji tse'e je ko'oyjáyuvapta.

19 Nujom tse'e je jayu dutonuva'anda je Jesús kux je'e ve'e nujom je jayu duyakjotkadaak maät je myakkin.

*Pan pan jaty xoonda pan pan jaty ka xoonapta
(Mt. 5.1-12)*

20 Van'it tse'e je Jesús dvin'ix je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Xoon xa miitse'eda, ayoova jáyuda, m'ittapt miitse'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

21 'Xoon xa miitse'eda pan pan jatye'e uxyam yu'oo'kjudup, m'ittapt miitse'e ku'ux.

'Xoon xa miitse'eda pan pan jatye'e uxyam yaaxtup, mxoonduktapt miitse'e ux'ook.

22 'Xoon xa miitse'eda ku ve'e je jayu mmu'ékjada mmujot'ánjada kuxe'e ats xjaanchjávada, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljtp, ku ve'e je jayu apuk mpámjada, mvinkojtspétjada, jets ku ve'e mjávajada ax jo'n ko'oy jayu kum'ijtti. 23 Xoondukt tse'e ooy ku ve'e ve'em myaktonda, kux myakmooydinupe'e je maja o'yin jem tsapjootm. Ve'em je'e ve'e je

jyujpit jayu dutoonduva je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka.

²⁴ 'Ayooov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e kumeenda, mxoojntktuts miitse'e yaja taav.

²⁵ 'Ayooov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e ku'uxta, myu'oo'kjadaps miitse'e ux'ook.

'Ayooov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e uxyam xoojntktup, mtsaachv-inma'yunyaaxtinuups miitse'e ux'ook.

²⁶ 'Ayooov xa ve'e miits je mjootta ku ve'e je jayu anañujoma mkukótsajada, kux ve'eme'e je jyujpit jayu dukukojtsidi pan pan jatye'e natyijjudu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada.

*“Tsokta je jayu pan pane'e mtso'oxpajkjudup”
(Mt. 5.38-48; 7.12)*

²⁷ 'Ax nujom tse'e miitsta pan pan jaty atse'e uxyam x'amotunajxtup, jidu'umts atse'e nva'añ: Tsokta je jayu pan pane'e mmu'ejkjudup. Oy tse'e xtoojnjadat pan pane'e mkatsojkejjudup.

²⁸ eñukótsada pan pane'e mko'oñukojtsijidup. Nutsapkotsta pan pane'e mvinkojtspejtjudup. ²⁹ Pan pane'e m'akupa'kxijidup to'k ado'om aaj, mooyduvats jado'k ado'om jetse'e mjaa'k'akupa'kxajadat. Pan pan tse'e mpajkuxjudup je mvituni'kx, masooktuvats jetse'e je mvitupa'tk mpajkuxjadat.

³⁰ Pan m'amótujudup tse'e je jayu juu', ax mmoo'odap tse'e. Pan mpajkuxjudup tse'e juu' miitse'e mje'eidup, ka'a tse'e x'amótudat jetse'e mmoyumpijtidinuvat. ³¹ Pan vintso xa ve'e xtsokta jetse'e je jayu mto'nuxjadat, ve'emts miits je'e ve'e xtoojnjiduvat.

32 'Pan je'ejyji xa miitse'e mtsojktup je jayu juu' miitse'e mtsojkjudup, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Je ko'oy jayu paat xa ve'e ve'em jyátukada. 33 Ax pan je'ejyjits miitse'e je maa'yun mtoojnjidup juu' miitse'e je maa'yun mto'nuxjudup, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Je ko'oy jayu paat xa ve'e ve'em jyátukada. 34 Ax pan je'ejyji tse'e juu' m'anuu'kxmoooydup pan pane'e m'a'íxtup jetse'e mmoyumpijjtjidinuvat, ¿ti o'yints miitse'e mtoondup? Kux natyuk'anoo'kxjudupap xa ve'e juu' je ko'oy jáyuda jetse'e ñay'a'íxjada jetse'e juu' ñamyoyumpijjtjidinuvat. 35 Tsokta pan pan jatye'e mtso'oxpajkjjudup, oy tse'e xtoojnjadat jetse'e xmo'odat juu', ka'a tse'e x'a'íxtat jetse'e mmoyumpijjtjidinuvat, kux ve'em xa ve'e je maja o'yin xjayéptat jem tsapjootm, je Nte'yam je y'ónukts miitse'e m'íttat. Kux je Nte'yam tse'e je maa'yun to'nuxjudup je ko'oy jáyuda jets pan pan jatye'e je kukojtsun dukamooydup je Nte'yam. 36 Jayéptats miitse'e je tukmo'tun, ve'em ax jo'n je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, je'e tse'e je tukmo'tun dujayejpp.

*Ka'a uu'm je jayu ntokimpayo'yumdat
(Mt. 7.1-5)*

37 'Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpayo'oydat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpayo'yjuduvat. Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpámdat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpaaajmjjuduvat. Mee'kxjada je tyókinda pan pan jatye'e mto'nuxjudup juu' ve'e ka óyap, ve'em tse'e je Nte'yam mtokinmee'kxjuduvat. 38 Mo'oda je jayu juu', ve'em tse'e je Nte'yam mmo'ojadat nuyojk, ve'em

ax jo'n je jayu juu' ve'e kijpxtup je oy kijpxun maat, tsu'kx, ojts, atajp ako'op. Pan oy xa ve'e je mjáyuvinda je mjoojntykinda, mjaa'kyakmo'odap tse'e juu' nuyojk.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin vya'nuxjidi:

—¿Óyap n'ite'e jetse'e je viints jayu je myuviints jayu dupavítsut? Pan ve'em xa ve'e kuy'it, va'an numejtsk tse'e najkx tyun'avívupada jep jótup. ⁴⁰ Ni to'ka ve'e je ixpajkpa dukanumaja ax jo'n je'e juu' ve'e yak'ixpajkjup; óyam tse'e vye'ema, pan taamp xa ve'e jep je ixpajkpa kyuvajkyp jetse'e dujayep jem jya'vin kajxm je ixpajkun juu' ve'e tuk'ixjup, jyajejppapts je'e ve'e je majin ax jo'n je yak'ixpajkpa.

⁴¹ ¿Vintsos je'e ve'e y'o'yixjut je'e juu' ve'e je maja tokin dumaat jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat? Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e jep vyiimp to'k je kup juu' ve'e va'ajts maj jetse'e dutsak jetse'e duputákat je y'uts juu' ve'e je pi'k po'ox tuvvyintákaja. ⁴² Van'it tse'e je y'uts dunuujma: “Va'an ats duyakpítsumu je pi'k po'ox juu' ve'e jep mviimp.” ¡Mejts'aaj mejtsjoot xa je'e ve'e juu' ve'e je maja tokin dumaat! Yaknuva'ache'e too'vajkp dutsak je maja tokin juu' ve'e jyajejpp, van'ítnum tse'e y'o'yixjut jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat.

*Yaknuja'vipts je'e ve'e je kup vintsó ve'e tyá'ma
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)*

⁴³ 'Ka'a xa ve'e ti oy kup juu' ve'e duyakta'mip je ko'oy ju'kx; ka'ava tse'e ti ko'oy kup juu' ve'e duyakta'mip je oy ju'kx. ⁴⁴ Je tyaajm kajxe'e yaknujava pan vintso ve'e je kup. Ka'a tse'e je higo taajm ka'a tse'e je tsaaydum taajm yaktuk jem ápit kajxm. ⁴⁵ Je oy jayu, oyts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e je jem jya'vin kajxm je y'oy je'e; ax je ko'oy jayu, ka óyapts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e je jem jya'vin kajxm je kyó'oy je'e. Juu' xa ve'e je jayu kyajtsp, jemts je'e ve'e jya'vin kajxm chaá'n.

*Je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jeja tsakujx jets je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jem naxviinmji
(Mt. 7.24-27)*

⁴⁶ '¿Tyajxts ats miitse'e xtijta: “Vintsán, Vintsán”?, ax ka'a tse'e xtonda juu' ats miitse'e nvaajnjidup. ⁴⁷ Uxyam ats miitse'e nvaajnjadat vintso je'e ve'e je jayu juu' atse'e xnumiimp, juu' atse'e x'amotunajxp jetse'e dutún juu' atse'e nkajtsp. ⁴⁸ Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e to'k je tajk dupaam. Ax too'vajkp tse'e dutaji kaak jetse'e dutsoo'ntk je tajk jeja tsakujx. Ku tse'e je nakom ñajxy, jetse'e ojts makk je tajk dupati'its, ka'a tse'e y'o'yixju vintso ve'e duxínut kux jeja ve'e tsakujx je tajk choo'ntk. ⁴⁹ Ax je jayu juu' atse'e x'amotunajxp jetse'e dukatún juu' atse'e nkajtsp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e dukataji joma ve'e dutsoo'ntk je tyajk, jemji ve'e naxviinm dupuujm. Ku tse'e je nakom ñajxy, jetse'e ojts makk je tajk dupati'its, játyjits je'e ve'e kyítuni. Vintokikajxts je'e ve'e.

7

Ku je Jesús duyakjotkàdaaky to'k je tojpa je vyintsán je tyoompa

(Mt. 8.5-13)

¹ Ku ve'e je Jesús dumukojtskujx je numay jayu, van'it tse'e tyajki jem capernaumit kyajpun jootm. ² Jem tse'e vye'na to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk. Qoy tse'e dutuntsak y'ijt to'k je tyoompa juu' ve'e pajkjup, oo'kun ámanits je'e ve'e vye'na. ³ Ku tse'e je tojpatajk je vyintsán je kats dumotu jets jeme'e je Jesús vye'na, van'it tse'e dukejx je israeejlit je myújit jáyuda juu' ve'e dumunoo'kxtuktap je Jesús jetse'e ñunajkxjut jetse'e je toompa duyakjotkàda'akut. ⁴ Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e dumunoo'kxtkti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e je tojpatajk je vyintsán je maa'yun xtoojnjat ⁵ kux ooyts je'e ve'e uu'm je njáyuvamda dutuntsak jetse'e duyakjapyaajmji aats je ntsaptajk.

⁶ Van'it tse'e je Jesús dumaadi je jáyuda. Ax ku tse'e támani vye'nada joma ve'e je tajk, van'it tse'e je tojpa tajk je vyintsán dukejx je jayu juu' ve'e myaatnayja'vijidup jetse'e ojts je Jesús dunajmada:

—Vintsán, kadi ve'em xpayo'oy jetse'e mmínut yam ats ntak'am, kux ka'a xa atse'e nvinmachju jetse'e yap ats ntujkp mtákat. ⁷ Je'e kajxts atse'e tunkanayjávaja jets atse'e viinm mits nmunajkxut. Koojyji mits va'anu jetse'e jyotkàda'akut ats je ntoompa, ax jotkàda'akupts je'e ve'e. ⁸ Kux jem

xa ve'e pan atse'e xyakkutojkjip; jempa tse'e ats je ntojpa juu' atse'e nyakkutojkjivap. Ku atse'e to'k nmuujma jetse'e najkxut, najkxpts je'e ve'e; ku atse'e jado'k nmuujma jetse'e myinut, miimpts je'e ve'e; ku atse'e je ntoompa juu' ntukpava'añ, tyuumpts je'e ve'e.

⁹ Ku tse'e je Jesús du'amotunajxy, atuva atoki tse'e yaktaajnji je kats juu' ve'e je tojpatajk je vyintsán kyejx. Van'it tse'e vya'kumpijt jetse'e dunuujmi je numay jayu juu' ve'e panajkxjudup:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets yaja nujom israeejlit y'it jaat, ni to'ka atse'e tunkapaa'ty juu' atse'e xjaanchja'vip ax jo'n to'k je jayu juu' atse'e xnukejxip.

¹⁰ Ku ve'e je kukátsiva vyimpjittini jem tyak'am, jotkada'akyani tse'e dupaattini je tojpatajk je vyintsán je tyoompa.

Ku je Jesús duyakjoojntykpajknuva to'k je ku'aa'k ta'axtajk je myajntk

¹¹ Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem naiinit kya-jpun kajxm. Jem tse'e je y'ixpajkpatajk jets je numay jayu myujatyoo'ajada. ¹² Ku ve'e je Jesús dumutami je pats aka'a joma ve'e je naiinit jayu duyaknaa'tojkkáxta je kyajpunda, van'it tse'e du'ix jets jeme'e duká'anajkxta yaknaxtajkiva to'k je oo'kpa, je ku'aa'k ta'axtajkts je'e ve'e je myajntk, to'kamts je'e ve'e dumajntka. Ooyts je'e ve'e je myukukajpun jayu tyunmujatyoo'ajada. ¹³ Ku tse'e je Maja Vintsán du'ix je ku'aa'k ta'axtajk, jetse'e dutukma't, van'it tse'e dunuujmi:

—Kadi mya'axy.

14 Van'it tse'e jyaa'ktámi, jětse'e dūtaajn je ka'yun, jětse'e yo'y'atúvidi je jayu juu' ve'e dupakaaydup. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je oo'kpa:

—Atse'e vaamp, pojtukni.

15 Je jayu juu' ve'e aa'kani ukve'nip, pojtuknu tse'e jětse'e y'ajtkni, jětse'e kyojtspajknuva. Van'it tse'e je Jesús dūtukkatajkini je tyaak. 16 Ku ve'e du'ixti je numay jayu, májum aa'k tse'e dūtuntuk'atúvidi jětse'e je Nte'yam dūyakmájidi dūyakaanchidi. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Ka'adam xa ve'e je Nte'yam dujaa'tyóki je jyayu.

17 Ax ya'a tse'e juu' ve'e je Jesús tyoon, va'kxk tse'e je ayook. Yaknuja'vits je'e ve'e jem nujom judéait y'it jootm jets je naax je kajpun juu' ve'e tamanaat.

*Je'eda pan pan jatye'e je Yaknapajtpa Juan kyejx
(Mt. 11.2-19)*

18 Ku ve'e ve'em tyoojnji kyojtsji, van'it tse'e je Yaknapajtpa Juan je y'ixpajkpatajk tyukmu-maajntykjidi nujom juu' jatye'e je Jesús tyoon kyojts. 19 Van'it tse'e numejtsk je y'ixpajkpa dūyaaxji jětse'e dunuujmide jětse'e najkx je Jesús du'amotutúvada pan je'em je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jětse'e yakkutojknit, uk pan yak'a'ixupnum je'e ve'e. 20 Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e vyaandi:

—Je Yaknapajtpa Juan aatse'e xkejxp jets aats mitse'e n'amotutúvat pan je Criistovam mitse'e, uk pan n'a'ixupnum aats je'e vine'e.

²¹ Ku tse'e jye'ydi, yakjotkãdaakyp tse'e vye'na je Jesús numay je jayu, je pa'am dutuknuvaatsni je jayu jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumni jem je jayu jya'vin kajxmda, nay ve'empa tse'e je viints jayu duyakvin'ixpajkni. ²² Ax jidu'um tse'e je Jesús je kukátsiva du'atsaajv:

—Najkxu xtukmumaaydukta je Juan juu' ve'e uxnyam m'íxtup mmótudup. Tukmumaaydukta vintsõ ve'e je viints jayu vyin'ixpakta, je uxket jayu oy yo'pyákta, ñuva'atsjada je pa'am pan pan jatye'e leprapajkjudup, je nat jayu myotupakta, jy-oojntykpajktinuva pan pan jatye'e aa'kanda, jets vintsõ ve'e je ayooova jayu yaktuknujava je oy kats je oy ayook. ²³ Xoon xa je'e ve'eda pan pan jaty atse'e ijtp xjaanchja'vidup.

²⁴ Ku ve'e je Yaknapajtpa Juan je y'ixpajkpa ñajkxtini, van'it tse'e je Jesús je numay jayu dunuujmidi je Yaknapajtpa Juan kajx. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ku miitse'e mnajkxti joma ve'e kyapantsuuna, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e mejtsvinmaayp, juu' ve'e ijtp ax jo'n to'k je kapy juu' ve'e oyvintsõva pojuyo'yp? ²⁵ Pan ka je'e kajxape'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu juu' ve'e va'ajts oy xax? Mnuja'vidup xa miitse'e jets jem je yakkutojkpa tyak'am je'e ve'eda juu' ve'e va'ajts oy naxyojxjudup jetse'e oy ñaajk'ítjada. ²⁶ Pan ka je'e kajxape'e mnajkxti, ¿tits miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa? Ax je'e tse'e. Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets jyaa'knumájip je'e ve'e nuyojk je Yaknapajtpa Juan jets ka'a ve'e pan viijnk je Nte'yam je y'ayook

kojtsnajxpa. ²⁷ Je Yaknapejtpa Juan xa je'e ve'e juu' ve'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán y'ava'nip: Nkejxp xa atse'e je nyakkatsuyoyva juu' ve'e mv-intoo'vákajap,

je'e tse'e myak'o'yixjup je too' joma ve'e mnáxut. Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ.

²⁸ 'Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets nujom je jayu juu' ve'e joojntykidu jets juu' ve'e uxyam joojntykidup, ni pana tse'e dukanumaja ax jo'n je Yaknapejtpa Juan; ax jyaa'knúmájipts je'e ve'e ni ka'a je Juan jyapana juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam y'am kya'm —jidu'um tse'e je Jesús vyaajñ.

²⁹ Ax ku tse'e je Yaknapejtpa Juan je jayu duyaknapejt, van'it tse'e je numay jayu maat je kupa'mun pakmojkpada du'amotunajxti juu' ve'e kyojts, kyuvajktu tse'e jets pyaatyp y'akeeguipe'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp jets je'e ve'e dutóndat, yaknuke'xnatajkidu tse'e ku ve'e ñapejtti je Yaknapejtpa Juan je ñapejtun kajx. ³⁰ Ax je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk, ka'ats je'e ve'e dukuvajkti juu' ve'e je Nte'yam tukmutsojkjudu, je'e kajx tse'e kyayaknapejtjidi.

³¹ Van'it tse'e je Maja Vintsán jyaa'kvaajñ:

—Ya'ats atse'e ntukmu'a'ixmojkidup je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup. ³² Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je pi'k ónuk juu' ve'e ajxtktup koo'yiva jep maa'y jaatp jetse'e dunaajmada je myujatyoo'da: “Njavinxooxtu ve'e taav jetse'e m'etstat, ka'a tse'e tum'etsta; njatukvin'aavdu tse'e taav je tsaachvinma'yun uv jetse'e mya'axtat, ka'a tse'e tumya'axta.” ³³ Miin xa ve'e je Yaknapejtpa Juan, ka'a tse'e je tsapkaaky dukaajy,

ka'a tse'e je tsaaydum pa'ajk naaj du'uuk; ax ve'emts miitse'e mva'anda jets jeme'e jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. ³⁴ Van'itts atse'e nmiimpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, kaayp ookp atse'e, jets miitse'e mva'anda jets munuyojk atse'e nkay n'uu'k jets nmaatnayja'vijidup atse'e je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda. ³⁵ Ax je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam myooyp je vijin je kejun, ñuja'vidinupts je'e ve'e jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump kyajtsp.

Ku je Jesús vye'na jep je fariseo Simón tyak'ap

³⁶ To'k nax tse'e to'k je fariseo duvaajv je Jesús jetse'e ojts dumaatkáy jem tyak'am. Van'it tse'e ñujkx je Jesús jetse'e dumaatnajxy kaayva. ³⁷ Ku tse'e dunuja'vi to'k je ta'axtajk juu' ve'e tókinax jayu, juu' ve'e jemit kukajpun, jets jeme'e je Jesús vye'na jem je fariseo tyak'am, van'it tse'e dukaajn to'k je poop tsaaj apajkin juu' ve'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dumaat, jetse'e je Jesús dununujkx. ³⁸ Ku ve'e jye'y jep je Jesús ñaadup tsov, van'it tse'e yaaxy, je vyinnaaj tse'e tyuknuta'kxi je Jesús je tyek, jetse'e je vyaajy dutukpo'ttaatsni, jetse'e je tyek dutsuu'kx, jetse'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dupaajmji. ³⁹ Ku tse'e je kutajk du'ix jets ti ve'e je ta'axtajk tyuump, van'it tse'e ñaña'muxji: “Pan je'em ya'a ve'e kuy'it je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, kudunujávats ya'a ve'e vintso ya'a ve'e jyáyuva pane'e toojnjup majtsjup, kux tókinax jayu xa ya'a ve'e xi ta'axtajk.” ⁴⁰ Van'it tse'e je Jesús je fariseo dunujmji:

—Simón, jep'e juu' atse'e nkotsuvaampy.

Van'it tse'e je fariseo y'atsaajv:

—Yak'ixpajkpa, kotsu n'it.

⁴¹ Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—Numejtsk xa ve'e je yaa'tyajk to'k je yakmeen'anoo'kxpa dumuyójada y'ijt. To'k tse'e myuyójaja y'ijt mugooxk mókupx je denario meen jets jado'k vujxtkupxuk majk. ⁴² Ka'a tse'e y'o'yixjada vintso ve'e dumukuvéttat. Van'it tse'e je yakmeen'anoo'kxpa myee'kxuxjidi je yojta. Nukótsuts n'it, ¿pane'e nuyojk dutsojpk je yakmeen'anoo'kxpa?

⁴³ Van'it tse'e je Simón y'atsaajv:

—Ve'em xa atse'e ntij jets je'e ve'e juu' ve'e nuyojk je meen duyójip y'ijt.

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Oy xa ve'e xtij.

⁴⁴ Van'it tse'e je Jesús duvin'ix je ta'axtajk, jetse'e je Simón dunuujmi:

—¿M'ixpe'e ya ta'axtajk? Ku xa atse'e yaja mtujk tuntaka, ka'ats atse'e je mtsoxk naaj tuxma'a jets atse'e ya ntek taa kumpuj; ax ya ta'axtajk, je vyinnaajts ats ya'a ve'e tuxtukpakpuj jetse'e tuduyaktu'uts maat je vyaajy. ⁴⁵ Ka'ats ats mitse'e tuxtsuu'kx; ax jets ya'a, ka'anats ya'a ve'e ats ya ntek dutsoo'kx'atúva ku ve'e tutyaka.

⁴⁶ Ni ka'avats atse'e yam nkuvajkm tuxpuujmja je olivos aceite; ax pyaajmjits ya'a ve'e taav je pa'ajk xoo'kpa naaj ats ya ntek. ⁴⁷ Ax je'e kajts ats mitse'e nnuujma, óyam ya'a ve'e ooy tyuntokinaxjáyuva tuy'it, je tsojkun tse'e juu' ve'e jyayejpp, je'e tse'e duyaknuke'xnatajkip jets ta ve'e je Nte'yam tyokinmee'kxju. Je jayu juu' ve'e

yuu'nam yaktokinmee'kxp, yuu'namts je'e ve'e je tsojkuñ dujayep.

48 Van'it tse'e dunuujmi je ta'axtajk:

—Mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

49 Van'it tse'e je javyaa'kxtajk ñavyaajnjudi:

—¿Pants ya'a ve'e ya jayu ñatyijju jets ya'a ve'e je jayu dutokinmee'kx?

50 Van'it tse'e je Jesús dunuujminuva je ta'axtajk:

—Je Nte'yame'e tumyaktsa'akju kux atse'e tuxjaanchjáva. Najkxni mits oy aaj oy joot.

8

Je ta'axtajkta juu' ve'e duputajkidup y'ijt je Jesús

¹ Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús ñajxy tyajki jem may kajpun kajxm je mújit je muutskit, jetse'e je jayu dutuk'ix je oy kats je oy ayook, je'e tse'e tyuk'ixp vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm; mujatyoo'ijidup tse'e vye'na je ñumakmejtsk ixpajkpatajk. ² Jempa tse'e je ta'axtajkta juu' ve'e mujatyoo'ijidu, je'e juu' ve'e je Jesús yakpítsumuxjidinu je ko'oyjáyuvap jem jya'vin kajxmda jetse'e duyakjotkadaakni juu' ve'e pajkup ijttu. Nuto'k tse'e je'eda je María Magdalena, jeme'e jya'vin kajxm y'ijt nuvuxtojtuk je ko'oyjáyuvap; ³ jado'k tse'e je Juana; jado'k tse'e je Chuza je ñuda'ax, je Chuza juu' ve'e duyakkutojkjip je toompatajk jep je Herodes tyujkp; jado'k tse'e je Susana; jets je viijnk ta'axtajkta juu' ve'e putajkijidup y'ijt maat je joojntykin juu' ve'e y'íxtup jyajejptup.

*Je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin
(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)*

⁴ Numay tse'e je jayu choo'ndi jem kyajpun kajxmda jetse'e je Jesús najkx du'ixta. Ku ve'e je numay jayu ñay'amojkijidi, van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin:

⁵ —To'k xa ve'e je jayu taamt vajpa chaa'n. Ku tse'e duvuj je taamt, jem tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja too' kujk. Van'it tse'e je jayu dutuktee'ndi jetse'e je jeyyva tánuk dupiivdini. ⁶ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja tsakujx joma ve'e peji je naax. Ku ve'e távani myux vye'na, taatsnu tse'e je'e kajx ku ve'e je naax kyanika. ⁷ Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja ápit akujk. Van'it tse'e je ápit yee'k jetse'e dukoo'k'ítumooyini je oy ojts jetse'e yee'kut. ⁸ Nay jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja oy naxkujx. Je'e tse'e ta'mi. Jem tse'e juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm.

Van'it tse'e je Jesús mak kkyajts:

—Pan pan jatya xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

*Je'e pan tyajx kajxe'e je tukmu'a'ixmojkin
yakpuujm*

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi pan vintso ve'e yakkojtsva'ach juu' ve'e tyukmu'a'ixmojki. ¹⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je Nte'yam tse'e mtuknuja'vijidup vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm; ax ka'a tse'e je Nte'yam tyuknujávajada je'eda juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup. Je'e kajxts ats

je'e ve'e ntukmukotsta je tukmu'a'ixmojkin maat kux jya'ixtup xa je'e ve'e juu' atse'e ntuump, ka'a tse'e duvinjavada, jyah'amotunajxtupts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a tse'e duvinmotuda.

Ku je Jesús dukojtsvaach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

¹¹ 'Ax jidu'um tse'e ya tukmu'a'ixmojkin yakkojtsva'ach. Ve'em xa je'e ve'e je taamt ax jo'n je Nte'yam je kyats je y'ayook. ¹² Jeja tse'e too' kujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook. Van'it tse'e jye'ya je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta jetse'e dupajkjini jem jya'vin kajxm je kats je ayook juu' ve'e yakvaajnjidu jets ka'a ve'e dujaanchjavadat, ve'em tse'e dukajayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ¹³ Jeja tse'e tsakujx joma ve'e peji je naax, joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook jetse'e dukuvakta je xoojntkun maat, jyaanchja'vidup tse'e ku ve'e ve'e'n ya it ñaxy. Ax ku tse'e je ko'oyjáyuvap du'ix vintso ve'e duyaktokintóndat, van'it tse'e dukoo'kmaja paamdini je kats je ayook juu' ve'e y'amotunajxtu. ¹⁴ Jeja tse'e ápit akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup. Ku ve'e ya it ñaxy, je'e tse'e ooy tyunvinmaaydup je naxviijnit je'e, chojktup tse'e jetse'e kumeen y'ittat, jetse'e xoojntkp ñaajk'ituva'anjada. Je Nte'yam je kyats je

y'ayook juu' ve'e y'amotunajxtu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je taamt juu' ve'e jeja ápit jaat yakvaj jetse'e kyata'mi. ¹⁵ Ax jeja tse'e oy naxkujx joma ve'e je taamt yakvuj jetse'e ñaajkma'yiji, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook du'amotunajxtup jetse'e dumaja pamda je oy aaj je oy joot maat jets je tuv jáyuvín maat. Je yuj vinma'yun maat tse'e je jyáyuvín je jyoojntykin vyimpitta ax jo'n je Nte'yam tyukmutsójkada.

Je ta'kxpa tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 5.14-16; Mr. 4.21-25)

¹⁶ 'Ni pana xa ve'e je ta'kxpa dukana'ak jetse'e juu' dutuknaxjóput ukpu jep maajntkun pa'tkup duyo'otsut; ña'kp je'e ve'e jetse'e kajxm dupum jetse'e ve'em dukuta'kxut anañujoma je jayu juu' ve'e tajkidup jep tujkp. ¹⁷ Nay ve'empa tse'e, ka'a xa ve'e tii juu' ve'e yu'uts jetse'e ux'ook kyanuke'xnatákat, ka'a tse'e tii juu' ve'e kayaknuja'vip jetse'e ux'ook je jayu dukanujávat.

¹⁸ 'Payo'oyda oy juu' ve'e m'amotunajxtup. Pan pan tse'e juu' dumaat, jaa'kyakmo'op tse'e; jets pan pan tse'e juu' yuu'n vee'n dumaat, yakpajkinup tse'e nujom.

Je'e juu' ve'e je Jesús tyaakja'vip

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús je tyaak jets je y'utsatajk jye'ydi joma ve'e je'e; ka'a tse'e y'o'yixjidi vintso ve'e divinkutamadat kux numaye'e je jayu ooy tyunve'na. ²⁰ Van'it tse'e je Jesús je jayu vya'nuxji:
—Uxep xa ve'e tak'aagup je mtaak jets je m'utsatajk, mitse'e myakkotsuvaajnjudup.

²¹ Van'it tse'e y'atsaajv:

—Pan pan jaty xa ve'e du'amotunajxtup je Nte'yam je kyats je y'ayook jetse'e dukutyonda, je'ets atse'e nja'vidup ax jo'n ats je n'uts je n'ajch kuy'ijtti, jets ats je n'uts je ntsa'a, jets ats je ntaak.

Ku je Jesús duyak'atuvi je makk poj

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² To'k nax tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm maat je y'ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

—Ja'mda jem jado'k ado'om napa'am.

Jetse'e ñajxxti. ²³ Yo'ydup tse'e vye'nada jetse'e je Jesús myanajxy. Van'it tse'e makk pyoj'ukvaajñ jetse'e je naaj kyajxmpojtuk jetse'e tyajki jem barco jootm. Ojts'ukvaannup tse'e vye'na, javee'n jyakunajxni, ²⁴ van'it tse'e duyoyxti je Jesús, jetse'e dunuujmidi:

—¡Yak'ixpajkpa! ¡Yak'ixpajkpa! ¡Kunajxumdinup-tam xa ve'e na'aakp!

Van'it tse'e je Jesús jyotvij jetse'e dutuknuujmi je poj jets je naaj. Van'it tse'e je poj y'atuvi jetse'e je naaj tyu'ujkjajty. ²⁵ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Tyajxse'e je jaanchja'vin xkajayepa?

Tsa'kidup tse'e jetse'e atuva atoki tyuntaandi je y'ixpajkpatajk, jetse'e ñay'amotutúvijidi:

—¿Vintsos ya'a vine'e ya jayu je makkin ooy dutunjayep? ¡Je poj paat je naaj paat tse'e dupava'añ, ax katsupajkjudup tse'e!

Ku je Jesús duyakpítsum je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxm

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Van'it tse'e choo'ndi jem galiléait y'it jootm jetse'e jye'ydi jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am jem gadaarait y'it jootm. ²⁷ Ku tse'e je Jesús

pyítsum jem barco jootm, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je yaa'tyajak juu' ve'e jem tso kukajpunip; jékanits je'e ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap, jékani tse'e kyanaxyaxju. Ka'ats je'e ve'e jep tujkp chuuna; jepe'e aajntkup tyun'it joma ve'e je oo'kpa ñaxtákada. ²⁸ Ku ve'e du'ix je Jesús, van'it tse'e dvincoxkteni, jetse'e makk dunuujmi:

—¿Ti katsts uu'me'e njajejpump?, Jesús. Je'e xa mitse'e je y'Onuk, je Nte'yam, juu' ve'e dunukajxmikajxp. Nmunoo'kxtkpts ats mitse'e jets atse'e kadi xtsaachtún.

²⁹ Ve'em tse'e vyaajñ kux pyavaampye'e je Jesús je ko'oyjáyuvap jetse'e pyítsumnit. May náxanits je'e ve'e je ko'oyjáyuvap tyukkoo'yaja vye'na, nay ve'empa tse'e cadenatsum jem kya'm jets jem tyékum je jayu jyayak'itju; ax vinnaajknáxts je'e ve'e jyayaktsum, ve'emts je'e ve'e dutukpojtikúx je cadena jetse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxjini joma ve'e kyapantsuuna. ³⁰ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúviji:

—¿Tise'e mxaaj?

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Miijl Am atse'e nxaaj.

Je'e kajxts je'e ve'e ve'em vyaajñ kux numaye'e je ko'oyjáyuvap tutyuntuktajkijini vye'na. ³¹ Ax je ko'oyjáyuvap tse'e dumunoo'kxtktu je Jesús jetse'e kadi pyakéxjada jep kaak jótup. ³² Jem tse'e tonun viinm vye'niduva numay je keem jya'kxta. Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e myaso'okjadat jetse'e najkx je keem dutuktákada. Yakjajtuxjudu tse'e je Jesús. ³³ Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap pyítsumdini jem je yaa'tyajak

jya'vin kajxm jetse'e je keem dutuktajkidi. Van'it tse'e nujom je keem kyusnoomdi jem tonun viinm jetse'e y'ano'midi jem maja na'akaya jootm. Jep tse'e ñax'oo'kkajxtini.

³⁴ Ku tse'e je keem ixpa du'ixti jets vintso ve'e juu' jaty jyajty, tsa'kidu tse'e. Jatyji tse'e ñajkxti jem kajpun kajxm jetse'e du'ava'nidi juu' ve'e toojnju kojtsju. ³⁵ Van'it tse'e je numay jayu pyitsumdi, jetse'e najkx du'ixta pan ti ve'e tutyunju tukyatsju. Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je Jesus, jem tse'e dupaatti je yaa'tyajk juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjayuvap tuy'it. Jemts je'e ve'e chuuna je Jesus je tyek mutam, xaxani jets oyani je vyinma'yun. Tsa'kidu tse'e je jayuda ku ve'e du'ixti.

³⁶ Pan pan jatye'e du'ixtu pan vintso ve'e je Jesus duyakjotkadaaky je jayu, vyaajniju tse'e je jayu juu' ve'e je'ydu. ³⁷ Van'it tse'e nujom je jemit jayu ooy tyuntsa'kidi, je'e kajx tse'e dumunoo'kxtkti je Jesus jetse'e jem choo'nnit. Van'it tse'e je Jesus tyajki jem barco jootm jetse'e vimpijtni jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am. ³⁸ Je yaa'tyajk juu' ve'e je ko'oyjayuvap jem jya'vin kajxm tuy'it, jyamunoo'kxtk tse'e je Jesus jetse'e kuduyakjaty jetse'e kudumaadi. Van'it tse'e je Jesus ña'muxji jetse'e tyanut. Jidu'um tse'e vyaajñ:

³⁹ —Vimpijtni jem mtak'am jets avana ti maa'yune'e je Nte'yam tumto'nuxju.

Van'it tse'e ñujkx je yaa'tyajk jetse'e je kajpun duvaajnikujx nujom juu' ve'e je Jesus tyoon je'e kajx.

Je Jairo je ñaax jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesus je

*vyit dutoon**(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)*

⁴⁰ Ku tse'e je Jesús jye'ynuva jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem tse'e numay je jayu ooy tyun'a'ixjidini vye'na, ooye'e tyunxoondukta ku ve'e jye'ya. ⁴¹ Van'it tse'e to'k je yaa'tyajk jye'y juu' ve'e jep tsaptujkp dunuvintsánip, Jairo ve'e xyaaj. Van'it tse'e je Jesús duvinkoxkteni jetse'e dumunoo'kxk jetse'e jem tyak'am ñajkxut ⁴² kux jeme'e to'k je ñaax juu' ve'e makmejtsk joojnt jo'n ve'nip, to'kamts je'e ve'e dunaaxa, oo'kun ámanits je'e ve'e vye'na. Ku tse'e je Jesús ñujkx, numay tse'e je jayu tyumpanajkxji jetse'e tyun-yak'atijmojkni.

⁴³ Jem tse'e numay jayu akojkm ñajkxpa to'k je ta'axtajk juu' ve'e makmejtsk joojntani dujajejpp je vinnujkxju pa'am, távani tse'e je tso'yivatajk dutukmujokyajxni nujom juu' ve'e y'ixp jyajejpp, ni pana tse'e kya'o'yixji jetse'e yakjotkada'akjut. ⁴⁴ Van'it tse'e jep naadup tsov je Jesús je vyitupaa'v dutoojnji. Tun jatyji tse'e y'atúvini je vinnujkxju pa'am.

⁴⁵ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Pants atse'e tuxtán?

Ku tse'e ni pana dukakuvujk, van'it tse'e je Pedro jets je myujatyoo'da vyaandi:

—Yak'ixpajkpa, ya numay jayu xa mitse'e m'atijmojkjup, jetse'e x'amotutuva pan pane'e tumtanju!

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Jeja xa ve'e je jayu pan pan atse'e tuxtán, kux nja'vi atse'e taav jets ta atse'e je nmakkin nyaktún.

⁴⁷ Ku tse'e je ta'axtajk ñayja'viji jets nuk'e'xnataka ve'e tyaañ, van'it tse'e tyuntsa'kini jetse'e nunmíppnup dununujkx je Jesús, jetse'e dUVinkoxkteni, jetse'e jeja je numay jayu vyinkujk du'ava'ni jets tyajxe'e dutaajn jets vintso ve'e tun jatyji jyotkadaakni. ⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Mjotkadaaknu xa ve'e taav je'e kajx ku atse'e tuxjaanchjáva. Najkxni oy aaj oy joot.

⁴⁹ Kojtspna tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e to'k je jayu jye'y, jem tse'e je Jairo tyak'am chaa'n, jetse'e je Jairo dunujmi:

—Távani xa ve'e je mnaax y'aa'k. Kadi xjaa'k'atsu'ux ya yak'ixpajkpa.

⁵⁰ Ku tse'e je Jesús du'amotunajxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Kadi mtsa'aga. Koojyji xa atse'e xjaanchjávat jetse'e je mnaax jyotkadaaknit.

⁵¹ Ku tse'e jye'ydi joma ve'e je tajk, ni pana tse'e je Jesús dukayakjajtji jetse'e dumaattakat, je Peedroji ve'e, je Santiago, je Juan, jets je kiix ónuk je tyee' je tyaak. ⁵² Tum ñuyaaxtup tum ñutsaachvinmaaydup tse'e je jayu vye'nada je kiix ónuk. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Kadi mya'axta. Ka'a xa ya'a ve'e ya kiix ónuk y'aa'ka, maapji ya'a ve'e.

⁵³ Yaktukxiik tse'e kux ñuja'vidup je'e ve'e jets aa'kani je'e ve'e vye'na. ⁵⁴ Van'it tse'e je Jesús je kiix ónuk je kya'aj dukoojnuk, jetse'e mak'k kyajts, jetse'e dunujmi:

—Kiix ónuk, pojtukni.

⁵⁵ Van'it tse'e je kiix ónuk jyoojntykpajknuva jetse'e jatyji pyojtukni. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ jetse'e duyakkáydát je kiix ónuk. ⁵⁶ Atuva atoki tse'e je tyee' je tyaak tyuntaandi. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets ti ve'e tutyunjú tukyatsju.

9

Ku je Jesús du'akejxva'kxti je y'ixpajkpatajk ka'amaayva
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Van'it tse'e je Jesús duyaknay'amojkiji je ñumakmejtsk ixpajkpatajk jetse'e dumoojy je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumdat jem je jayu jya'vin kajxmda jetse'e je jayu dutuknuva'atstat jyajuu'pa'ama juu' ve'e myaatta. ² Van'it tse'e dukejxti ka'amaayva, jetse'e je jayu dutuknujávadat jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyaajmjidinit jem je'e y'am kya'm, jetse'e duyakjotkàda'aktat pan pan jatye'e pajkjudup. ³ Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Ka'a tse'e ti xmutsoo'ndat juu' ve'e m'ajootadap jeja too' aajy, ka'a tse'e xmutsoo'ndat je tajk, ka'a tse'e je apajkin, ka'a tse'e je tsapkaaky, ni ka'ava tse'e je meen. To'k ni'kxji ve'e je mvit xmunajkxtat juu' ve'e mjajejptup. ⁴ Kujyajomatujka tse'e mtákadat, jeja tse'e mnamyáyjadat pan vinxup xaaj ve'e mtanava'anda jem kajpun kajxm. ⁵ Pan joma tse'e je jayu mkakuvákjada, mtsoo'ndinup tse'e jem jetse'e xvinxíttat je mtekta jetse'e vyánukut je naxvay juu' ve'e tuxpava'akta jem kyajpun jootm,

ve'em tse'e d_un_ujá_vadat j_ets ka ó_yap j_e'e ve'e juu' ve'e tyoondup.

⁶ Najkxtuts j_e'e ve'e j_em n_ujom pi'k kajp_un kajxmda, ve'em tse'e d_uvaajnjada j_e jayu j_e o_y kats j_e o_y ayook, yakjotk_adaaktuvap tse'e p_an p_an jatye'e pajkj_udup jyajomatsova.

Ku j_e Yaknapejtpa Juan y'oo'kni

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ku ve'e j_e yakkutojkpa Herodes j_e kats dumotu ti ve'e j_e Jesús tyuump, o_oy tse'e j_e vinma'y_un dutunjayejp k_ux j_eme'e juu' ve'e vaandup j_ets joojntykpajknuva ve'e j_e Yaknapejtpa Juan. ⁸ Jempa tse'e p_an pane'e vaanduvap j_ets j_e Nte'yam j_e y'ayook kojtsnajxpa Elías j_e'e ve'e, j_e'e ve'e joojntykpajknuva jetse'e ñ_aajkn_uke'xnatajkijinuva. Nay jempa tse'e p_an pane'e vaanduvap j_ets joojntykpajknuva ve'e j_e viijnk juu' ve'e ijt j_e Nte'yam j_e y'ayook kojtsnajxpa. ⁹ Ax j_e Herodes tse'e vaan:

—Nyakj_ayukpojxj_inu xa atse'e j_e Juan. ¿Pants j_e'e n'it vine'e juu' atse'e o_oy j_e jayu xtuntukmu-maajntyktup?

Yak'ixuvaan tse'e j_e Jesús.

Ku j_e Jesús j_e jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Ku ve'e j_e kukatsivat_ajk vyimpijttini, van'it tse'e j_e Jesús d_uvaajnjidi p_an ti jatye'e o_jts d_utonda. Van'it tse'e pyavoojvjidi jetse'e ñ_ajkxti joma ve'e to'k j_e ap_uk it, j_e betsáidait kajp_un mutam. ¹¹ Ku ve'e j_e numay jayu d_unuja'vidi, van'it tse'e dupanajkxti j_e Jesús. Van'it tse'e

kyuvajkjidi, jětse'e vya'nuxjidi vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, jětse'e duyakjotkàdaakni pan pan jatye'e pajkjùdup.

¹² Ku ve'e tánani je it vye'na, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpatajk vyinkutámijidi jětse'e ña'muxjidi:

—Pakejxtini to'k aaj ya jáyuda jětse'e najkx du'íxtada je kyaaky je tyojkx jem pi'k kajpun kajxmda jětš jem kam jootm jětš je it joma ve'e pyoo'kxtat, kux ka'a xa ve'e yaja tii ni tía joma uu'me'e yájada.

¹³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Miitse'e myakkáydap.

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ka'a xa aatse'e uxyam ntimaada, mugooxkji aatse'e yap je tsapkaaky nmaada jětš mejtskji je ajkx. ¿Ukpú najkxp aats vine'e njoy je kaaky je tojkx jětse'e nujom kyáydat?

¹⁴ Ax je jayu tse'e juu' ve'e jem ve'nidup, numugooxk miijl jo'n tse'e y'ijtti je yaa'tyaj. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpada:

—Pajkva'kxtats ya jayu nuvujxtkupxuk majk jaty jo'n jětse'e xyak'ajxtuktat.

¹⁵ Ve'em tse'e dutoondi. Jětse'e nujom y'ajxtkti.

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús dukoojnuk mugooxk je tsapkaaky jětš mejtsk je ajkx. Van'it tse'e jem tsajm tso pyat'ix jětse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e duyakva'kxy, jětse'e dumooydi je y'ixpajkpatajk, jětse'e je numay jayu dutukvinkuka'yidi. ¹⁷ Ax nujom tse'e je jayu kyaaydi jětse'e kyooxjidi. Ku ve'e je jayu kyakyajxti, van'it tse'e dupakmojktini

jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax.

Ku je Pedro du'ava'ni jets je Jesús je'e ve'e je Cristo

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ To'k nax tse'e je Jesús naaydum chapkajts. Jem tse'e je y'ixpajkpatajk dumaadada vye'na. Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsöse'e je jayu vya'anda, pánuk atse'e?

¹⁹ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jem xa ve'e pane'e vaandup jets mitse'e je Yaknapejtpa Juan, jempa tse'e pane'e vaanduvap jets je Elías mitse'e, nay jempa tse'e pane'e vaanduvap jets mitse'e nuto'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, je'ek tse'e joojntykpajknuva.

²⁰ Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Jets miitsta, ¿vintsots miitse'e mvaanduva jets pan atse'e?

Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Mits xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dutukpavaandi jets ni pana ve'e dukavaajnjadat jets je'e je'e ve'e je Cristo. ²² Jetse'e dunuujmidi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jets atse'e ooy ntuntsaachpaa'tut. Ka'ats atse'e xkuváktat je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk. Xyak'oo'ktapts atse'e je jayu;

ax joojntykpajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

²³ Van'it tse'e dunuujmidi nujom je jáyuda:

—Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e y'ijtnit ats maat, va'an tse'e dumasokkajxni je y'avintso vinma'yun, jetse'e jóvum xaaj je jyoot je jya'vin dumakpámut jetse'e chaachpaa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, jets atse'e xpamiinnit.

²⁴ Kux pan pan xa atse'e xkajaanchja'vip kuxe'e dutsa'aga jetse'e y'oo'kut, ka'ats je'e ve'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax pan pants atse'e ijtp xjaanchja'vip, óyame'e y'oo'kut ats kajx, je'e tse'e dujajejpnup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁵ Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjut ku ve'e duje'eikáxut nujom ya naxviijnit it jetse'e vyintókiyut je jayu je jyoot je jya'vin. ²⁶ Kux pan pan xa atse'e xtuktso'otyoomp jetse'e ats je nkats je n'ayook dutuktso'otyoompa,

ntuktso'otyoompaps ats je'e ve'e ku atse'e nmiinnuvat ats je nmajin maat, ats je nTee' je myajin maat, jets je va'ajts ángeles je myajin maat.

²⁷ Tyúvam xa atse'e nva'añ jets jeja ve'e je jáyuda juu' ve'e yaja ijttup jetse'e kya'oo'ktat pan ka'ana ve'e du'ixta je Nte'yam je kyutojkun myin.

*Ku je Jesús tyikts jetse'e y'ajaj y'atu'kx
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)*

²⁸ Toodojtuk xaaj jo'nani tse'e je it ñaxy vye'na ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e ñujkx tsapkojtspa, je'e tse'e duvovutsoo'n je Pedro, je Santiago, maat je Juan. Van'it tse'e pyejtti joma

ve'e to'k je kópik. ²⁹ Tsapkojtsp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e je vyiijn je y'aaj tyikts jetse'e je vyit ojts tyumpoo'pikúx jetse'e y'ajaj y'atu'kx. ³⁰ Van'it tse'e vya'kke'xti nùmejtsk je yaa'tyajk jetse'e dumaatnakyojtsjidi je Jesús. Je Moisés jets je Elíasts je'e ve'e ijttu. ³¹ Naa'vittjudupts je'e ve'e je tsapjootmit majin; je'ets je'e ve'e kyojtstup ku ve'e je Jesús y'oo'kut jem Jerusalén. ³² Manajxtu tse'e je Pedro maat je myujatyoo'tajk. Ku tse'e jyotvijti, van'it tse'e du'ixti je Jesús je myajin maat jets janumejtsk je yaa'tyajk juu' ve'e je Jesús myaatténidup. ³³ Najkxtinup tse'e vye'nada nùmejtsk je jayu, van'it tse'e je Pedro dunujmi je Jesús:

—Yak'ixpajkpa, oy xa je'e ve'e ku aatse'e yaja n'it. Va'ants aats dupumu toojk je pi'k ojts atyajk: to'k mits mje'e, jets to'k je Moisés jye'e, jets jado'k je Elías jye'e.

Ax ka'a tse'e je Pedro dunujava pan ti ve'e kyajtsp. ³⁴ Kojtsdna tse'e vye'na ku ve'e to'k pak je vínuts ñuje'yjidi jetse'e yo'tsjidi. Ax tsakidu tse'e je ixpajkpatajk ku ve'e yo'ts'ukvaajnidi je vínuts. ³⁵ Jep tse'e vínuts akujkp myotu to'k je ayook. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Amotunaxta juu' ve'e kyajtsp.

³⁶ Ku ve'e je ayook y'atuvi, van'it tse'e du'ixti jets naaydume'e je Jesús vye'nini; ama'at tse'e tyaandi. Ka'a tse'e dupanvaajnidi juu' ve'e y'ixtu, van'itnùme'e ku ve'e je Jesús jyoojntykpajknuva.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e

*jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)*

³⁷ Je ku'óxit tse'e, jeme'e kopk viinm kyadaaktini vye'na, van'it tse'e numay je jayu je Jesús du'anajkxidi. ³⁸ Jem tse'e numay jayu akojkm to'k je yaa'tyajk vye'na juu' ve'e makk dumukojts je Jesús, jetse'e vyaajñ:

—Yak'ixpajkpa, ixu to'k aaj ats je nmajntk kux je'ejyji ve'e to'k ats nmajntkip. ³⁹ Ax to'k tse'e je ko'oyjáyuvap ats je n'ónuk dumach jetse'e duyakya'axy, jetse'e duxituyo'oy jetse'e jep ats je n'ónuk y'avup pyítsum je aa'pk. Ax tsaachpaatp tse'e ats je n'ónuk, ka'a tse'e je ko'oyjáyuvap myaso'okuva'añju. ⁴⁰ Távani xa atse'e njamunoo'kxtukta ya m'ixpajkpatajk jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap, ax ka'a tse'e y'lo'yixjidi.

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—iMiits xa je'e ve'eda juu' ve'e je Nte'yam dukajaanchja'vidup jets ka vintúvav je'e ve'e juu' ve'e mtoondup! ¿Joma vaatts atse'e njaa'kja'ítut miits maatta jetse'e njaa'kjamuténadat? Yakminu je m'ónuk.

⁴² Ax ku tse'e je mix ónuk duyaknajkxti jeja je Jesús vyinkujk, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yakkítuji jetse'e xyituyo'yji. Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je ko'oyjáyuvap jetse'e duyakjotkadaakni je mix ónuk, jetse'e je tyee' dutukkatajkinuva. ⁴³ Ax nujomda tse'e je jayu atuva atoki je Nte'yam je myajin dutuktaandi.

*Ku je Jesús je y'oo'kun du'ava'ninuva
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)*

Atuva atókina tse'e vye'nada je jayu maat juu' ve'e je Jesús tyuump, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

⁴⁴ —Amotunaxta oy juu' atse'e nkotsuvaampy, ka'a tse'e xjaa'tyókídat. Yakpámup xa atse'e jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

⁴⁵ Ax ka'ats je'e ve'e duvinmótudi je y'ixpajkpatajk juu' ve'e je Jesús kyajtsp kux kyayaknuke'xnatajkipnume'e vye'na jetse'e duvinmótudat; tsa'kidup tse'e jetse'e du'amotutuvi'oyadat pan vintso ve'e dutij.

Je'e juu' ve'e dunumájip

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Van'it tse'e je ixpajkpatajk ñakyojtsvintsov'ukvaajnidi pan pane'e dunumajikajxp aje'ejyjida. ⁴⁷ Ku ve'e je Jesús dunuja'vi vintso ve'e vyinmayda, van'it tse'e dupuujm jeja pya'ayi to'k je pi'k ónuk, ⁴⁸ jetse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Je jayu pan pane'e oy jayu napyaaajmjup maat to'k je pi'k ónuk ax jo'n ya'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyumju ats maat. Ax je jayu pan pane'e oy jayu napyaaajmjup ats maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyumju maat je'e pan atse'e xkejxp. Kux pan pan xa ve'e miitsta naajkpi'kikajxjup, je'ets je'e ve'e juu' ve'e dunumájip.

“Pan pan xa ve'e xkatso'oxpajkumdup, uu'm maattats je'e ve'e”

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Van'it tse'e je Juan ña'muxji:

—Yak'ixpajkpa, n'ix aatse'e to'k je jayu juu' ve'e mits je mxaaj dukojtspaatp jetse'e duyakpítsum jem je jayu jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap; ax ve'emts aats je'e ve'e nnuujma jets ka'a ve'e ve'em jyátukat, je'e kajx ku ve'e uu'm maatta kyavídut.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ka'a xa miitse'e ve'em kuxnuujmidi, kux pan pan xa ve'e xkatso'oxpajkundup, uu'm maattats je'e ve'e.

Kuje Jesús dutuknuujmi je Santiago maat je Juan

⁵¹ Ku ve'e tyámini vye'na jetse'e je Jesús cha-pejtnit, van'it tse'e je makk aaj je makk joot dupuujm jetse'e jem Jerusalén ñujkx. ⁵² Kyejx tse'e je kyukátsivada jetse'e vyintoo'vákajadat. Ax je'e tse'e je'ydu joma ve'e to'k je pi'k kajpun juu' ve'e jem samaariait y'it jootm. Jem tse'e duja'íxtidi je it joma ve'e je Jesús kuñamyaaajji. ⁵³ Ax ka'a tse'e je jemit jayu dutsojkti jetse'e jem tyánut kux y'íxtupe'e jets jeme'e Jerusalén ñajkxta. ⁵⁴ Ku ve'e ve'em du'ixti numejtsk je y'ixpajkpa, je Juan maat je Santiago, van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—Maja Vintsán, ¿mtsajkpe'e jets aatse'e je Nte'yam n'amótuvut jetse'e je jaajn duyakkustákat jem tsajviinm jets ya'a ve'e kyutókidat?

⁵⁵ Van'it tse'e je Jesús vyin'íxjidi jetse'e tyukna'muxjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa miitse'e xnujávada ti vinma'yune'e mjajejptup, kux ka óyap je'e ve'e juu' ve'e mtonumpituvaandup. ⁵⁶ Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e je jayu nyakkutókiyut, je'e

ve'e jets atse'e je jayu nyaktso'okut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e ñajxiti joma ve'e jado'k je pi'k kajpun.

Nutoojk je jayu juu' ve'e je Jesús dupanajxuvaandu

(Mt. 8.19-22)

⁵⁷ Jeja tse'e too' aajy vye'nada, van'it tse'e je Jesús to'k je yaa'tyajk ña'muxji:

—Mpanajxuvaampy xa ats mitse'e pan joma ve'e mnujkx.

⁵⁸ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Jep xa ve'e je vaax je y'aaajntk joma je'e ve'e chuuna, jempa tse'e je jeyyva tánuk je pye'en, ax ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ni je'ets atse'e xka'ijtja joma atse'e ya nkuvajk nko'okut.

⁵⁹ Van'it tse'e je Jesús dunujmi jado'k je jayu:

—Pamiinni ats.

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Vintsán, masookk ats to'k aaj jets atse'e je ntee' nyaknaxtakat, van'itts ats mitse'e mpanajkxnit.

⁶⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Je'eda pan pan jatye'e dukajayeiptup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, va'an tse'e duyaknaxtakada je y'oo'kpada; jets mits, najkxuts jetse'e je jayu xvaajnjat vintso ve'e y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm.

⁶¹ Van'it tse'e jado'k ña'muxjuva:

—Mpanajxuvaampy xa ats mitse'e. Masookk ats to'k aaj jets atse'e too'vajkp najkx du'avana jem njan'am ntak'am.

62 Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan pane'e ijtp ax jo'n je jayu juu' ve'e je kaaj yo'on ka'aj dumajtsp, van'it tse'e y'ixumpit ku ve'e yu'uj, ka'ats je'e ve'e dūvinmachju jətse'e y'ítut jem je Nte'yam y'am kya'm.

10

Ku je Jesús du'akejva'kxy nutoogupxuk majk je y'ixpajkpatajk

¹ Távani tse'e je Maja Vintsán ve'em vya'añ vye'na, van'it tse'e dūvinkaajn janutoogupxuk majk je y'ixpajkpatajk jətse'e nūmejtsk jaty dūkejx juu' ve'e vintoo'vákajadap jeja nujom kajpun kujx joma je'e ve'e ñajkxut. ² Jidu'um tse'e dūnuujmidi:

—Ooy xa ve'e je jayu juu' ve'e dukah'amotunajxtupna je oy kats je oy ayook. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je trigo taajm juu' ve'e pakmojkip. Ax nu'eejyji tse'e je toompada. Je'e kajx tse'e, amótuda je Kam je Vyintsán jətse'e je toompa dujaa'kkéxut jətse'e je jayu dutuknujávadat je oy kats je oy ayook. ³ Najkxtats miits. Mpakejxtup xa ats miitse'e jətse'e m'íttat ax jo'n je carnero ónukta juu' ve'e najxtup jeja numay lobo akujk. ⁴ Ka'a tse'e xpavítstat je m'apajkinda, ka'a tse'e xpavítstat je mmeenda, ni ka'ava tse'e je mka'ajkta. Ka'a tse'e mtánadat jeja too' aajy ku ve'e je jayu xkojtspo'o'kxtat. ⁵ Ku ve'e jep tujkp mtákadat, kojtspo'o'kxtats jidu'um: “Je Nte'yam je y'oy joot maat tse'e y'ijttinit pan pan jatye'e tsuunidup yaja tujk.” ⁶ Pan mkuvajkjūdup tse'e je oy joot maat, mo'ojadapts

je'e ve'e je Nte'yam je'e je y'oy joot. Ax pan ka'a tse'e mkuvákjada, vaajnjada tse'e je jayu jets ka'a ve'e je Nte'yam myo'ojadat je y'oy joot. ⁷ Jyajomatujka tse'e mtákadat, jeja tse'e mnamyáyjadat jetse'e xkáydat x'oo'ktat juu' ve'e myakmo'odap. Tukkadaakjudupts je'e ve'e je jayu jetse'e mmo'ojadat je mtukjoojntykinda, kux je toompa, vyinmajtsjup je'e ve'e jetse'e yakmujóyut. Ka'a tse'e tajkm tajkm mkáydat. ⁸ Ku ve'e mtákadat jem kajpun jootm joma ve'e myakkuváktat, mkáydap m'oo'ktap tse'e pan ti ve'e myakmooydup, ⁹ yakjotkada'akta pan pan jatye'e pajkjudup aajnjudup jem, jetse'e xnaajmadat: "Je Nte'yam xa ve'e myaaxuxjudup jetse'e m'ijttinit jem y'am kya'm." ¹⁰ Ax pan mtajkidup tse'e jem kajpun jootm jetse'e mkayakkuvakta, najkxtats jeja tyoo' aajy jetse'e je jayu xnaajmadat: ¹¹ "Nvinxijtp aatse'e ya ntek jets aatse'e mpujkja ya ñaxvay juu' ve'e yaja miits mkajpun kujxta aats tumpava'aky, ve'em tse'e je nuja'vin xjayéptat jets ka'a ve'e mnapyámjada jem je Nte'yam y'am kya'm. Ax nujávada tse'e jets távani ve'e je Nte'yam myaaxuxjada jetse'e m'ijttinit jem y'am kya'm." ¹² Ve'emts atse'e nva'añ jets ku ve'e dupaatnit je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun yakmooydinit je jayu juu' ve'e jem kajpun kajxm tsuunidup jets ni ka'a ve'e je sodómait jáyuda.

Je'eda pan pan jatye'e dukakatsupajktup je Nte'yam

(Mt. 11.20-24)

13 'jAyoov xa ve'e miits je mjootta, coraziinit jáyuda! jAyoov xa ve'e miits je mjoottava, betsaidait jáyuda! Pan kuyaktuujn xa ve'e jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda je majin juu' atse'e yaja ntuump uxyam paat miits maatta, kuvyinmayumpijttinits je'e ve'e, kudumasooktinits je'e ve'e je kyo'oy joojntykinda, kuduyaknuke'xnatajkidits je'e ve'e jets ñutsaachvinmaaydupe'e je tyokinda ku ve'e je koompa yo'tspa vit kuñatyukxojxjidi jetse'e kuñapyá'muxjidi je jaajm jem ñi'kxmda kyojmda. 14 Ku ve'e dupaatnit je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun myakmooydinit jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda. 15 Jets miitsta, capernaamit jáyuda, ¿ve'eme'e mvinmayda jets mtsajpéttape'e? Ax ka'a tse'e, myakpakejxtinupe'e jem joma ve'e je it juu' ve'e dunu'ava'tikajxp.

16 'Pan pan xa miitse'e mkats'amotunajxjudup, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n atse'e kuxkats'amotunajxti. Pan pants miitse'e mkakuvajkjjudup, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n atse'e kuxkakuvajkti. Ax pan pan jatyts atse'e xkakuvajktup, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kudukakuvajkti je'e pan atse'e xkejxp.

*Ku vyimpijttini je nutoogupxuk majk
ixpajkpada*

17 Ku ve'e vyimpijttini je nutoogupxuk majk
ixpajkpada, van'it tse'e dunuujmidi je Jesús:

—Maja Vintsán, ku xa aatse'e mits je mxaaj nkojtspaa'ty, je ko'oyjáyuvap paatts aatse'e xkatsupajktup.

¹⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—N'ix xa atse'e je Satanás kyusvívup, jeme'e tsapjootm chaa'n ax jo'n to'k je vítsuk ñaxkada'aky.

¹⁹ Atsts miitse'e nmooydu je kutojkun jetse'e xtuktee'ndat je tsaa'n jets je kaa'pyk, je'e paat jetse'e xyakkutojkjadat je Satanás viinm, je'e juu' ve'e je Nte'yam dutso'oxpajkp. Ka'ats miitse'e ti mjátjadat mnáxjadat. ²⁰ Oyam tse'e vye'ema, ka je'e kajxjyap tse'e mxoonduktat kuxe'e je ko'oyjáyuvap mkatsapákjada, je'e miitse'e nuyojk mtukxoonduktap kux javyétani ve'e je mxaajta jem tsapjootm.

Ku je Jesús xyoojntk

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Ku tse'e van'it, jetse'e je Jesús xyoojntk je Espíritu Santo kajx, jetse'e vyaajñ:

—Tata, mits xa ve'e mka'mikujxp je tsapjootmit it jets ya naxviijnít it. Nkukojtsjip ats mitse'e kux je jayu juu' ve'e je pi'k ónuκ jo'n ijttup, je'ets mitse'e mtuknuja'vidu juu' ve'e myo'tsju je'eda pan pan jatye'e natyijjudup kuvij jáyuda jets juu' ve'e ooy juu' jaty dutunnuja'vidup. Ve'em tse'e, Tata, kux ve'em xa mitse'e xtsak.

²² 'Nujom xa atse'e je nTee' xtukkatajkikujx. Ni pana xa atse'e xka'ixa; ats je nTee'ji atse'e x'ixa. Ax ni pana tse'e duka'íxaiva ats je nTee'; atsji ve'e n'ixa, ats, je'e je y'Onuκ, jets je'eda pan pan jaty atse'e ntsajkp jets atse'e je nTee' ntuk'íxut.

23 Van'it tse'e duvin'ixti je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi aje'ejyida:

—Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je vyiijn dutuk'ixtup juu' miitse'e uxyam m'ixtup, ²⁴ kux ve'em xa ats miitse'e nvaajnjada jets numaye'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jets numaye'e je yakkutojkpa duja'ixuvaandi juu' miitse'e uxyam m'ixtup, ax ka'ats je'e ve'e du'ixti, jyah'amotunaxuvaanduts je'e ve'e juu' miitse'e uxyam m'amotunajxtup, ax ka'ats je'e ve'e du'amotunajxti.

Je oy samaariait jayu tukmu'a'ixmojkin

25 Van'it tse'e to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa tyeni jetse'e je Jesús dutukkats'ixti. Jidu'um tse'e du'amotutuvi:

—Yak'ixpajkpa, ¿tis ats vine'e ntónup jets atse'e njayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

26 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Vintsose'e javyet jep je Moisés pyava'nun kujxp? ¿Vintso ve'e xkats?

27 Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpa y'atsaajv:

—“Tsokta je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, nujom je mmaju maat, jets nujom je mvinma'yun maat. Tsojktuvats je mmujantamda je mmutaktamda ve'em ax jo'n viinm mnachokjada.”

28 Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Oy xa ve'e tum'atsav. Tonu ve'em jetse'e xjayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

29 Kanatyokimpamuvaajnjup tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpa, je'e kajx tse'e vyaajñ:

—¿Pants je'e ve'e ats je nmujantam je nmutaktam?

30 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—To'k nax xa ve'e to'k je jayu jem Jericó ñujkx, jeme'e Jerusalén chaa'n. Jeja tse'e too' aajy kyada'aky vye'na, van'it tse'e je mee'tspa myajtsjidi jetse'e pyajkuxjidi nujom je pyaamdúk juu' ve'e myaat vye'na, je vyit paat tse'e pyajkjidu, jetse'e duvojpti, dutsii'kti, jetse'e dumasookti oo'kun ámani. 31 Ve'em tse'e jyajty jetse'e jem ñajxpa to'k je tee'. Ku tse'e du'ix, jetse'e dujakeek.

32 Nay ve'empa tse'e ñajxpa je tsov to'k je Leví je chaan je kyooj juu' ve'e duputajkip je tee'tajk. Ku tse'e du'ixpa, nay ve'empa tse'e dujakeekpa. 33 Ax jem tse'e ñajxpa to'k je samaariait jayu. Ku tse'e du'ix, tyukmo't tse'e. 34 Van'it tse'e dumutamí je jayu jetse'e je xya'ajka dutuktso'yi je pa'ajk tsaaydum naaj jets je olivos aceite. Van'it tse'e je vit dutuknupijt je xya'ajka. Van'it tse'e duyakpejt jem byuurro ni'kxm jetse'e duyaknujckx joma ve'e to'k je tajk joma ve'e je jayu myatáñ. Jem tse'e to'k tsooj du'ix. 35 Ku tse'e je samaariait jayu choo'nni je kujápit, van'it tse'e duyakpítsum mejtsk je denario meen jetse'e dumoojy je kutajk, jetse'e dunuujmi: “Nvaate'e to'k aaj ya jayu xjaa'kpa'am'ixut. Pan mjaa'kyaktuump tse'e je meen, nmukuvejt nupts ats mitse'e ku atse'e nvimpijtnuvat.”

36 Van'it tse'e je Jesús je tsaptujkpit yak'ixpajkpa du'amotutuvi:

—¿Pan tse'e mnasja'vip nutoojk ya jayu juu' ve'e oy dumutoon je jayu juu' ve'e yakmee'ts?,

ve'em ax jo'n je myujantam je myutaktam oy kudumutuujn jo'n.

³⁷ Van'it tse'e y'atsaajv:

—Aaj, je'e xa ve'e juu' ve'e tukmo'tju.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxni, jetse'e nay ve'em je jayu xtoompat.

Ku je Jesús vye'na jep je Marta jets je María tyak'ap

³⁸ Ku ve'e je Jesús je tyoo' dupajknuva, van'it tse'e tyajki jem pi'k kajpun jootm. Jem tse'e to'k je ta'axtajk juu' ve'e Marta duxaaj, je'e tse'e takmooyju. ³⁹ Jempa tse'e to'k je y'uts juu' ve'e María duxaaj, je'e tse'e jeja je Jesús vyinkujk ajxtk jetse'e du'amotunaxy juu' ve'e je Jesús kyajtsp.

⁴⁰ Je Marta tse'e duyakkayuvaamp oy je Jesús, je'e tse'e ka'itumooyjup, je'e kajx tse'e je Jesús duvinkutami jetse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, ¿ka'a mitse'e xvinmay vintso atse'e ya n'uts xmasa'ak naaydum maat ya toonk? Naajma to'k aaj jets atse'e min xputaka.

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Marta, Marta, may viijn je'e ve'e juu' ve'e mvinmaayp jetse'e mvinma'yunma'aju, ⁴² ax to'k viijn tse'e juu' ve'e mka'ijtuxjup; ya María xa ve'e tuduvinkán juu' ve'e nuyojk oy. Ax ni pana tse'e kyapajkuxjut.

11

*Ku je jayu chapkats
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)*

¹ Ku ve'e je Jesús to'k nax chapkojtskujx, van'it tse'e nuto'k je y'ixpajkpa ña'muxji:

—Maja Vintsán, tuk'ixus aats to'k aaj vintso aatse'e ntsapkótsut, ve'em ax jo'n je Yaknapajtpa Juan dutuk'ix je y'ixpajkpatajk.

² Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ku miitse'e mtsapkótstat, jidu'um tse'e xkótstat:

Aats je nTee',

tsapjootm xa mits jeme'e,

va'ajts aaj va'ajts jootts mitse'e, jetse'e myakv-
injávat myakvintsá'agat.

Yakmiinni to'k aaj je mkutojkun.

Ve'em ax jo'n jem tsapjootm tyunju juu' mitse'e
mtsajkp,

ve'em tse'e tyoojnjuvat yaja naxviijn.

³ Mooyk aats uxyam je kaaky je naaj juu' aatse'e
jovum xaaj ntukjoojntykip.

⁴ Mee'kxjik aats je ntokin,

ve'em ax jo'n aatse'e ntokinmee'kxpa pan pan jaty
aatse'e xmutokintoomp.

Kadi aats to'k aaj xmasa'ak jets aatse'e nka'at jem
je ko'oyjáyuvap y'am kya'm;

mitsts aatse'e x'ixup xjayépup, x'axajtókup,

ve'emts aatse'e xkah'amaadaagat je kyo'oy je'e.

⁵ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—¿Pants miits n'ite'e nuto'k, jetse'e
ñajkxut tso'm jo'n jeja je'e tyak'aajy juu'
ve'e myaatnayja'vijup jetse'e dunaajmat:
“Tuk'anoo'kxus ats to'k aaj toojk je mtsapkaaky?,

⁶ kux to'k xa ve'e juu' atse'e nmaatnayja'vijuvap,
je'e tse'e tumyatáñ jeja ats ntak'aajy, ax ka'a
tse'e tii ti atse'e nmo'op.” ⁷ Van'it tse'e jepji

y'atsaajv tyujkp: “Kadi ats xyakpojtuk kux
távani xa atse'e ya ntajk nyak'atojkni jets tats

atse'e ya n'ónuk nmaatma'vidini; ax ka'ats atse'e x'uk'o'yixjini jets ats mitse'e juu' nmo'ot." 8 Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets pojtukup je'e ve'e jetse'e dumo'ot pan ti je'e ve'e chajkp, ka je'e kajxape'e ku ve'e dumaatnayjavaja, je'e kajxe'e jetse'e kadi jyaa'k'atsu'uxju. 9 Ax ve'emts ats miitse'e nnaajmada: Amótuda juu' je Nte'yam, jetse'e myakmo'odat; íxtada, jetse'e xpaa'ttat; kojtspo'o'kxta jeja tak'aagui, jetse'e je Nte'yam myak'avaatsuxjadat. 10 Kux pan pan xa ve'e je Nte'yam juu' du'amótup, yakmooyp tse'e; pan pan tse'e juu' du'íxtip, pyaatyp tse'e; pan pan tse'e kojtspo'o'kxp jeja tak'aagui, yak'avaatsuxjup tse'e je Nte'yam.

11 'Miiista, ónuk tee'da ónuk taakta, ku ve'e je m'ónukta m'amótujadat je tsapkaaky, ¿je tsaaj tse'e mmo'odap? Ku ve'e m'amótujadat je ajkx, ¿je tsaan tse'e mmo'odap? 12 Ku ve'e m'amótujadat je tsetu'ut, ¿je kaa'pyk tse'e mmo'odap? 13 Mjako'oyjáyuvada xa miitse'eda, mnuja'vidup tse'e jetse'e je m'ónukta xmo'odat je y'oy je'e; ax je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, nuyojkts je'e ve'e dumo'ot je Espíritu Santo pan pan jatye'e amótujudup.

Ku je Jesús yaktij jets je ko'oyjáyuvape'e je kutojku mooyju

(Mt. 12.22-28; Mr. 3.19-26, 30)

14 Yakpítsumnu tse'e je Jesús jem je yaa'tyajk jya'vin kajxm to'k je ko'oyjáyuvap juu' ve'e je yaa'tyajk oom duyaktaannu. Ku tse'e pyítsumni je ko'oyjáyuvap, van'it tse'e kyojtspajkni je yaa'tyajk.

Atuva atoki tse'e tyaandi je numay jayu juu' ve'e du'ixtu. ¹⁵ Ax jem tse'e juu' ve'e vaandu:

—Je Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, je'e xa ya'a ve'e moojyup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda.

¹⁶ Jempa tse'e pan pan jatye'e amótujudu to'k je tsajmit nuja'vin, ve'em tse'e dutukkats'ixtada.

¹⁷ Nuja'vipts je'e ve'e je Jesús jets ti ve'e vyinmaaydup, je'e kajx tse'e dunujmidi:

—Nujom tse'e je kutojkun juu' ve'e je jyayu nacho'oxpajkjudup, vintókiyuups je'e ve'eda. Pan nacho'oxpajkjudup tse'e je jayu juu' ve'e to'k jaajn to'k tajk, vintókivapts je'e ve'e. ¹⁸ Nay ve'empa tse'e, pan nacho'oxpajkjuduups je'e ve'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Satanás y'am kya'm, ka'a tse'e je kyutojkun jyejkpat. Je'e kajx xa atse'e ve'em nva'añ kuxe'e miits mva'anda jets je Beelzebú atse'e je kutojkun xmooyp jets atse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda. ¹⁹ Pan je'ets atse'e kuxma'a je kutojkun jets atse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda, ¿pan tse'e dumooyp je kutojkun je mjáyuda jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda? Je'e kajx tse'e je mjáyuda duyaknukexnatákada jets ka'a ve'e oy juu' xpayo'oyda. ²⁰ Ax je Nte'yamts atse'e xmooyp je kutojkun jets atse'e nyakpítsumut je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, je'e tse'e va'ajts duyaknukexnatajkip jeja miits mvinkujkta jets ats kajxe'e je jayu y'itta jem je Nte'yam

y'am kya'm.

Yakvinkadaak yaknaxkadaak tse'e je Jesús je Satanás

(Mt. 12.29-32; Mr. 3.27-29; Lc. 12.10)

²¹ 'Ku xa ve'e to'k je tsots yaa'tyajk jep dumaada juu' ve'e natyukkuvaajnup, jetse'e je tyajk du'ix'it, ka'ats je'e ve'e je pyaamduk tyijatyju tyinaxyju juu' ve'e jep tyujkp. ²² Ax pan mejtsp tse'e jado'k juu' ve'e nuyojk tsots ni ka'a ve'e je'e, jetse'e du'amaadaaga, van'it tse'e dupujkja nujom juu' ve'e myákkip jetse'e ñatyukkuva'anjut, jetse'e je pyaamduk duyakva'kxy juu' ve'e pyajkji.

²³ 'Pan pan xa ve'e ats maat ka'ijtp, xtso'oxpajkpts ats je'e ve'e; pan pants atse'e xkamaattoomp, xmutokintoompts ats je'e ve'e.

Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e vimpijtnuvap

(Mt. 12.43-45)

²⁴ 'Ku xa ve'e to'k je ko'oyjáyuvap je jayu dutukva'ach, ve'em tse'e vyimpavidut jem ta'ajts it jootm, y'ixtip tse'e joma ve'e pyoo'kxut. Ka'a tse'e dupaa'ty. Van'it tse'e ñaña'muxju: "Va'an ats du'avimpijtina va joma atse'e n'ukpítsum." ²⁵ Ku tse'e vimpijtnuva, ve'em tse'e je jayu je jya'vin dupaa'ty ax jo'n to'k je tajk juu' ve'e pe'etapúk jets avaatsuva. ²⁶ Van'it tse'e ñajkxnuva jetse'e duyaksaa'n januvuxtojtuk je myuko'oyjáyuvap juu' jatye'e nuyojk ka óyap jets ka'a ve'e je'e. Van'it tse'e tyajkikáxta tsuuniva jem je jayu jya'vin kajxm. Nuyojk ka óyapts je'e ve'e je jayu tyaannuva jets ka'a ve'e ku ve'e to'k dumaada y'ijt.

Je'eda pan pan jatye'e xoon

27 Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e to'k je ta'axtajk kyojtspítsum jeja numay jayu akujk. Jidu'um tse'e je Jesús dunuujmi:

—Xoon xa je'e ve'e je ta'axtajk juu' ve'e myakke'xju jetse'e myaktsi'tsji.

28 Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Xoon xa je'e ve'eda nujojck pan pan jatye'e je Nte'yam je y'ayook du'amotunajxtup jetse'e dukutyonda.

*Ku je ko'oy jayu du'amótudi je maja nuja'vin
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)*

29 Jaa'knay'amojkijidu tse'e je numay jayu joma ve'e je Jesús. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Ko'oy jáyuts je'e ve'e je jáyuda juu' ve'e uxymam joojntykidup, y'amótudup tse'e jetse'e du'íxtat je maja nuja'vin jetse'e ve'em juu' dujaanchjávadat. Ax ka'a tse'e je nuja'vin yakmo'odat; je nuja'vinji ve'e yakmo'odap juu' ve'e yaktaan je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Jonás. 30 Kux ve'em ax jo'n je Jonás je nuja'vin duyaktaajñ maat je jayu juu' ve'e jem níniveit kyajpun kajxm tsuunidu, ve'emts atse'e je nuja'vin nyaktaajnjiduvat maat je jayu juu' ve'e uxymam joojntykidup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. 31 Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákaps je'e ve'e je yakkutojkpa ta'axtajk juu' ve'e tsoo'n jem joma ve'e je poj ñujkx jets vvinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxymam joojntykidup, kux va'ajts jékum je'e ve'e chaa'n jetse'e ojts du'amotunaxy je Salomón je vyijin je kyejun. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nujojck dunumájip jets ni ka'a ve'e je Salomón. 32 Ku ve'e je jayu

yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákaps je'e ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem níniveit kyajpun kajxm jets vvinmajtsjudup je'e ve'e je tsaach-paatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux myasooktu ve'e je kyo'oy joojntykinda je níniveit jayu ku ve'e je Jonás tyukka'amaajyjidi je Nte'yam je kyats je y'ayook. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Jonás.

Ve'em xa ve'e je jayu je vyijn ax jo'n je jayu je jyoot je jya'vin
(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ 'Ni pana xa ve'e dukana'ak to'k je ta'kxpa jetse'e dupum joma ve'e yu'uts y'ítut ukpu ti dutuknaxjóput, kajxm je'e ve'e dupum jetse'e kyuta'kxjadat pan pan jatye'e tajkidup jep tujkp.

³⁴ 'Ve'em xa ve'e miits je mvijinda ax jo'n je mjootta je mja'vinda. Pan oy xa ve'e je mviijinda, m'íxtup tse'e oy. Ax pan ma'at tse'e je mvijinda, koo'ts tse'e juu' jaty tyañ. Nay ve'empa tse'e maat je mjootta je mja'vinda. Pan va'ajts tse'e je mjootta je mja'vinda, je y'oy je'e tse'e mtoondup; ax pan m'ajootidup tse'e je kyo'oy je'e jetse'e vintok m'itta, je kyo'oy je'e tse'e mtoondup. ³⁵ Mnay'íxadaps miitse'e jetse'e kyavimpítut kyo'oy je'e je y'oy je'e juu' ve'e ijtp jem mja'vin kajxmda. ³⁶ Ax pan ijtp tse'e tum je y'oy je'e jem mja'vin kajxmda, tum je y'oy je'e tse'e mtoondup mkojtstup, ve'em tse'e m'íttat ax jo'n je ta'kxpa juu' ve'e je jayu dukuta'kxp.

Ku je Jesús dutuknuujmi je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, van'it tse'e to'k je fariseo vyoojvji kaayva jem tyak'am. Van'it tse'e je Jesús tyajki jetse'e ñajxy kaayva. ³⁸ Atuva atoki tse'e je fariseo tyaañ ku ve'e du'ix jets ka'a ve'e je Jesús too'vajkp kyapuj joma vaat je kyatajks ve'em ax jo'n je jujpit jayu je pava'nun duyaktaandi. ³⁹ Van'it tse'e je Maja Vintsán ña'muxji:

—Mii'tsta, fariseotajkta, ve'em xa mii'tse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e duyakvaatstup jeñi'kxmji je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojksin; ax je jyoot, ojtsts je'e ve'e juu' ve'e mee'tsmúk jets juu' ve'e je ko'oy to'nun kajx jéjip. ⁴⁰ ¡Ka'a mii'tse'e oy juu' xpayo'oyda! ¿Ka'a mii'tse'e xnujávada jets je'e pane'e dupaam juu' ve'e ijtp jeñi'kxm, nay je'ejyam tse'e dupaam juu' ve'e jep akujkp? ⁴¹ Toojjada je jayu je y'oy je'e, ve'em tse'e m'ittat ax jo'n je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojksin juu' ve'e to'k ka'ajyji va'ajts ijtp, ka'a jeñi'kxmji.

⁴² ¡Ayoov xa ve'e miits je mjootta, fariseotajkta! Mmooydup xa ve'e je Nte'yam je diezmo je muxo'ojkin paat, ax jo'n je menta, je xoo'kpa ojts, jets juu' jatye'e viijnk aajy ojts; ax ka'a tse'e xmaja pamda vintso ve'e je Nte'yam yaktsak jets vintso ve'e yaktún juu' ve'e pyaatyp y'akeegui. Oy xa je'e ve'e jetse'e xpámdat je diezmo; ax nuyojk vinkopkts je'e ve'e jetse'e je Nte'yam xtsóktat jetse'e xtóndat juu' ve'e pyaatyp y'akeegui.

⁴³ ¡Ayoov xa ve'e miits je mjootta, fariseotajkta! Mtsojktup xa ve'e jetse'e xtuktsaanadat je

tsuujntkun juu' ve'e tum oojoyit jep tsaptujkp,
mtsojktuvap tse'e jetse'e jeja too' aajy
myakkojtspo'o'kxtat je vintsa'kin maat.

⁴⁴ 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, mejts'aahta
mejtsjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je it joma
ve'e je oo'kpa ñaxtaka. Jeja tse'e je jayu ñaxy; ka'a
tse'e dunujávada jets jeppe'e je oo'kpa, kux ka'a ve'e
kye'ex.

⁴⁵ Van'it tse'e y'atsoojvji to'k je tsaptujkpit
yak'ixpajkpa:

—Yak'ixpajkpa, ku xa ve'e ve'em mva'añ,
xvinkojtspejtpaps aats mitse'e.

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—iAyoov xa ve'e miits je mjoottava, tsaptujkpit
yak'ixpajkpada! Mpaajmjidup xa ve'e je jayu je
pava'nun juu' ve'e va'ajts tso'ox; ax ni vinxupa
tse'e xkaputákada jetse'e dukutyóndat je Nte'yam
je pyava'nun.

⁴⁷ 'iAyoov xa ve'e miits je mjootta!
Mnapyajmjidup xa ve'e ax jo'n kuxvintsa'kidi
je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta,
mnupojtspejtup tse'e je'e je ñaxtajkin itta, je'eda
juu' ve'e miits je mjupit jáyuda yak'oo'ktu.

⁴⁸ Ax ve'emts miitse'e xyaknuke'xnatákada
jets mnuja'vidupe'e juu' ve'e je mjupit jayu
tyoendu, m'oyja'vidupts miits je'e ve'e ku je'e
ve'e duyak'oo'kti. je'eda xa ve'e duyak'oo'ktu,
miitsta tse'e mnupojtspejtjidup je ñaxtajkin itta!

⁴⁹ 'Je Nte'yam je vyijin kajx tse'e vyaajñ:
“Ntuknukéxtaps ats je'e ve'e ats je n'ayook
kojtsnajxpatajkta jets ats je nkukátsivada,
yakjomtónnap yaktitónnapts je'e ve'e, jem tse'e juu'
ve'e yak'oo'ktuvap.” ⁵⁰ Ax ve'em tse'e je jayu juu'

ve'e ux̄yam joojntykidup, y'amótudapts je'e ve'e je Nte'yam j̄etse'e d̄unu'atsóvadat je'e je y'oo'kun kajxta je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka ku ve'e ya it choo'ntk j̄ets vintso ve'e myin vyimpet, ⁵¹ van'it ku ve'e je Abel y'aa'k j̄ets je Zacarías paat, je Zacarías juu' ve'e yak'oo'ktu j̄ep maja tsaptaktaagujkp jeja maja tsaptajk j̄ets vojxpejtun itakujk. Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada j̄ets je jáyuda juu' ve'e ux̄yam joojntykidup, myooydinupts je'e ve'e je cuenta jem je Nte'yam vyinkojkm je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka je y'oo'kun kajxta.

⁵² 'iAyooov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e dukonyo'tstup je avaatsun juu' ve'e duyak'avaatsp joma ve'e je jayu d̄vinmótuda je Kunuu'kx Jatyán. Ka'a tse'e jem mtákada, ka'a tse'e xyakjajttuva j̄etse'e tyákadat je jayu juu' ve'e jatakavaandup.

⁵³ Ku ve'e je Jesús ve'em ña'muxjidi, ooy tse'e tyunmujotma'tjidi je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka maat je fariseotajka. Van'it tse'e d̄utso'oxpajkti j̄etse'e d̄u'amótutuv̄i'ukvaandi pan ti jaty, ⁵⁴ ve'em tse'e d̄u'uktukkats'íxtidi j̄etse'e kuy'o'yixjidi vintso ve'e kudunuxa'aidi.

12

Ku je jayu y'it mejts'aaj mejtsjoot

¹ Ku ve'e numay ooy je jayu tyunje'myojktini, kamachoovna, tyunnañutee'njidini tyun-natyuktee'njidini, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunujmi:

—Ve'em xa ve'e je fariseo je y'ixpajkunda ax jo'n je levadura. Mnay'ixjadaps miitse'e je'e kajxta, kux tuktajkikajxjup xa je'e ve'e je jayu je'e je y'ixpajkun jetse'e je jayu duyakvimpijtpa mejts'aaj mejtsjoot. ² Kux ka'a xa ve'e tii ni tia juu' ve'e uxyam kayaknuja'vip jetse'e kyanuke'xnatakat, ka'a tse'e tii ni tia juu' ve'e uxyam yu'uts ijtp jetse'e kyayaknujávat. ³ Je'e kajx tse'e, nujome'e juu' miitse'e tuxkotsta ka je numay jayu maatap, myótuvupts je'e ve'e je numay jayu; jets nujome'e juu' ve'e ayu'uts tuxkotsta jets aku'u je mtajkta, natyukmumaaydukjadaps je'e ve'e je jayu ixna ke'xna.

*Je'e juu' ve'e yaktsa'agap
(Mt. 10.28-31)*

⁴ 'Miits, juu' atse'e nmaatnayja'vijidup, ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e xtsa'agadat pan pan jatye'e ka'o'yixjudup jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin duyakvintókiyut. Kux ku xa ve'e je jayu myak'oo'kjadat, ka'a tse'e tii vintso ve'e mjaa'kjatónjadat. ⁵ Ñojk'óye'e xtsa'agadat juu' ve'e o'yixjup je Nte'yam jetse'e dutónut, je'e tse'e je kutojkun dujayeppp jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin dupajkjinit jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin je ñi'kx je kyopk dupaamnít jem janjootm. Ve'em tse'e, tsa'agada je'e.

⁶ 'Yakto'kp xa ve'e numugooxk je pi'k jeyyva tánuk mejtsk je pi'k meen ónuk, ¿ve'em xaja? Ax ni

to'ka tse'e je Nte'yam dukajaa'tyóki je pi'k jeyyva tánuk. ⁷ Machave'e je Nte'yam dujayep to'k to'k je mvaajyta juu' ve'e jem mkuvajkmda. Kádits miits mtsa'agada, mnumájidup xa miitse'eda jets ni ka'a ve'e numay je pi'k jeyyva tánukta.

Je'eda pan pan jatye'e napyaaajmjudup je Jesu-cristo maat

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ 'Ve'emts ats miitse'e nnaajmada: Pan pan xa ve'e napyaaajmjup ats maat jeja je jayu vyinkujk, je'e maatts atse'e nnapyaaajmjuvat jem je Nte'yam je y'aangeles vyinkojkm; ⁹ ax pan pan tse'e vaamp jeja je jayu vyinkujk jets ka'a atse'e xjaanchjáva, va'anupts atse'e jem je Nte'yam je y'aangeles vyinkojkmda jets ka átsap je'e ve'e je njayu.

¹⁰ 'Opyana pan pan atse'e xvinkojtspejtp, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, o'yipts je'e ve'e jetse'e yakmee'kxjat je tyokin. Ax pan pan tse'e je Espíritu Santo duvinkojtspejtp, ni je vin'ítats je'e ve'e kya'óyat jetse'e yakmee'kxjat je tyokin, ni uxyama, jets ni van'íta ku ve'e je nam it choo'ndukut.

¹¹ 'Ku xa miitse'e myakvóvdat jep tsaptujkp ukpu jep kumoon tujkp, ka'ats miitse'e xvinnáydats pan vintso ve'e m'atsóvdat uk pan ti ve'e mkótstap, ¹² kux je Espíritu Santo ve'e mmo'ojadap ti ve'e mkótstap van'it.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu je jya'vin dupum joma ve'e je meen

¹³ To'k tse'e juu' ve'e jep numay jayu akujkp ve'nip, je'e tse'e dunuujmi je Jesús:

—Yak'ixpajkpa, naajma to'k aaj ats je n'ajch jets atse'e xmo'ot juu' atse'e xtukkadaakp, je'e juu' ve'e aats je ntee' y'ix jyajejp.

14 Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Pants atse'e xtij tokin payo'yva uk paamdük yakva'kxpa?

15 Vaampa tse'e jidu'um:

—Nay'ixjada jetse'e juu' xkanas'ayóvadat, kux ka je'e kajxap xa ve'e je jayu jyoojntyka ku ve'e juu' ooy dutun'ix dutunjayep.

16 Van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin duvaajnjadi:

—Jem xa ve'e to'k je kumeen jayu y'ijt. Ooy tse'e tyun'o'yi pan ti ve'e ñuyo'oi ñuto'ni. ¹⁷ Van'it tse'e vyinmaajy: “¿Tis ats vine'e ntónup? Ka'a xa ve'e tii joma atse'e njayéput juu' atse'e tumpakmuk.” ¹⁸ Van'it tse'e vyaajñ: “Ta xa atse'e mpayo'oy jets jidu'um atse'e ntónut. Va'an ats duyakkekuxu ya tajk juu' ve'e muutskit jets atse'e mpámüt juu' ve'e mújit, ax jepts atse'e njayéput nujom juu' atse'e tumpakmuk. ¹⁹ Van'itts atse'e nnaña'muxjut: Yámani xa atse'e n'ix njayep ooy je paamdük juu' atse'e may xaaj may joojnt ntukjoojntykap. Va'ants ats dupoo'kxni, dukaayni, du'ookni, jets ats duxoojntkni.” ²⁰ Ax jidu'um tse'e je Nte'yam ña'muxji: “Mits, ka'a ve'e juu' oy xpayo'oy. Uxyam ya tsooji xa ve'e m'oo'knit. ¿Ax pan tse'e duje'einup juu' ve'e m'ixp mjajejpp?” ²¹ Ax ve'em tse'e jyaty je jayu juu' ve'e je y'avintsö o'yinji dunupajkpejtp juu' jaty yaja naxviijn jetse'e ti o'yin dukajayep jeja je Nte'yam vyinkujk.

Y'ixp jyayejpp tse'e je Nte'yam pan pan jatye'e je y'ónuk

(Mt. 6.25-34)

²² Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada, ka'a tse'e xvinmáydats je mkaakyta je mnaajta ti ve'e mtukjoojntykadap, ni ka'a tse'e xvinmaayduvat je mvitta je mxoxta juu' ve'e mjayéptap. ²³ Ñumájip tse'e nujojck ku ve'e je jayu jyoojntyka jets ka'a ve'e je kyaaky je ñaaj; ñumájip tse'e nujojck je jayu je ñi'kx je kyopk jets ka'a ve'e je vyit je xyox. ²⁴ Ixta vintso ve'e je jaa'k kyani'ipta, ka'a tse'e je tyaaajm dupakmokta, ka'a tse'e juu' dumaadada joma ve'e duyak'íttat je tyukjoojntykinda; óyam tse'e vye'ema, yakjoojntykijidupts je'e ve'e je Nte'yam. Kadi xvinmayda, nujojck xa miitse'e ooy xtunjaa'knunumájada jets ni ka'a ve'e je jeyyva tánukta. ²⁵ Jyatunvinmay je'e ve'e, ¿pantts miitse'eda juu' ve'e o'yixjup jetse'e ñaajkyónjút jado'k noox? ²⁶ Ax pan ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e ve'em xtóndat juu' ve'e ve'e'nji, ¿tyajx tse'e xvinmayda oyyuu'a?

²⁷ 'Ixta vintso ve'e je ojts jaatit puj yee'kta, ka'a tse'e tyonda, ka'a tse'e pyii'tta kyojta; ax ve'emts atse'e nva'añ jets óyame'e je yakkutojka Salomón va'ajts tsoj tyunnaxyaxju y'ijit, ka'a tse'e dumuvaa'ty ax jo'n je puj. ²⁸ Pan ve'em tse'e je Nte'yam duyaktsojapuk je aajy je ojts juu' ve'e uxyam yee'kp jetse'e kep je jaajn pyaatjinit, ¿vintsots n'ite'e je Nte'yam mkamo'ojadat pan ti ve'e mnatyukxóxadap? ¡Vee'nji xa ve'e je

Nte'yam xjaanchjávada! ²⁹ Ax ve'em tse'e, ka'a tse'e xvinmáydap pan joma ve'e xpáktat ti ve'e mkáydap m'oo'ktap, ka'a tse'e jem vinma'yun jootm mnaajk'ítjadat, ³⁰ kux je'ejyji ve'e vyinmaaydup pan pan jatye'e je Nte'yam duka'íxada. Ax ñuja'vip tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, jets ti ve'e chajkp jetse'e ntukjoojn-tykimdat. ³¹ Ñojk'óye'e xyakvinkópkadat jetse'e m'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'em tse'e myakmooyduvat juu' ve'e mkáydap m'oo'ktap jets juu' ve'e mnatyukxóxadap.

Je o'yin juu' ve'e jem tsapjootm

(Mt. 6.19-21)

³² 'Ka'ats miitse'e mtsa'agadat, miits juu' atse'e xpamiindup je carnero jo'nda, óyam xa miitse'e nu'eejyida, y'oyja'vipts je'e ve'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, jets jeme'e kyutojkun jootm m'ijttinit. ³³ Too'kkajxtini pan ti ve'e m'íxtup mjayeiptup, mooydinits juu' je jayu pan pane'e katih'ijtuxjudup, ax ve'em tse'e xjayéptat jem tsapjootm je o'yin juu' ve'e ni je vin'ita katókup kakáxup, joma ve'e je mee'tspa kyatákada jets joma ve'e je tótuk dukatukkaya. ³⁴ Kux pan joma xa ve'e y'it juu' ve'e m'íxtup mjayeiptup, nay jeejyam tse'e y'ijtpa je mjootta je mja'vinda.

Tun vinkopk xa ve'e jetse'e apaamduka nnaajk'ijtumjadat

³⁵ 'Apaamduka ve'e mnaajk'ijttidinit, nakyujoojntykajada, ³⁶ itta ve'em ax jo'n je toompatajk juu' ve'e du'a'íxtup je vyintsanda juu' ve'e tuñujkx jem je navyajkjuva tyak'am, na'ak tse'e dujayepta je ta'kxpa jets apaamduka

tse'e y'itta ku ve'e vyimpijtnit je vyintsán jetse'e duyak'avaatsjadat je tyak'aka'a ku ve'e kyojtspo'o'kxjadat. ³⁷ Xoon xa je'e ve'e je toompada pan pan jatye'e yakpaattup joojntyk ku ve'e jye'ynit je vyintsanda. Tyúvam xa atse'e nva'añ, je'e xa ve'e viinm dupattónap je tyoompa jetse'e duyaknáxtat kaayva. ³⁸ Xoonts je'e ve'e je toompada ku ve'e yakpaa'ttat joojntykta, jyatso'm jo'na ve'e jye'ynit je vyintsanda ukpu jajviip. ³⁹ Ax nujávadats ya'a ve'e: Pan kudunujava xa ve'e je kutajk pan vin'ite'e je mee'tspa tyakava'añ, joojntyk tse'e ñaajk'ítjut jetse'e dukayakjátut jetse'e je tyajk duyak'ava'atsut jetse'e je pyaamdúk yakmee'tsjat. ⁴⁰ Nay ve'empats miitse'eda, apaamdúka tse'e mnaajk'ijtidinit, kux kavinmaaype'e mve'nadat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

*Je oy ix'ijtpa jets je ko'oy ix'ijtpa
(Mt. 24.45-51)*

⁴¹ Van'it tse'e je Pedro y'amotutúviji:

—Maja Vintsán, ¿aats kajxji ve'e tuxkats ya tukmu'a'ixmojkin, ukpu anañujoma je jayu kajxe'e?

⁴² Van'it tse'e je Maja Vintsán y'atsaajv:

—Je jáyuda juu' ve'e kuvijta jetse'e dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e je toonk oy du'ix'ijtp jetse'e je vyintsán tyukkaťákaja jetse'e du'ix'ítut pan pan jatye'e jeja tyak'aajy jetse'e duyakkáydat je vyintsán je tyoompa pan vin'ite'e tyukkađa'akjada. Van'it tse'e je vyintsán cha'a'n.

⁴³ Ax ku tse'e je vyintsán jye'yni, van'it tse'e du'ix jets oye'e dukutyún je ayook juu' ve'e yaktaan. Xoonts je'e ve'e je ix'ijtpa ku ve'e ve'em dutún.

⁴⁴ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets je vyintsane'e tukkatájkikáxjup jetse'e du'ix'ítut nujom juu' jatye'e y'ixp jyajejpp. ⁴⁵ Ka'a xa je'e ve'e vye'ema ax jo'n to'k je ix'ijtpa juu' ve'e dunasja'vip jets tánape'e je vyintsán, jetse'e dujomtún dutitún je vyintsán je tyoompada, jetse'e je mookjuva dumaatkáy dumaat'uu'k.

⁴⁶ Kavinmaayp tse'e vye'nat je xaaj ku ve'e je vyintsán jye'ynit jetse'e ve'em yakkupaadat. Van'it tse'e je vyintsán je tsaachpaatun myo'ojut jetse'e dupámút joma ve'e je jayu juu' ve'e kakatsupájkup.

⁴⁷ Je toompa juu' ve'e dujanuja'vip pan ti ve'e je vyintsán jyatsajkp, jetse'e kyanay'apaamdúkaja, jetse'e kyakatsapúk, ooy tse'e tyunyakvóput. ⁴⁸ Ax je toompa juu' ve'e dukanuja'vip pan ti ve'e je vyintsán chajkp, jetse'e dutún juu' ve'e je tsaachpaatun dujavinmajtsjup, ve'e'nji tse'e yakvóput. Pan pan xa ve'e juu' ooy tunyakmooyp, ooy tse'e juu' tyunyak'amótunuvat; jets pan pan tse'e ooy juu' tunyaktukkatájkup, nuyojk tse'e juu' yak'a'ixjinuvat.

*Je Jesús kajx tse'e je jayu yaktso'oxpúk
(Mt. 10.34-36)*

⁴⁹ Je'e atse'e nnumiin yaja naxviijn jets atse'e je jaajn njapno'okat. jéjani je'e ve'e kutyooyni!

⁵⁰ Nyaknáxupts atse'e je tsaachpaatun, ooyts atse'e ntunnavyinma'yunma'aju kuxe'e je xaaj kyatúnjuna. ⁵¹ ¿Ve'emts miitse'e mvinmayda jets

je'e atse'e nnumiin jětse'e kya'ítut je muvaampa je tso'oxpajkpa yaja naxviijn? Ax ka'a tse'e. Je'e atse'e nnumiin jětse'e je jayu yaktso'oxpákut. ⁵² Kux ux̄yame'e du'ukva'anut jets joma ve'e numugooxk je jayu chaanada to'k jaajn to'k tajk, pyajkva'kxjadap tse'e je tee' je taak maat je y'ónukta; nutoojk tse'e dutso'oxpáktat juu' ve'e numejtsk, numejtsk tse'e dutso'oxpáktat juu' ve'e nutoojk. ⁵³ Je ónuk tee', cho'oxpákupts je'e ve'e je myajntk; nay je majntk, cho'oxpákupts je'e ve'e je tyee'. Je ónuk taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je ñaax; nay je naax, cho'oxpákupts je'e ve'e je tyaaak. Je xákix taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix naax; nay je xákix naax, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix taak.

Ku je jayu dukavinmótudi juu' ve'e je Nte'yam tyoon joma ve'e je'eda

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ñuujmiva tse'e je Jesús je numay jayu:

—Ku xa miitse'e x'ixta je vínuts pyojtuk jem joma ve'e je xaaj tyaka, jatyji tse'e mva'anda jets to'ujuvaampe'e ya it, ax ve'em tse'e jyaty. ⁵⁵ Ku ve'e xjávada jets mejtspe'e je ta'ajts poj jem joma ve'e je vinva'ajts it, ve'em tse'e mva'anda jets ooye'e ya it tyun'ampakuva'añ, ax ampajkp tse'e ya it. ⁵⁶ ¡Mejts'aaajta mejtsjootta! ¿Tyajx tse'e xkanujávada juu' ve'e je Nte'yam yam tyuump?

Ku je jayu ñamyujotma'atjada

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ ¿Tyajx tse'e viinm xkapayo'oyda juu' ve'e pyaatyp y'akeeguij? ⁵⁸ Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e mnuxa'aijidup jětse'e xmaatnajkxta

jeja je yakkutojkpa vyinkujk, ixta pan vintso ve'e xmaatnamyujot'oyajadat jeja too' aajy, ve'em tse'e mkavovjadat jeja je tokin payo'yva vyinkujk. Kux pan mvoovjudupe'e, van'it tse'e je tokin payo'yva mtukkatakajadat je poxuntakpaampa. Ax je poxuntakpaampa tse'e mpoxuntakpamjadap. ⁵⁹ Ax ve'emts atse'e nva'añ jets ka'ajame'e mpitsumdat jep poxuntujkp vi'name'e xkakuvetta nujom juu' ve'e myojidup.

13

Tun vinkopk xa ve'e jetse'e je jayu dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda

¹ Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je jayu jye'ydi jetse'e je Jesús dutukmumaajntykti vintso ve'e je Pilato je galiléait jayu duyakjay'oo'kji jetse'e je ñuu'punda yo'myúk maat je tánuk nuu'pun juu' ve'e yojxtup vye'na. ² Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Ve'em miitse'e mvinmayda jets je'e kajxe'e ve'em jyajtti je galiléait jáyuda kux nuyojk tókinax jayu je'e ve'e y'ijtti jets ni ka'a ve'e pan viijnk je myugaliléait jayu? ³ Ve'em atse'e nva'añ jets ka'a ve'e. Ax pan ka'ats miitse'e xmaso'okta je mko'oy joojntykinda, mvintokikajxtuvaps mitse'eda. ⁴ Ukpū je numaktoodojt juu' ve'e oo'ktu ku ve'e jem je'e ñi'kxmda ñaxkadaaky je kajxm pats juu' ve'e Siloé duxaaj, ¿ve'em tse'e mvinmaayduva jets nuyojk tókinax jayu je'e ve'e y'ijtti jets ni ka'a ve'e pan viijnk juu' ve'e tsuunidu jem Jerusalén? ⁵ Ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e.

Ax pañ ka'ats miitse'e xmaso'okta je mko'oy joojntykinda, mvintokikajxtuvaps miitse'eda.

Je higo kup juu' ve'e kata'mip tukmu'a'ixmojkin

⁶ Van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin:

—Jem xa ve'e to'k je yaa'tyajk je hyiigo kup jem kyex jootm. Jetse'e ojts du'ix pañ jemani ve'e je tyaaajm. Ax ka'a tse'e dutipaaty. ⁷ Van'it tse'e dunuujmi je tyoompa juu' ve'e du'ix'ijtp je ñaax: “Uxyam tse'e dumutoojkjoointa jets atse'e vinjoojnt tunmets jets atse'e nja'ixta je higo taajm yam higo kup kajxm; ni vin'itats atse'e nkapaa'ty. Pojxuknits mits ya'a. ¿Tyajx ya'a ve'e kooyji ya it duyakvintuk?” ⁸ Van'it tse'e je toompa y'atsoojvji: “Vintsán, maso'okus jado'k joojnt. Va'an ats dukayu'uju jets atse'e ntsóyat ya naax, ⁹ nunajtp ku ve'e kuñunta'mipúk. Ax pañ ka'ajyam tse'e tyama juktam, van'it tse'e yakpojxuknit.”

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je ta'axtajk ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na

¹⁰ To'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na jetse'e je Jesús yak'ixpuk jep tsaptujkp. ¹¹ Ax jep tse'e vye'na to'k je ta'axtajk juu' ve'e maktoodojt joojntani pajkjup vye'na, jakox tse'e yaktaajnjini to'k je ko'oyjáyuvap, ax ni vintsova tse'e kya'o'yixju jetse'e ñaajkyajxjut. ¹² Ku ve'e je Jesús tyuk'ixpejtji, van'it tse'e dyaaxji jetse'e dunuujmi:

—Ntaa'm, ta xa ve'e je mpa'am mnuvaatsjini.

¹³ Van'it tse'e je kya'aj dutuknukaajn. Tun jatyji tse'e je ta'axtajk yajkxy tyaanni jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi.

14 Ku tse'e je tsaptujkpit je ñuvintsán du'ix jets yakjotkadaake'e poo'kxtkun xaaj je Jesús je ta'axtajk, jotma't tse'e, jetse'e dunuujmi je numay jayu:

—Tojtuk xaaj xa ve'e dutsak jetse'e je jayu tyónut; ax métstats miits van'it jetse'e myakjotkada'akjadat. Ka'a tse'e poo'kxtkun xaaj mmétstat jetse'e myakjotkada'akjadat.

15 Van'it tse'e je Maja Vintsán y'atsoojvji:

—Mii'tsta, mejts'aa'jta mejtsjootta, ¿ka'a miitse'e poo'kxtkun xaaj xmukéjada je mjaachta je mkaa'jta jetse'e xyaknajkxta tsoxk na'ookpa? 16 Jets ya ta'axtajk, je Abraham je chaan je kyooj juu' ve'e je Satanás pajkjup tuyak'itju maktodojt joojntani, ¿ka'ats je'e ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e poo'kxtkun xaaj je pya'am ñuvaatsjuvat?

17 Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, ooy tse'e tyuntso'otyooni juu' ve'e tso'oxpajkjudup. Ax ooy tse'e je numay jayu tyunxoojntkti ku ve'e du'ixti je mújit atuva juu' ve'e je Jesús tyoon.

Je mostaza taamt tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—¿Vintso jo'n tse'e je Nte'yam je kyutojkun, ukpu tits ats je'e ve'e ntukmu'a'ixmókap? 19 Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yaa'tyajk duvuj je mostaza taamt jeja y'it jaat. Ax ve'em tse'e yee'k maj ax jo'n to'k je kup; je'ydup tse'e jem je jeyyva tánuk jetse'e je pye'en dupamda jem y'axén kajxm.

Je levadura tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 13.33)

20 Vaampa tse'e je Jesús jidü'um:

—¿Tits atse'e njaa'ktukmu'a'ixmókap je Nte'yam je kyutojkun? 21 Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je ta'axtajk je levadura dutukmupama toojk ar-roba je tsapkaaky juts. Van'it tse'e je levadura dutuktaka nujom je tsapkaaky juts jetse'e ooy tyun'oo'kuk. Mújit tse'e ooy tyumpítsum.

Je tak'aka'a juu' ve'e mootskji je vyijn tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 7.13-14, 21-23)

22 Namvaate'e je Jesús ñujkx jem Jerusalén, yak'ixpujpk tse'e je jayu joma jaty kajpune'e ñaxy.

23 Jem tse'e pan pane'e amotutúvijup:

—¿Nu'eejyji je'e vine'eda pan pan jatye'e joojn-tykidinup xa'ma kajx?

Van'it tse'e y'atsaajv:

24 —Ixta jetse'e mtákadat joma ve'e je tak'aka'a juu' ve'e mootskji je vyijn, kux vaamp xa atse'e jets numayda ve'e dutuntsóktat jetse'e je tso tyákadat, ax ka'a tse'e y'o'yixjadat. 25 Ku ve'e je kutajk pyojtukut jetse'e je tyajk du'akaaynit, jep ts'e miitse'e mtándat tak'aagup, jep tse'e mkojtspo'o'kxtat jetse'e mva'andat: “Vintsán, Vintsán, yak'avaatsjik aats to'k aaj ya mtajk.” Van'it tse'e m'atsóvjadat: “Ka'a xa ats miitse'e n'íxada.” 26 Van'it tse'e mva'andat: “Aats xa mitse'e nmaatkaay nmaat'ook, mits tse'e myak'ixpajk jeja aats ntoo' aajy.” 27 Van'it tse'e m'atsoojvjidinuvat: “Ta xa atse'e nva'añ jets ka'a ats miitse'e n'íxada. Vinva'kva'atsta ats miits nujom pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap.” 28 Ax jem tse'e mya'axtat jem tse'e mnatyatskaa'tjadat ku ve'e

x'íxtat je Abraham, je Isaac, maát je Jacob, jets nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, jem tse'e y'ijttinit je Nte'yam y'am kya'm jets miitse'e myakpavojptinit. ²⁹ Métstap xa ve'e je jayu juu' ve'e tsoo'ndup je it joma ve'e je poj ñujkx, joma ve'e je poj chaa'n, joma ve'e je xaaj pyítsum, joma ve'e je xaaj tyaka, jetse'e y'ajxtukta kaayva jem je Nte'yam kyutojkun jootm. ³⁰ Ax jemap tse'e je jayu juu' ve'e uxyam dunupi'kidup, je'e tse'e dunumájadap. Ax jemap tse'e je jáyuda juu' ve'e uxyam dunumájidup, je'e tse'e dunupi'kidinup.

*Ku je Jesús dunuyaaxy je jerusaleenit jáyuda
(Mt. 23.37-39)*

³¹ Ax je xaajjyam tse'e jye'ydi je fariseotajk jetse'e dunuujmidi je Jesús:

—Tsoo'nni yaja kux je Herodes xa ve'e myak-jay'oo'kuvaajnup.

³² Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Najkxu xnaajmada je vin'aa'mpa jets nyakpítsump atse'e uxyam ya tiempo je ko'oyjáyuvapta, nyakjotkadaakpaps atse'e pan pan jatye'e pajkjudup, ax ux'ookts atse'e je ntoonk nyak'avaadinit. ³³ Ax tun vinkopkts je'e ve'e jets atse'e je nnaa' je ntoo' njaa'kyo'oyut uxyam ya tiempo, jets ats je'e ve'e ux'ook nyakkukáxat, jkux yaajji ve'e jerusaleenit kyajpun kujx duyak'oo'kta nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta!

³⁴ ¡Jerusaleenit jáyuda, jerusaleenit jáyuda, miits xa ve'e myak'oo'ktup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jetse'e xtsaka'atsta pan pan jatye'e je Nte'yam mtuknukejxjudup! ¡May nax

xa ats miitse'e njapakmokuvaandi, ve'em ax jo'n je tseedaak jep kyeekun pa'tkup je pyi'k onuk dumu'ux; ax ka'a tse'e xkuvajkti! ³⁵ Ixtats n'it, masa'ake'e tyaannit je mmaja tsaptajkta. Ax ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a atse'e x'uk'ixtinit, van'itnume'e ku ve'e je xaaj dupaatnit jetse'e mva'andat: “Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa je'e ve'e juu' ve'e miimp je Nte'yam kajx.”

14

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je yaa'tyajk juu' ve'e kiixnup

¹ To'k tse'e je poo'kxtkun xaaj vye'na, jetse'e je Jesús y'ats kaayva jem tyak'am to'k juu' ve'e je fariseo dunuvintsánip, tyukkats'ixtidup tse'e je fariseotajk. ² Jem tse'e vye'niva je Jesús vyinkojkm to'k je yaa'tyajk juu' ve'e kiixnup. ³ Van'it tse'e je Jesús du'amotutuvi je tsaptujkpit yak'ixpajkpada maat je fariseotajkta:

—¿Yakajtype'e je Moisés je pyava'nun jetse'e poo'kxtkun xaaj je jayu je pa'am jayu duyakjotkada'akut?

⁴ Ax ama'at tse'e tyaandi. Van'it tse'e je Jesús je pa'am jayu dumajch jetse'e duyakjotkadaakni. Van'it tse'e dunuujmi jetse'e ñajkxnit. ⁵ Van'it tse'e je fariseotajk dunuujmidi:

—¿Pants miitse'eda juu' ve'e poo'kxtkun xaaj je jyaach ukpu je kyaaj kakvíppip jep vokjótup, ka'ats je'e vine'e je xaajji duyakpitsumkójut?

⁶ Ax ka'a tse'e y'o'yixjada pan vintso ve'e kudukojsumpijtti.

Je javyaa'kxtajk juu' ve'e yakvoovdu jem je navyajkuva tyak'am

7 Ku ve'e je Jesús du'ix vintso ve'e je javyaa'kxtajk dūvinkoondi je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyit joma ve'e je jayu kyay, van'it tse'e ya tukmu'a'ixmojkin dupuujm:

8 —Pan myakvoovdup xa miitse'e kaayva joma ve'e je navyajkuva ñamyajatónjada, ka'a tse'e xtuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oojyit. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'em tse'e mjáttat ax jo'n jyajty to'k je javyaa'kx juu' ve'e dutuktsuunip je tsuujntkun juu' ve'e dunu'óyip.

9 Van'it tse'e jye'y jado'k je javyaa'kx juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e je'e juu' ve'e dutuktsuunip je tsuujntkun juu' ve'e dunu'óyip. Jets je'e juu' ve'e duyakjavyoojvju numejtsk, je'e tse'e dunuujmi je'e juu' ve'e tsuunip: “Tena to'k aaj jets mo'ó ya mtsuujntkun jado'k ya javyaa'kx.” Van'it tse'e tso'otyoomp ñujkx jetse'e dutuktsuuni je tsuujntkun juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp.

10 Ñojk'óy tse'e jidu'um xtóndat. Ku ve'e myakvóvdat kaayva, tuktsaanadats je tsuujntkun juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp. Pan ve'em tse'e xtonda, ve'em tse'e mjáttat ax jo'n jyajty to'k je javyaa'kx juu' ve'e dutuktsuunip je tsuujntkun juu' ve'e dunuh'ux'ookikajxp. Ax ku tse'e jye'y je'e juu' ve'e yakjavyoojvju, van'it tse'e du'ix, jetse'e dunuujmi: “Naxu to'k aaj joma ve'e je tsuujntkun juu' ve'e dunu'óyip jetse'e mtsaanat.” Ax ve'em tse'e myakmájajadat jeja je numay jayu vyinkujkta pan pan jatye'e mmaattsuunidup kaayva. 11 Kux pan pan xa ve'e namyájijup, je'e

tse'e taannup pi'k; pan pan tse'e naajkpi'kijup, je'e tse'e dunumájap.

¹² Ñuujmiva tse'e jidu'um je yaa'tyajk juu' ve'e je javyaa'kx duyakjavyoovju:

—Ku ve'e myakjayukayuva'anut, ka'a tse'e xvóvut pan pan jatye'e mmaatnayja'vijup, ka'a tse'e xvóvut je m'uts je m'ajch ukpu je m'uts je mtsa'a ukpu je mjuu't je mmugo'ok, ka'a tse'e xvóvut je mmujantam je mmutaktam uk pan pan jatye'e kumeenda. Pan mvaap tse'e je'eda, ax mmoyumpijtidinuvaps mits je'e ve'eda. ¹³ Ax kuts mitse'e xaaj xtónut ukpu je jayu xyakkáyut, je'e tse'e mvóvup pan pan jatye'e ayoop jets pan pan jatye'e je kyá'aj je tyek ka óyap, je uxket jayu, jets je viints jayu. ¹⁴ Xoón xa mitse'e ku ve'e ve'em xtónut, kux ka'a xa ve'e y'o'yixjadat jetse'e mmoyumpijtidinuvat. Ax myakmoyumpijtnuups mitse'e van'it ku ve'e jyoojntykpajktinuvat pan pan jatye'e tuv jáyavidup joojntykidup.

Je maja kay je maja uu'k tukmu'a'ixmojkin

¹⁵ Ku ve'e du'amotunajxy to'k juu' ve'e tsuunip vye'na kaayva, van'it tse'e dunuujmi je Jesús:

—Xoón xa je'e ve'eda pan pan jatye'e káydap jem je Nte'yam kyutojkun jootm!

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—To'k xa ve'e je yaa'tyajk je maja kay je maja uu'k dunupaajmtki; numay tse'e je jayu dutunvaajv. ¹⁷ Ku tse'e je kay aats dupaaty, van'it tse'e dukejx to'k je tyoompa jetse'e dunaajmadat je jayu pan pan jatye'e vyaap: “Ja'mda, kux avaadani ve'e jep nujom je kaaky je naaj.” ¹⁸ Van'it tse'e je tyoompa dunuujmi

juu' ve'e yaktuknukejxtu; to'k ka'ajyji tse'e ñañukojtsvaatsjidi. Jidu'um tse'e je mutok vyaajñ: "Tun taaynum xa atse'e je n'it njoy, ax je'ets atse'e uxyam najkx n'ixuva'añ, ve'eme'e to'k aaj xnaajmat jets ooy atse'e xtunmee'kxjat." ¹⁹ Jidu'um tse'e jado'k vyaampa: "Tun taaynum xa atse'e mugooxk yunta je yoova kaaj njoy, ax je'ets atse'e uxyam najkx n'ixuva'añ pan vintso ve'e yo'ohta. Ve'eme'e to'k aaj xnaajmat jets ooy atse'e xtunmee'kxjat." ²⁰ Jidu'um tse'e jado'k vyaampa: "Tun taaynum xa atse'e nta'axpuk, ax ka'ats atse'e x'o'yixju vintso atse'e nnajkxut." ²¹ Ku tse'e je toompa vyimpijtni jetse'e duvaajnji je vyintsan vintso ve'e to'k jado'k y'atsav, van'it tse'e je vyintsan jyotma'ty jetse'e dunuujmi je tyoompa: "Jatyji najkxu jets najkxu mvidutu jem kajpun jootm jeja mujit too' jets muutskit too' aajy, jetse'e xyakmetsut je jayu pan pan jatye'e ayooovdup, pan pan jatye'e je kya'aj je tyek ka oyap, pan pan jatye'e uxketta, jets pan pan jatye'e viintsta." ²² Ux'ook tse'e je toompa vyaajñ: "Vintsan, ta xa atse'e ntun ax jo'n tuxpava'añ, ax jeenum tse'e je it." ²³ Van'it tse'e je vintsan dunuujmi je tyoompa: "Najkxkojnuvats n'ite'e jeja to'k too' aajy jets jem kam jootm tsov, jetse'e je jayu xmunoo'kxtuktat jetse'e myindat jetse'e ats ya ntajk y'otsut." ²⁴ Ax ve'emts atse'e nva'añ jets juu' atse'e too'vajkp tunvovda, ni pana ve'e dukakayut juu' atse'e tun'apaamduka."

Pan pane'e dutsojpk jetse'e y'ijtnit je Cristo je y'ixpajkpa

25 Numay tse'e je jayu dupanajkxti je Jesús, van'it tse'e je Jesús y'ixumpijj tsetse'e ña'muxjidi:

26 —Pan pan xa atse'e xpaminuvaamp, ax myasokkajxnup tse'e je tsojkun juu' ve'e jyajejjip je tyee' je tyaak, je ñuda'ax, je y'ónuk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, jets je tsojkun juu' ve'e viinm nayjajejpuxjup, ka'a xa ve'e pan viijnk ve'em dutsókut ax jo'n ats. Ax pan ka'a tse'e dumasa'ak ax jo'n atse'e nkats, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju tsetse'e ats je n'ixpajkpa y'ítut. 27 Pan pan xa atse'e xkapamiimp tsetse'e kyanayjávaja jets ats kajxe'e je y'oo'kun du'anajkxat ax jo'n je jayu juu' ve'e je cryuuz dupakaayp, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju tsetse'e ats je n'ixpajkpa y'ítut.

28 '¿Pan jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e je pats dupamuvaamp juu' ve'e kajxm, ka'ats n'ite'e y'ajxtukut tsetse'e too'vajkp dupayo'oyut pan vinxupe'e je meen duyaktónut tsetse'e dunujávat pan nupaadixjupe'e juu' ve'e myaat tsetse'e dupojtskukáxat? 29 Kux pan ka'a xa ve'e oy dupayo'oy, tsetse'e kooyji dupam'ukva'añ je pats, tsetse'e ux'ook dukayakkukáxat, tukxi'ikjadaps je'e ve'e je jayu pan pan jatye'e íxjudup, 30 tsetse'e vya'andat: “Pyam'ukvaan xa ve'e to'k je pats xi yaa'tyajk, ax ka'a tse'e duyakkukajxi.”

31 'Uk pan to'ke'e je yakkutojkpa juu' ve'e dumaat numajk miijl je tyojpa tsetse'e y'atso'oxtonuva'añ maat jado'k je yakkutojkpa juu' ve'e dumaat nu'ii'px miijl je tyojpa, ¿ka'ats n'ite'e too'vajkp y'ajxtukut tsetse'e oy dupayo'oyut pan y'amaadaagape'e? 32 Ax pan ka'a tse'e y'o'yixju, jékumna tse'e vye'nat jado'k je

yakkutoj_kpa, j_etse'e je kyukátsiva dukéxut j_etse'e dukojts'óyadat maát jado'k j_e yakkutoj_kpa. ³³ Ax ve'em tse'e, pa_n pa_n xa ve'e dukamasookp nujom juu' ve'e y'ixp jyajejpp, ka'ats j_ee ve'e y'o'yixju j_etse'e ats j_e n'ixpajkpa y'ítut.

Je kaan tuk'a'ixmojkin

(Mt. 5.13; Mr. 9.49-50)

³⁴ 'Oy xa j_ee ve'e j_e kaan. Ax pa_n tókinup tse'e j_e tya'mutsin, ni vintsova tse'e kya'oya j_etse'e tya'mutsinuvat. ³⁵ Pa_n ka'ats j_ee ve'e y'ukta'mutsini, ka'a tse'e y'uktoonni, ni ka'a tse'e tyun j_etse'e j_e naax dutsóyat, yak'uxko'onupe'e. Pa_n pa_n jaty xa ve'e jem j_e tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

15

Je carnero juu' ve'e tokih'ijt tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 18.10-14)

¹ Nay'amojkijidu tse'e numay j_e kupa'mun pakmojkpada j_ets j_e viijnk jáyuda juu' ve'e j_e jayu tyijp tókinax jayu, y'amotunaxuvaandupts j_ee ve'e je Jesús j_e y'ayook, ² j_ee kajx tse'e je fariseotajk maát j_e tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk duvinkojtsti dunaa'kojtsti j_e Jesús. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—iKyuvujkptam ya'a ve'e j_e tókinax jayu j_etse'e dumaaatkáy dumaaat'uu'k!

³ Van'it tse'e j_e Jesús ya tukmu'a'ixmojkin vya'nuxjidi:

⁴ —Pa_n jem xa ve'e nuto'k miitsta juu' ve'e numókupx j_e carnero dujajejpp j_etse'e nuto'k tuyo'tyóki, myasaakpts j_ee ve'e j_e

numajktupxuk maktaaxtojt carnero joma ve'e jyakxta jetse'e najkx du'ixta juu' ve'e to'k tuyo'tyoki, ¿ve'em xaja? Ku tse'e dupaatni, van'it tse'e du'ixti'atuvini ⁵ jetse'e va'ajts xoojntkp jem kyejk am duyukvijsni. ⁶ Ku tse'e jeja tyak'aajy duyakje'yni, van'it tse'e duvomuk juu' ve'e myaatnayja'vijidup jets je myujantam je myutaktam, jetse'e duvaajnada: "Tukputukxoojntkidik ats kux ta atse'e mpaatnuva je carnero juu' atse'e tux'uktokijini." ⁷ Ax nay ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets nuyojke'e je xoojntkun jem tsapjootm je'e kajx ku ve'e to'k je tokinax jayu vyinmayumpit jets ni ka'a ve'e numajktupxuk maktaaxtojt je jayu kajxta juu' ve'e tunnapyaajmjudup jets tuv je'e ve'e je jayuvinda je jyoojntykinda jets je'e kajxe'e kyatukkada'akjada jetse'e dumaso'oktat je kyo'oy joojntykinda.

Je meen juu' ve'e tokih'ijt tukmu'a'ixmojkin

⁸ 'Pan jeme'e to'k je ta'axtajk juu' ve'e dumaat majk je meen juu' ve'e plata, jetse'e to'k tuduyaktoki, ña'kpts je'e ve'e je kyandiijl jetse'e je tyajk oy dupe'et, jetse'e du'ixta anoox ka'ook, ¿ve'em xaja? Ku tse'e dupaatni, van'itnum tse'e du'ixti'atuvini. ⁹ Van'it tse'e duvomuk juu' ve'e myaatnayja'vijidup jets je myujantam je myutaktam, jetse'e duvaajnada: "Tukputukxoojntkidik ats kux ta atse'e mpaatnuva ya plata meen juu' atse'e tun'ukyaktokini." ¹⁰ Ax nay ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets xoojntktupe'e je Nte'yam je y'aangeles ku ve'e to'k je tokinax jayu

vyinmayumpit jətse'e dumasookni je kyo'oy joojntykin.

Je mex juu' ve'e ko'oyjoojntyki tukmu'a'ixmojkin

¹¹ Van'it tse'e je Jesús vyaannuva:

—Jem xa ve'e to'k je yaa'tyajk, numejtsk tse'e je myajntk. ¹² Juu' tse'e mootsk, jidu'um tse'e je tyee' dunuujmi: “Tata, tun mooyk ats je mpuk juu' atse'e xtukkadaakp.” Van'it tse'e je tyee' myoojyji vinxupe'e tyukkada'akyju. ¹³ Ax vee'n tse'e je it ñajxy, van'it tse'e dutoo'kkajxni juu' ve'e je tyee' moojyju; ax je meen tse'e to'nuxju jətse'e ñujkx jado'k naax jado'k kajpun joma ve'e nujom je myeen duyakvintokikujx ku ve'e je y'avintso vinma'yun duyaktuujn. ¹⁴ Távani tse'e nujom duyakvintokikux vye'na, jətse'e je yooj myiijn joma ve'e chuuna, van'it tse'e yu'oo'kji. ¹⁵ Van'it tse'e ojts dutuujnja to'k je jémit yaa'tyajk; ax je'e tse'e kejjju keem ixpa. ¹⁶ Ax jyatsojk tse'e jətse'e duja'kxut je kuputaajm juu' ve'e je tsejtst taajm jo'n y'ixuvip, juu' ve'e je keem jya'kxtup. Ax ni pana tse'e k yatima'aju. ¹⁷ Van'it tse'e ojts dupayo'oy jətse'e ñaña'muxji: “¡Vinxúpjits n'ite'e jem ats je ntee' je tyoompatajk juu' ve'e oy kaaydup ooktup jətse'e tya'nuxjada kyunajxujada; ax xyak'oo'kuvaannupts atse'e yaja ya yooj! ¹⁸ Va'ants atse'e dūvimpijtnuva joma ve'e ats je ntee' jets atse'e nnaajmat: Tata, ta xa atse'e je Nte'yam nmutokintún jets mits, ¹⁹ ax ka'ats atse'e n'ukvinmajtsjini jets ats mitse'e x'onukjávat, mtoompa xa ats mitse'e xtíjut.” ²⁰ Van'it tse'e je tyoo' dupujk jətse'e jem je tyee' tyak'am vyimpijtni.

'Jékumna tse'e vye'na ku ve'e je tyee' y'ixpaatji, jetse'e tyukmo'tji. Noomp tse'e y'anajkxiji je tyee', jetse'e chee'nmojkji jetse'e choo'kxji. Van'it tse'e je ónuk tee' je myajntk vyaajñ: ²¹ “Tata, ta xa atse'e je Nte'yam nmutokintún jets mits; ax ka'ats atse'e n'ukvinmajtsjini jets ats mitse'e x'onukjávát.” ²² Ax je tyee', jidu'um tse'e dunuujmidi je tyoompatajk: “Yakpítsumda jatyji je vit juu' ve'e dunu'oyikajxp, jets xoxta. Paajmjiduvats to'k je kakujena jetse'e xpaajmjiduvat je ka'ajk. ²³ Yakminda je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp, jetse'e xyak'oo'ktat, jetse'e nka'yumdat n'ookumdat, jetse'e nxaajto'numdat. ²⁴ Kux ats ya n'ónuk, ve'em xa ya'a ve'e ax jo'n aa'kani kuy'ijtni, ax uxyam, ve'emts ya'a ve'e ax jo'n taá kujyoojntykpajknuva; ve'emts ya'a ve'e ax jo'n tókiyani kuy'ijtni, ax uxyam, ta tse'e jye'ynuva.” Van'it tse'e xyaajtoondi.

²⁵ 'Jem tse'e kam jootm vye'na je ónuk tee' je myajntk juu' ve'e dunumájip. Ax ku tse'e vyimpijtni jetse'e jeja tyak'aajy jye'yni, van'it tse'e du'amotunajxy jets jeme'e je ejtspa. ²⁶ Van'it tse'e dyaaxji to'k je toompa jetse'e du'amotutuvi pan ti ve'e toojnjup kojtsjup. ²⁷ Van'it tse'e je toompa ña'muxji: “Je'e xa ve'e ku ve'e je m'uts tuvimpijtni. Ta xa ve'e je mtee' duyakjay'aa'kju je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp kuxe'e je m'uts tuvimpijtni makatsots.” ²⁸ Ax jotma't tse'e je ónuk tee' je myajntk juu' ve'e dunumájip, ka'a tse'e jep tyujkp tyakava'añ. Van'it tse'e je tyee' pyítsum jetse'e ojts myunoo'kxtukju jetse'e tyakat. ²⁹ Van'it tse'e dunuujmi je tyee': “Mnuja'vip xa mitse'e

vinxup joojntani ats mitse'e ntuujnja, ni vin'itats atse'e mits je mpava'nun nkatuktee'n, ax ni vin'itats ats mitse'e xkama'a jyato'ka je pi'k chivo onuk jets atse'e xaaj ntónut maat je'eda pan pan jaty atse'e nmaatnayja'vijidup. ³⁰ Ax uxyam tse'e tujye'yni ya mmajntk juu' ve'e duyakvintokikajx juu' ve'e mmooy ku ve'e je ko'otya'axap dumaatnayjayépu, jax myak'oo'kjipts mitse'e je kaaj juu' ve'e dunuyee'kikajxp!”

³¹ 'Van'it tse'e je tyee' ña'muxji: “N'onuk, mits maat xa atse'e xa'ma n'it, ax mje'eip tse'e nujom juu' atse'e n'ixp njayejpp; ³² ax uxyam, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e xaaj nto'numdat jetse'e nxoojntkumdat. Kux ya m'uts, ve'em ya'a ve'e ax jo'n aa'kani kuy'ijtni, ax uxyam, ve'emts ya'a ve'e ax jo'n ta kuyjoojntykpaiknuva; ve'em ya'a ve'e ax jo'n tokiyani kuy'ijtni, ax uxyam, ta tse'e jye'ynuva.”

16

Je meen yakyoyva juu' ve'e duyakvintsa'kintóki je vyintsán

tukmu'a'ixmojkin

¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmi: —Jem xa ve'e to'k je kumeen jayu y'ijt jets to'k je myeen yakyoyva. Jetse'e je jayu vya'nuxji jets yakvintókijupe'e juu' ve'e y'ixp jyayejpp, je myeen yakyoyva ve'e ve'em játkip. ² Van'it tse'e je vyintsán vyatsoojvji jetse'e ña'muxji: “¿Tits ya'a ve'e juu' atse'e nmótup mits kajx? Va'an dunatyukvinja'vimju je mcueenta kux ka'a xa

ats mitse'e x'uktoojnjinit.” ³ Van'it tse'e je myeen yakyo'yva ñaña'muxji: “¿Tis ats vine'e ntónup ku atse'e je nvintsán ya toonk xpajkjinit? Ka'a xa atse'e je maju njayep jets atse'e nyo'ojut; ax tso'otyoompts atse'e jets atse'e je jayu juu' nunve'emji n'amótuvut. ⁴ Tats atse'e mpayo'oy jets ti atse'e ntónup jets atse'e je jayu xkuvákut je ja tyak'aaajy ku atse'e ya toonk nyakpajkjinit.”

⁵ Van'it tse'e dyaaxji nuto'k jaty je jáyuda juu' ve'e je vyintsán dumuyójidup. Van'it tse'e muto'k du'amotutuvi: “¿Vinxup tse'e ats je nvintsán xmuyoja?” ⁶ Van'it tse'e y'atsoojvji: “Mókupx barriijl je olivos aceite atse'e nmuyoja.” Van'it tse'e je meen yakyo'yva vyaajñ: “Uxyaja xa ve'e ya mñak, játyjits ajxtuku jetse'e xpámüt jado'k juu' ve'e vujxtkupxuk majkji myójjip.” ⁷ Van'it tse'e du'amotutuvi jado'k je jayu juu' ve'e je vyintsán dumuyójivap: “Jets mits, ¿vinoxupts mitse'e je myoj?” Van'it tse'e ñaña'muxji: “Tojtuk miijl almudo je trigo atse'e nmuyoja.” Van'it tse'e dunuujmi: “Uxyájats ya'a ya mñak; pámuñts jado'k juu' ve'e mugooxk miijlji myójjip.” ⁸ Ku ve'e je meen yakyo'yva je vyintsán dunuja'vi ti ve'e je myeen yakyo'yva tyoon, van'it tse'e du'oñukojsi kux kuvij ve'e jetse'e ve'em dutuujn.

Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets vij ve'e ñapyámjada to'k jado'k aje'ejjyida juu' ve'e je naxviijnit je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup; ax ka'a tse'e ve'em dutonda juu' ve'e ijttup je ja ajatk it jaat. ⁹ Ve'emts atse'e nva'añ jetse'e xyaktóndat je meen jetse'e je jayu xmaatnayjávajadat, je meen

juu' ve'e je jayu yaktoondup ka óyap. Ax ku tse'e mko'k'ijttinit yaja naxviijn, mkuvajkjidinup tse'e je Nte'yam jem tsapjootm, jem joma ve'e je jayu xa'ma kajx jyoojntykidinit. ¹⁰ Pan pan xa ve'e dutoomp juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip ku ve'e vee'n yakma'a, tyoompaps je'e ve'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip ku ve'e may yakma'a; ax pan pan tse'e dutoomp juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguiip ku ve'e vee'n yakma'a, nay vanxupjyams je'e ve'e dutoompa ku ve'e may yakma'a. ¹¹ Ax pan ka'ats miitse'e je meen yaja naxviijn xyaktonda ax jo'n dupaa'ty du'akeega, ¿ax vintsots je'e ve'e myakmo'odat je o'yin juu' ve'e dunu'oyikajxp? ¹² Ax pan ka'ats miitse'e xtonda ax jo'n dupaa'ty du'akeega juu' ve'e mkaje'eidup, ¿ax vintsot tse'e myakmo'odat juu' ve'e mje'eidup?

¹³ 'Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e mejtsk je vyintsán dujayéput, kux to'ke'e dutsókut, jado'k tse'e dutso'oxpákut, to'ke'e dumutónut dumupákut, jado'k tse'e duviijn'íxut. Nay ve'empa tse'e je jayu juu' ve'e jem je meen kya'm naajk'ijjtup, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e je Nte'yam dupanajkxut.

¹⁴ Ax tyukxiiktu tse'e je fariseotajk je Jesús ku ve'e du'amotunajxti, kux ooy je'e ve'e je meen dutunnas'ayóvada. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'e miitse'e mtunnapyámjada jets tun tuv miitse'e je mjáyuvinda je mjoojntykinda, ax ñuja'vip tse'e je Nte'yam jets ka'a je'e ve'e vye'ema. Je ko'oy joot xa miitse'e mjayejptup. Ax juu' tse'e

je jayu tyuknumájidup, kyo'oyja'vipts je'e ve'e je Nte'yam.

Je Moisés je pyava'nun jets je Nte'yam je kyuto-jkun

(Mt. 5.17-18)

¹⁶ 'Juu' jatye'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka, van'it paat tse'e tyuujn ku ve'e je Yaknapejtpa Juan jyoojntyki. Ax ku tse'e je Yaknapejtpa Juan kya'amaajy, van'it tse'e je jayu yakvaajnji'ukvaandi jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu y'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm. Ooy tse'e je jayu dutuntsokta jetse'e jem y'ijttinit, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n numay je jayu to'k naxji tyakava'anda nujom joma ve'e to'k je mootsk tak'aka'a.

¹⁷ 'Ax ve'emts atse'e nva'añ: Ka'a xa ve'e cho'oxa vintso ve'e ya tsajp ya naax kyáxut ñáxut; je'e ve'e tso'ox ku ve'e kyoo'ktoonit jyajuu'a je Nte'yam je pyava'nun.

Ku je jayu je navyajkun duyavintsá'kintóki

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸ 'Pan pan xa ve'e je ñuda'ax dumasooknup jetse'e je viijnk ta'axtajk dupuk, yakvintsa'kintókipts je'e ve'e je navyajkun. Jets pan pan tse'e dupajkp je ta'axtajk juu' ve'e je ñuyaa'y tumyasookjini, nay yakvintsa'kintóki vaps je'e ve'e je navyajkun.

Je kumeen jayu jets je Lázaro

¹⁹ 'Jem xa ve'e to'k y'ijjt je kumeen jayu juu' ve'e va'ajts oy va'ajts tsoj tunnaxyojxjup, je tso'ojmk vite'e tyukni'kxip; jóvum tse'e oy ñaajkkáyu

ñaaĵk'uu'kĵu. ²⁰ Ĵem tse'e tyak'aagumpa to'k ĵe ayoova jayu juu' ve'e Lázaro duxaaĵ; tats ĵe'e ve'e ñupotsvatskajxni. ²¹ Ĵe'eĵyĵi ve'e y'uktsoĵk ĵe ayoova jayu ĵetse'e kuđukaaĵy ĵe tsapkaaky kunax juu' ve'e kuštajkip ĵem ĵe kumeen jayu myeesa kajxm; ax nuvee'yĵuđup tse'e ĵe ok ĵe pyo'oĵts kajx. ²² Ĵe'y tse'e ĵe xaaĵ ku ve'e ĵe ayoova jayu y'oo'kni; yaknaĵkxĵuđu tse'e ĵe ángeles ĵetse'e y'ijtnit ĵe Abraham maat. eo'knuva tse'e ĵe kumeen jayu ĵetse'e ñaxtajkini. ²³ Tsaachpaatp tse'e vye'na ĵe kumeen jayu ĵem janĵootm, van'it tse'e du'ix jékum ĵe Abraham, ĵeme'e ĵe Lázaro dumaada. ²⁴ Van'it tse'e maĵk kyajts, ĵetse'e dunuujmi: “Tata Abraham, tonu ĵe maa'yun, tukmo'tk ats. Kexu to'k aaj ĵe Lázaro ĵetse'e duyaxxo'o'kut ĵe kya'ónuk maat ĵe tsoxk naaj ĵetse'e min ats ya ntoots duyaxxee'mu kux ooy atse'e yam janĵootm ntuntsaačpaa'ty.” ²⁵ Van'it tse'e ĵe Abraham ña'muxĵi: “N'ónuk, jaa'myétsu ĵets mtukkadaakĵu ve'e juu' ve'e oy ku ve'e mjoojntyki ĵem naxviinm; ax ya Lázaro, ka'ats ya'a ve'e tyukkadaakĵi juu' ve'e oy ku ve'e jyoojntyki ĵem naxviinm. Ax uxyamts ya'a ve'e yaja ĵe jot'amajin dupaatni ĵets mitse'e ĵem mtsaačpaatni. ²⁶ Ax nay ve'empa tse'e, ĵem xa ve'e to'k ĵe maja tukĵov juu' ve'e apuk xyak'ijtumdup. Ax pañ pañ jaty tse'e juu' ve'e yájada ĵetse'e ĵem jyanajkxuva'anda joma ve'e miitsta, ka'a tse'e y'o'yixjada; ax pañ pañ jaty tse'e ĵemda joma ve'e miitsta ĵetse'e yaja jyaminuva'anda, ni ka'a tse'e y'o'yixĵuđuva.” ²⁷ Van'it tse'e ĵe kumeen jayu y'atsaaĵv: “Tata Abraham, ĵem xa ve'e

numugooxk ats je n'utsatajk. Nmunoo'kxktkpts ats mitse'e jetse'e to'k aaj xkéxut je Lázaro jem ats je ntee' tyak'am, ²⁸ jetse'e duvaajnjadat, ax ve'emts je'e ve'e kyamejtstuvat yaja tsaachpaatun jaat." ²⁹ Van'it tse'e je Abraham y'atsoojvji: "Jem xa je'e ve'e dumaadada je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e jyaaydu je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, va'ants je'e ve'e dumaja pamda." ³⁰ Van'it tse'e y'atsaajv je kumeen jayu: "Ka'a xa je'e ve'e vye'ema, tata Abraham, ax pan nunajkxjupts je'e ve'e to'k juu' ve'e tuy'oo'kni, vinmayumpíttaps je'e ve'e jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda." ³¹ Van'it tse'e je Abraham ña'muxji: "Pan ka'a xa ve'e dumaja pamda juu' ve'e jyaaydu je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ka'ats je'e ve'e dujaanchja'viduvat kujyajoojntykpajknuva ve'e jado'k nax to'k je oo'kpa."

17

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu ntukmasookumdat je Nte'yam je tyoo'

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

¹ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunujmidi:

—Ka'a xa ve'e ñunka'ítut je yaktokintoompa yaja; jax ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' ve'e je myujayu dutukmasookp je Nte'yam je tyoo'! ² Nuyojk oy xa ve'e kuy'ijtxju je jayu jetse'e to'k je paan taak yaktukyuktsum jetse'e yakmaaxynavíppini jets ni ka'a ve'e ku ve'e dutukmasa'ak je Nte'yam je tyoo' to'k je

jayu juu' ve'e je mootsk joot je mootsk ja'vin dujayejpp. ³ Ixta tse'e oy pan ti ve'e mtoondup. Pan mmutokintoojnup xa ve'e je m'uts je m'ajch ukpu je m'uts je mtsa'a, tuknaajmats. Pan vinmayumpijtp tse'e, mme'e'kxjap tse'e je tyokin. ⁴ Pan mmutokintoojnupts mitse'e vuxtojtuk nax to'k xaaj jetse'e vuxtojtuk nax mna'muxjut: "Ta atse'e nvinmayumpit, tokin mee'kxus ats to'k aaj", mjaitymee'kxjap tse'e.

Vintso ve'e dunumaja je jaanchja'vin

⁵ Van'it tse'e je kukatsivatajk dunuujmide je Maja Vintsan:

—Putajkik aats to'k aaj jets aatse'e nuyojk njaanchjavat.

⁶ Van'it tse'e na'muxjide je Maja Vintsan:

—Pan mjayejptup xa ve'e je jaanchja'vin jem mja'vin kajxmda oyvinxupa ax jo'n to'k je mostaza taamt, kum'o'yixjada tse'e jetse'e xnaajmadat ya kup: "Navyixju joma ve'e yaja m'it jets najkxu mnakyexju jem maaxy najootm", kumkatsapakjada tse'e ya kup.

Je vinma'yun juu' ve'e je Nte'yam chajkp jetse'e njayejpumdinit

⁷ 'Pants miits n'ite'e juu' ve'e dujayejpp to'k je toompa, ku ve'e je toompa jye'yni, ta ojtis yu'uj ukpu je carnero tuduvintena, znuujmipts vine'e: "Naxu mkayu"? ⁸ Ax ka'a tse'e; jidu'um xa je'e ve'e dunuujma: "Yak'oya ats je n'a'ox jets nay'apaamdukaja jets atse'e xyakkayut, ux'ookts mitse'e m'a'oxat." ⁹ zKyukojtisjupts je'e vine'e je toompa ku ve'e dutun juu' ve'e yaktukpavaamp? Ax ka'a tse'e. ¹⁰ Nay vanxupjyants miitse'edava,

ku ve'e xtonkáxtat nujom juu' ve'e je Nte'yam mtukpavaajnjudup, va'anda tse'e jidu'um: “Ka'a xa aatse'e nvinmachju jets aatse'e nyakkukojsjat, je'ejyji aatse'e tuntún ax jo'n je toompa dutún juu' ve'e tukkadaakjup.”

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numajk je yaa'tyajta juu' ve'e leprapajkjudup

¹¹ Ku ve'e je Jesús je too' dujaa'kyo'y ku ve'e jem Jerusalén ñujkx, van'it tse'e pyítsum jem galiléait y'it jootm jetse'e tyajki jem samaariait y'it jootm.

¹² Ku tse'e jye'yava'añ joma ve'e to'k je pi'k kapun, van'it tse'e y'anajkxijidi numajk je yaa'tyajk juu' ve'e leprapajkjudup. Ax jékumji tse'e tyaandi

¹³ jetse'e makk dumukojtsti je Jesús:

—¡Jesús, Yak'ixpajkpa, tukmo'tk aats to'k aaj!

¹⁴ Ku ve'e je Jesús y'íxjidi, van'it tse'e vyaajñ:

—Najkxta jeja je tee'tajk vyinkujk jetse'e xtuk'íxtat jets ta ve'e mjotkadaaktini.

Namvaate'e ñajkxti, nuvaatsjidinu tse'e je pya'amda. ¹⁵ Ku tse'e nuto'k ñayja'viji jets jotkada'akyani ve'e, van'it tse'e vyimpijt, makk tse'e kyajts jetse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi. ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús

duvinkoxkteni jetse'e je vyiijn je y'aaj dutukpaaty je naax je vintsa'kin maat, jetse'e je Jesús dukukojsji. Ax samaariait jáyuts je'e ve'e y'ijt.

¹⁷ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Tis, ka numajkape'e tuy'itta pane'e tujyotkada'akta? ¿Joma tse'e jyaa'k'itta je janutaaxtojtu? ¹⁸ ¿Ya'ajyji ve'e to'k tujyimpit juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e je Nte'yam duyakmaja duyakjaancha?

19 Van'it tse'e dunuujmi je yaa'tyajk:
 —Pojtuku jets najkxni. Je'e kajx xa ve'e tumjotkadaakni kux atse'e tuxjaanchjáva.

*Ku je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit
 (Mt. 24.23-28, 36-41)*

20 Van'it tse'e je fariseotajk du'amotutúvidi je Jesús pan vin'ite'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e yak'ixpaa'tut ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. 21 Ka'a tse'e je jayu vya'anut: “Uxyaja xa je'e ve'e”, ukpu “Uxximts je'e ve'e”, kux ta je'e ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinni joma ve'e miitsta.

22 Van'it tse'e dunuujmidi je y'ixpajkpatajk:

—Je'yap xa ve'e je xaaj jetse'e xjatsóktat jets atse'e n'ítut miits maatta otyun jado'k xaaja; ax ka'a tse'e ve'em tyónjut. 23 Ax myaknaajmadap tse'e: “Ixta, uxyaja xa je'e ve'e”, ukpu “Ixta, uxximts je'e ve'e”; ax ka'ats miits je'e ve'e xpanajkxtat, 24 kux ve'em ax jo'n to'k je vítsuk yak'ix jetse'e y'ajaj y'atu'kx jem tsajviinnm ado'om ado'om, yak'ixpap tse'e oy ku atse'e nmiinnuvat. 25 Ax tun vinkopk tse'e jets atse'e too'vajkp ooy ntunsaachpaa'tut jets atse'e xkakuváktat je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup. 26 Ve'em ax jo'n tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Noé jyoojntyki, nay ve'em tse'e tyoojnjinuvat je xaaj ku atse'e nmiinnuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. 27 Kaaydup ooktup tse'e vye'nada, yaa'vyajktup ta'axpajktup. Van'it paat tse'e ve'em dutoondi ku ve'e je Noé tyajkini jep arca jaatp jetse'e je naakukóma jye'y jetse'e

nujom y'oo'kkajxtini. ²⁸ Nay ve'empa tse'e jyajtpa jem Sodoma ku ve'e je Lot jyoojntyki. Kaaydup ootkup tse'e je jayu vye'nada, jooydup, too'ktup, yoodup, takpaamdup; ²⁹ ax ku tse'e je Lot jem sodomait kyajpun kajxm pyitsumni, van'it tse'e je jaajn maat je azufre kyustajki jem tsajviinm, ve'em ax jo'n kutyuuj jo'n, jetse'e nujom je jayu duyak'oo'kkajxtini. ³⁰ Ax nay vanxupjyam tse'e je jayu vye'nidinuvat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

³¹ 'Ku ve'e je xaaj jye'yat, pan pan jatye'e ve'nadap jem azotea ni'kxm jetse'e jep tyujkp je pyaamduk, ka'a tse'e y'uktajkidinit jep tyujkp jetse'e ti duyakpitsumdat. Pan pan jaty tse'e jem kam jootm ve'nadap, ka'a tse'e dunuvimpittat pan ti jatye'e jem tutyañ. ³² Jaa'myétsta je Lot je ñuda'ax. ³³ Pan pan xa ve'e nuyojk dutsojqp je ñaxviijnit joojntykin jets ka'a ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, vintókiyuups je'e ve'e xa'ma kajx; ax pan pan tse'e dumasookp je ñaxviijnit joojntykin kux chajkpe'e nuyojk je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, joojntykinuups je'e ve'e xa'ma kajx.

³⁴ 'Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets je tsooj, numejtsk tse'e maap vye'nadat joma ve'e to'k je maajntkun, ax to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit; ³⁵ numejtsk tse'e je ta'axtajk jajtsp vye'nadat, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit; ³⁶ numejtsk tse'e je yaa'tyajk jem kam jootm vye'niduvat, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit.

³⁷ Juu' tse'e du'amotunajxtu, je'e tse'e du'amotutúvidu:

—Maja Vintsán, ¿jómats je'e ve'e ve'em jyátut?
Van'it tse'e y'atsoojvjudi:

—Va'ajts xa ve'e yaknujávát pan joma ve'e, kux
pan joma ve'e y'it je tánuk aa'k, jem tse'e je no'op
ñay'amókajada.

18

*Je ku'aa'k ta'axtajk jets je ka óyap tokin payo'yva
tukmu'a'ixmojkin*

¹ Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin
vya'nuxjidi jetse'e je jayu dutuk'íxtat jets
tsapkótstape'e xa'ma, ka'a ve'e ñoo'kxtat.

² Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Jem xa ve'e kajpun kajxm vye'na to'k je
tokin payo'yva; ax ka'ats je'e ve'e je Nte'yam
dutsa'aga, ni pana ve'e dukamaja pum. ³ Jempa
tse'e to'k je ku'aa'k ta'axtajk juu' ve'e vane'em
najkx myuxu'uju, je'e tse'e chojk jetse'e je tokin
payo'yva dutokimpayo'oyut to'k je jayu juu' ve'e
je ta'axtajk dutso'oxpajkp. ⁴ Jek tse'e je tokin
payo'yva dukamaja puujm je ku'aa'k ta'axtajk;
ax ux'ooknum tse'e vyinmaajy: “Oyam atse'e
nkatsa'aga je Nte'yam ukpu atse'e ni pana
nkamaja pum, ⁵ va'ants ats dutokimpayo'oyu
je'e juu' ve'e dutso'oxpajkp je ku'aa'k ta'axtajk, ax
ve'emts atse'e min xkoo'kne'mni.”

⁶ Van'it tse'e je Maja Vintsán jyaa'kvaajñ:

—Yakvinkópkada vintso ve'e vyinmay je ka
óyap tokin payo'yva. ⁷ ¿Ax vintsots n'ite'e je
Nte'yam dukamaja pámut je jáyuda juu' ve'e
vyinkoöndu jetse'e jóvum xaaj jóvum tsooj
yaaxp aaj yaaxp joöt dumunoo'kxtukta jetse'e

pyutákajadat? ¿Ax yak'a'íxtapts je'e n'ite'e?
 8 Ve'emts ats miitse'e nvaajnjada jets ka'a ve'e tyánat jetse'e duputákadat. Qyam tse'e vye'ema, ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ¿njaa'kpaatupts ats vine'e je jáyuda juu' ve'e dujaanchja'vidup je Nte'yam?

Je fariseo jets je kupa'mun pakmojkpa tukmu'a'ixmojkin

9 Van'it tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin dutukmukajts je jáyuda juu' ve'e nayja'vijidinup jets ka'a ve'e je Nte'yam tyokimpámjada jetse'e je myujayu duijnk'íxta. Jidu'um tse'e vyaajñ:

10 —Najxxtu xa ve'e jem maja tsaptajkm nujetsk je yaa'tyajk tsapkojtspa; to'k tse'e je fariseo, jado'k tse'e je kupa'mun pakmojkpa.

11 Ax ténipji tse'e je fariseo jidu'um chapkajts: “Nte'yam, nkukojsjip xa ats mitse'e kux ijk atse'e ve'em nkajáyuva ax jo'n juu' ve'e mee'tstup, juu' ve'e dutoondup juu' ve'e ka óyap, jets juu' ve'e je navyajkun duyakvintsa'kintókidup. Ka'a xa atse'e ve'em njáyuva ax jo'n xi kupa'mun pakmojkpa. 12 Mejtsk nax xa atse'e n'ayooja vinvuxtojtuk xaaj, ax nmooypts ats mitse'e je diezmo.” Jidu'um tse'e je fariseo chapkajts. 13 Ax je kupa'mun pakmojkpa, jékumjits je'e ve'e tyaañ, ka'a tse'e ñayávaja jetse'e y'íxukut jem tsapjootm, kooyji ve'e je kyak dukax kux natyukja'vijupe'e je tyokin, jetse'e vya'añ: “Nte'yam, tukmo'tk ats to'k aaj, tókinax jáyuvam xa atse'e.”

14 Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e je Nte'yam dutokimpuujm je kupa'mun pakmojkpa; ax

tyokimpaam tse'e je fariseo. Kux pan pan xa ve'e namyájijup, je'e tse'e taannup pi'k; pan pan tse'e naajkpi'kijup, je'e tse'e dunumájap.

*Chajkpts je'e ve'e je Jesús je pi'k ónukta
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)*

¹⁵ Van'it tse'e dutuknúnajkxti je pi'k ónukta je Jesús jetse'e je kya'aj dutuknukónut, je maax ónuk paat tse'e tyuknúnajkxtu. Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, van'it tse'e dutuknuujmidi je jáyuda pan pan jatye'e duyakje'ydup je pi'k ónukta. ¹⁶ Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk duyaaxjidi jetse'e dunuujmidi:

—Maso'okta je pi'k ónuk jets atse'e xnumíndat, ka'a tse'e xkayakjajtjadat, kux je'eda pan pan jatye'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n ya pi'k ónukta.

¹⁷ Tyúvam xa atse'e nva'añ, pan pan jatye'e kanapyaajmjudup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n je pi'k ónuk, ka'a tse'e jem tyákadat.

Ku je Jesús dumaatnakyojtsji to'k je mootsk ónuk juu' ve'e kumeen

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ Van'it tse'e y'amotutúviji to'k je israeejlit jayu juu' ve'e dunumájip:

—Oy yak'ixpajkpa, ¿tis ats vine'e ntónup jets atse'e njayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

¹⁹ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Nte'yam atse'e xtij ku ve'e mva'añ jets oy atse'e? To'kji xa je'e ve'e pane'e oy, je Nte'yamts je'e ve'e. ²⁰ Mnuja'vip xa mitse'e je pava'nun: “Ka'a tse'e xyakvintsa'kintókiyut je navyajkun,

ka'a tse'e myakjayu'oo'kut, ka'a tse'e mmee'tsut, ka'a tse'e je jayu xnuvampétut, vintsa'aga je mtee' je mtaak.”

²¹ Van'it tse'e je jayu ña'muxji:

—Ku atse'e pi'knum nve'na, van'ítanits ats ya'a ve'e nujom nkutyún.

²² Ku ve'e je Jesús du'amotunajxy, van'it tse'e dunujmi:

—Jado'k viijn tse'e mka'ijtuxju. Too'kkajxni nujom juu' ve'e m'ixp mjayejpp jets mooyni je meen je ayooova jayu, ve'em tse'e je o'yin xjayéput jem tsapjootm. Van'itts atse'e xpamiinnit.

²³ Ax ku tse'e je jayu du'amotunajxy, ooy tse'e tyuntsachvinmapyujk, kux va'ajts kumeene'e y'ijt. ²⁴ Ku tse'e je Jesús ve'em y'ixji, van'it tse'e vyaajñ:

—¡Va'ajts tso'ox xa je'e ve'e jetse'e je kumeen jayu ñapyámjadat jem je Nte'yam y'am kya'm!
²⁵ Ka'a xa ve'e cho'oxa vintso ve'e je camello ñáxut jep xo'yun jot jaatp, je'e ve'e tso'ox vintso ve'e je kumeen jayu ñapyámjút jem je Nte'yam y'am kya'm.

²⁶ Van'it tse'e vyaandi pan pan jatye'e du'amotunajxtup:

—Pan ve'em xa ve'e, ¿pans vine'e o'yixjup jetse'e dujayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

²⁷ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Juu' xa ve'e je jayu ka'o'yixjup jetse'e dutónut, je Nte'yamts je'e ve'e dutónup.

²⁸ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nmasokkajxni xa aatse'e nujom juu' aatse'e n'ixp njayejpp vye'na jets aats mitse'e mpamiijn.

²⁹ Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets pan pan jatye'e je Nte'yam je kyutojkun kajx dumasookp je tyajk, je tyee', je tyaak, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je ñuda'ax, ukpu je y'ónuk,
³⁰ nuyojk tse'e ooy tyunyakmo'ot juu' ve'e yaja naxviijn jetse'e xa'ma kajx jyoojntykinit ku ve'e je nam it choo'ndukut.

Ku je Jesús du'ava'ninuva je y'oo'kun

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Van'it tse'e je Jesús apuk duvaajv je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, jetse'e dunuujmidi:

—Jem tse'e Jerusalén nja'mda. Jem tse'e tyonkájjut kyojtskájjut ats kajx nujom juu' ve'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ³² Yakpámupts atse'e jem je viijnk jayu kya'm jets atse'e xnuxi'iktat xtukxi'iktat jets atse'e xvinkojtspéttat, xnutsójadapt atse'e ³³ jets atse'e xvóptat, van'itts atse'e xyak'oo'ktat. Ax joojntykpajknuvapt atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³⁴ Ax ka'a tse'e duvinmótuda pan ti ve'e ty-iip kuxe'e je Nte'yam dukayakjaty vye'na jetse'e duvinmótudat.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je viints jayu jep Jericó

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Ku ve'e je Jesús dumutamí je jericoojit kajpun, jem tse'e to'k je viints jayu chuuna vye'na jeja too' pa'ayi jětse'e je putajkin du'amotu. ³⁶ Ku ve'e dumotu jets je numay jayu ve'e najxp, van'it tse'e du'amotutuvi pan ti ve'e toojnjup kojtsjup. ³⁷ Ku ve'e yakvaajnji jets je'e ve'e najxp vye'na je Jesús, je nazarétit jayu, ³⁸ van'it tse'e maakk vyaajñ:

—Je Jesús, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

³⁹ Ax pan pan jaty tse'e je Jesús vintoo'vajkijup, tukna'muxju tse'e jětse'e y'amo'otut. Ax nuyojk maakk tse'e tyunjaa'kkajts:

—Je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'tk ats to'k aaj!

⁴⁰ Van'it tse'e je Jesús vya'ktaaajñ jětse'e dunuujmídi je jayu jětse'e duyakmíndat. Ku tse'e je viints jayu jye'y, van'it tse'e yak'amotutuvi:

⁴¹ —¿Tise'e mtsajkp jets ats mitse'e ntoojnjat?

Van'it tse'e je viints jayu y'atsaajv:

—Vintsán, je'e xa atse'e ntsajkp jets ats mitse'e xyakvin'ixpakut.

⁴² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Vin'ixpakuts n'it! Ta xa ve'e mjoťkadaakni kux atse'e tuxjaanchjáva.

⁴³ Tun jatyji tse'e je jayu vyin'ixpajkni. Van'it tse'e je Jesús dupanujkx jětse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi. Ax nujom tse'e je jayu pan pan jatye'e du'ixtu, yakmájiduva yakjaanchiduvats je'e ve'e je Nte'yam.

19

Je Jesús maat je Zaqueo

¹ Van'it tse'e je Jesús jye'y jem jericoojit kya-jpun kajxm jetse'e je kajpun dutuknajxy. ² Jem tse'e vye'na to'k je kumeen jayu juu' ve'e Zaqueo duxaaj, je kupa'mun pakmojkpats je'e ve'e ñuvintsánip, ³ je Jesuusts je'e ve'e y'ixuvaampy. Ax ka'a tse'e y'o'yixju vintso ve'e du'ixpaa'tut kux pi'k kónaji je'e ve'e je Zaqueo jets ooye'e jem je jayu. ⁴ Van'it tse'e noomp tyoo'vujk jetse'e pyejt jem sicómoro kup kajxm juu' ve'e dumutámip je too' joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ vye'na, ax ve'em tse'e y'o'yixjut vintso ve'e du'ixpaa'tut.

⁵ Ku ve'e je Jesús ñajxy je tsov, van'it tse'e pyat'ix, jetse'e dunuujmi:

—Zaqueo, vánuku jatyji, tunjajtnajkxp xa atse'e uxym jem mtak'am.

⁶ Van'it tse'e je Zaqueo jatyji vyajntyk jetse'e je Jesús dumaadi jem je'e tyak'am je xoojntkun maat. ⁷ Ku ve'e je numay jayu du'ixti, van'it tse'e divinkotsta dunaa'kótsta je Jesús kux ve'eme'e vyaandi jets jem je'e ve'e je tókinax jayu tyak'am ñujkx.

⁸ Tujkpani tse'e vye'nada, van'it tse'e je Zaqueo tyeni jetse'e dunuujmi je Maja Vintsán:

—Uxymts atse'e nmooynit je ayoova jayu kojkm juu' atse'e n'ixp njayejpp; ax pan tats atse'e jyapana je meen mpujkja je vin'aa'nun kajx, maktaaxk naxts ats je'e ve'e nyaknuyojkijat.

⁹ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Uxym xa ve'e tujye'ya je nutsookun yaja tujk, kux je Abraham je chaan je kyooj xa mitse'eva. ¹⁰ Kux je'e xa atse'e nnumiimp jets atse'e n'ixtat jetse'e nyakts'o'oktat pan pan jatye'e

to₁kih'ijttup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Je majk meen juu' ve'e tsóvax tukmu'a'ixmojkin

¹¹ Namvaate'e je jayu du'amotunajxti, van'it tse'e je Jesús vya'nuxjidi ya tukmu'a'ixmojkin je'e kajx ku ve'e támani vye'nada joma ve'e je Jerusalén jetse'e vyinmaaydi jets jatyji ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit. ¹² Jidu'um tse'e ña'muxjidi:

—Jem xa ve'e y'ijt to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je oy ke'xtkun dumaat, jetse'e jékum ñujkx, je'e tse'e ñunajkx jetse'e yakpámüt yakkutojkpa, ux'ook tse'e vyimpijtnuvat. ¹³ Ka'anum tse'e chaa'n vye'na, van'it tse'e duyaxtsaajv numajk je tyoompa jetse'e kakje'e dutukkatajkidi to'k je meen juu' ve'e tsóvax. Van'it tse'e dunuujmidi: “Yaktonda ats ya nmeen van'it paat ku atse'e nvimpijtnuvat.”

¹⁴ 'Ax ka'a tse'e je jyayu chakju y'ijt, mu'ejkjudup mujot'aajnjudupe'e jetse'e dukejxti je kukátsivada jetse'e jidu'um vya'andat: “Ka'a xa aatse'e ntsak jets aatse'e je yaa'tyajk xyakkutojkjat.”

¹⁵ 'Ax yakpaamjyamts je'e ve'e yakkutojkpa. Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e je jyayu. Ku tse'e jye'yni, van'it tse'e dunukejxi je tyoompatajk juu' ve'e tyukkatajkidu je myeen jetse'e dunujávat pan vinxupe'e je meen tuduyaknuyókada kakje'e.

¹⁶ 'Juu' tse'e muto'k, jidu'umts je'e ve'e vyaajñ: “Vintsán, majk nax xa ve'e tuñuyoka je mmeen juu' atse'e xtukkatajki.” ¹⁷ Van'it tse'e je yakkutojkpa y'atsoojvji: “Oy xa ve'e, oy toompats

mitse'e. O_yame'e vee'nji myaktukkatajki, ve'em tse'e juu' xtun ax jo'n yaktsak, je'e kajxts ats mitse'e mpámūt jětse'e xyakkutojkjat majk kajpun.”

18 'Van'it tse'e jado'k vyaampa: “Vintsán, mugooxk nax xa ve'e tuñuyoka je mmeen juu' atse'e xtukkatajki.” 19 Van'it tse'e y'atsoojvji: “Mugooxk kajpunts mitse'e xyakkutojkjivat.”

20 'Van'it tse'e jado'k ñuje'yji jětse'e vyaajñ: “Vintsán, uxayaja xa ve'e ya mmeen juu' atse'e xtukkatajki. Jēpts atse'e paayu jaatp nvintsoomni 21 kux ntsa'kip ats mitse'e je'e kajx ku ve'e mak myakkutuk; je'e xa mitse'e m'amótup juu' ve'e mkapuump, je'ets mitse'e mpakmujkp juu' ve'e mkavujp.” 22 Van'it tse'e je yakkutojkpa ña'muxji: “Mits, ko'oy toompa, je m'ayook ats mitse'e ntuktokimpayo'oyup. Pan mnuja'vip xa mitse'e jets mak atse'e nyakkutuk jets je'e atse'e n'amótup juu' atse'e nkapuump, jets je'e atse'e mpakmujkp juu' atse'e nkavujp, 23 ¿tyajx tse'e ats je mmeen je viijnk jayu xkatukkatajki jětse'e duyaknuyókat?, ax ve'emts atse'e kunyakmooy je meen maat je myunuyojkin ku atse'e yaja ntak'aajj tunvimpijtnuva.”

24 'Van'it tse'e dunuujmi juu' ve'e jem ve'nidup: “Pajkjada ya'a je meen jětse'e xmo'odat juu' ve'e majk je meen dumaat.” 25 Van'it tse'e y'atsoojvjidi: “Vintsán, ¿ti ka jepap ya'a ve'e dumaada majk je meen?” 26 Van'it tse'e je yakkutojkpa y'atsaajv: “Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada: Pan pan xa ve'e juu' dumaat, jaa'kyakmo'opts je'e ve'e. Pan pan tse'e juu' dukajajejpp, pan vinxup tse'e

dumaada, yakpajkjapts je'e ve'e nujom, je'e paat juu' ve'e yuu'n vee'n jyajejpp. ²⁷ Ax je'eda juu' atse'e xtso'oxpajktup jetse'e dukatsokta jets atse'e nyakkutojkjadat, yakminda jetse'e yaja ats nvinkujk xyak'oo'kkáxtat.”

*Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)*

²⁸ Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e je tyoo' dupajknuva jetse'e jem Jerusalén jyaa'knujkx. ²⁹ Je'yavaandup tse'e vye'nada joma ve'e je kajpunda juu' ve'e duxaajta Betfagé jets Betania, jempa ve'e je Olivos Kopk, van'it tse'e je Jesús dukejx numejtsk je y'ixpajkpada ³⁰ jetse'e dunuujmidi:

—Najkxta xi pi'k kajpun kujx juu' ve'e xi avinkujk. Ku tse'e mje'yadat, jeja tse'e xpaattat kuvuu'n to'k je burro. Ni pananumts je'e ve'e kyatuktsuunaja. Mukéjadats jetse'e xyakmíndat. ³¹ Pan m'amotutúvijidup tse'e je jayu pan tyajxe'e xmukéjada, ve'em tse'e xnaajmadat: “Je Maja Vintsane'e dutsojkkp.”

³² Van'it tse'e je y'ixpajkpa ñajkxti jetse'e dupaatti ax jo'n je Jesús ña'muxjidi.

³³ Myukéjidup tse'e vye'nada je burro, van'it tse'e je burro je vyintsanda y'amotutúvijidi:

—¿Tyajx tse'e xmukéjada xi burro?

³⁴ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je'e kajx ku ve'e je Maja Vintsán dutsak.

³⁵ Van'it tse'e duyaknajkxti joma ve'e je Jesús jetse'e dujape'ndi je burro maat je vyitta. Van'it tse'e je Jesús duyakpejtti. ³⁶ Vintso tse'e je Jesús ñaxy, ve'em tse'e je jayu duye'epta je vyit jeja too'

kujk joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ. ³⁷ Ax ku tse'e dumutámidi jeja Olivos Kopk váñuk viijn, van'it tse'e nujom je jáyuda juu' ve'e je Jesús dumaatvíttu, je'e tse'e mak kójtš'ukvaandu je xoojntkún maat jetse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi je'e kajx ku ve'e du'ixti je majin juu' ve'e je Jesús tyuump. ³⁸ Jidu'um tse'e vyaandi:

—je Nte'yam je kyunoo'kxún maat xa ya'a ve'e ya yakkutojkpa juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx! je oy joot maat jets je majin maat tse'e y'ijtnit je Nte'yam, juu' ve'e jem tsapjootm!

³⁹ Van'it tse'e ña'muxjidi je fariseotajk juu' ve'e je numay jayu myaatve'nidup:

—Yak'ixpajkpa, tuknaajma to'k aaj xi jáyuda juu' ve'e mmaatvíttup jetse'e y'amó'ottat.

⁴⁰ Ax jidu'um tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets pan amó'ttup xa ya'a ve'eda, je tsaa j tse'e mak kójtšpáktap.

⁴¹ Ku ve'e dumutámidi jem Jerusalén, jetse'e je Jesús du'ix je kajpun, van'it tse'e dunuyaaxy je jerusaleenit jáyuda, ⁴² jetse'e vyaajñ:

—Pan kuxvinmótuda xa ve'e, uxyam ya xaaj, juu' ve'e kumyak'ítjada oy joot! Ax ka'a tse'e xvinmótuda, yu'uts je'e ve'e y'it jeja miits mvinkujkta. ⁴³ Je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e je mtso'oxpajkpa duyaknaa'tóktat je mkajpun jetse'e je naax juu' ve'e je mkajpun dunaa'víttup, je'e tse'e tyuktajva'atstap joma ve'e ñayyo'otsjadat, ⁴⁴ myak'oo'kjadapts miits je'e ve'e maat je m'ónukta, jetse'e je mjaajnda je mtajkta dutukja'vikajxtinit, ni to'ka tse'e je tsaa j kyatánut

nukavyet, je'e kajx ku ve'e xkanujávada ku ve'e je Nte'yam mnumínjada jetse'e kumyaktsookjidi.

*Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)*

⁴⁵ Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptaktaagujkp jetse'e duvojjpitsumkujx nujom pan pan jatye'e jep ajooydup atoo'ktup vye'na, ⁴⁶ jetse'e dunuujmidi:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ve'e tse'e ats je ntajk y'ijtnit je tajk joma ve'e je jayu chapkats.” Ax ve'emts miits ya'a ve'e tuxpaamdini ax jo'n “je aajntk joma ve'e je mee'tspa ñay'amókajada”.

⁴⁷ Jóvum xaaj tse'e je Jesús yak'ixpuk y'ijt jep maja tsaptujkp; ax je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka jets pan pan jatye'e dunumájidup je israeejlit jayu maat, je'e tse'e dupayo'ydup vintso ve'e kuduyakjay'oo'kjidi je Jesús, ⁴⁸ ax ka'a tse'e dumutaayvaatti pan vintso ve'e kudutoondi, kux nujome'e je jayu oy du'amotunajxti juu' ve'e je Jesús kyojts.

20

*Je kutojkun juu' ve'e je Jesús jyajejpp
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)*

¹ To'k naxe'e je Jesús je numay jayu duyak'ixpuk vye'na jep maja tsaptujkp jetse'e duvaajnidi je oy kats je oy ayook, van'it tse'e jye'ydi je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka jets je israeejlit je myújit jáyuda, ² jetse'e dunuujmidi:

—Vaajnja aats pan pane'e tumna'muxju jets ya'a ve'e xtónut. ¿Pane'e ya kutojkun mmooyjup?

³ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Nay ve'empats atse'e nvaampa jets atse'e x'atsoovduvat. ⁴ ¿Pan tse'e je Juan je kutojkun moojyju jetse'e je jayu duyaknapétut, je Nte'yame'e, ukpu je jayu ve'e?

⁵ Ax van'it tse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—¿Vintsose'e kunva'numda? Pan va'numdup xa ve'e jets je Nte'yame'e moojyju je kutojkun, jidu'um tse'e xnuujmimdat: “¿Tyajx tse'e xka-jaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts?” ⁶ Ax pan va'numdup tse'e jets je jayu ve'e je kutojkun moojyju, xka'ts'oo'kumdaps uu'm ya'a ve'e ya numay jayu kux nayja'vijidinup ya'a ve'e tyuva jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Juan y'ijt.

⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi jets ka'a ve'e dunujávada jets pan pane'e je kutojkun moojyju je Juan jetse'e je jayu duyaknapétut. ⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'ats atse'e n'ava'nivat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets atse'e ve'em ntun.

Je ko'oy toompatajk tukmu'a'ixmojkin

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Van'it tse'e je Jesús dūvaajnji je jáyuda ya tukmu'a'ixmojkin:

—To'k xa ve'e je jayu dupuujm je tsaaydum kam. Van'it tse'e je yoova toompatajk dutukmaatkojtsmojkti pan vinxupe'e tyukkada'akjadat ku ve'e dupakmótkat je tsaaydum taajm. Van'itts je'e ve'e chaa'n, ta'niva tse'e ñujkx. ¹⁰ Ku tse'e je tsaaydum

tok aats dupaaty, van'it tse'e to'k je kyukátsiva duxejx joma ve'e je yoova toompa jetse'e du'amótuvut pan juu' ve'e tukkádaakjup. Ax van'it tse'e je yoova toompa dutsii'kti jetse'e ve'emji duyakvimpijtini. ¹¹ Van'it tse'e je kam je vyintsán duxejxnuva jado'k je kyukátsiva; ax nay vanxúpjyam tse'e dutsii'ktuva jetse'e dujomtoondi dutitoondi, ka'a tse'e dutimooydi, jetse'e dupakejxtini. ¹² Jyaa'kkejx tse'e jado'k je tsaaydum kam je vyintsán jado'k je kyukátsiva; ax yakxa'ajkiduva tse'e je yoova toompa jetse'e dupavojptini.

¹³ Van'it tse'e je tsaaydum kam je vyintsán vyaajñ: “¿Tis ats vine'e ntónup? Va'an xa ats n'ite'e dukexu ats ya n'ónuk juu' atse'e ooy ntuntsajkp. Ax kuts je'e ve'e du'íxtat, vyintsá'agadapts ijk je'e vine'e.” ¹⁴ Ax ku tse'e je yoova toompa du'ixti, van'it tse'e ñavyaajnidi: “Ya'a xa ve'e tukkádaakkáxjup ya tsaaydum kam. Va'an duyak'oo'kumda jetse'e nje'eimdat ya tsaaydum kam.” ¹⁵ Van'it tse'e duyakpítsumdini jem tsaaydum kam jootm jetse'e duyak'oo'kti.

Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsose'e tyónjadat je tsaaydum kam je vyintsán?

¹⁶ Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Je'yap xa je'e ve'e jetse'e duyakjay'oo'kkáxjadat jetse'e je viijnk yoova toompa dupámüt.

Ku ve'e je jayu du'amotunajxti, jidu'um tse'e vyaandi:

—¡Kudukayakjatye'e je Nte'yam!

17 Van'it tse'e je Jesús je jáyuda duvin'ix, jetse'e dunuujmidi:

—Pan kudukayakjatye'e je Nte'yam, ¿ti tse'e ty-ijp juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp? Jidu'um tse'e vya'añ:

“Je oy tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasooktinu, je'e tse'e ojts yakpum joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats.”

18 Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ:

—Pan pan xa ve'e kítup jeja tsakujx, tuktajikáxup tse'e; ax pan pan tse'e jem ñi'kxm je tsaaj naxkadaakp, je naxvay jo'n tse'e tyaannit je jayu.

Je'e pane'e je kupa'mun yakmo'op
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk du'amotunajxti, van'it tse'e du'ukmatsuvaandi tun jatyi je Jesús kux ñuja'vidu ve'e jets je'e kajxe'e ya tukmu'a'ixmojkin dukajts; ax ka'a tse'e ve'em dutoondi kux cha'kidupe'e je numay jayu.

20 Y'uk'íxtidup tse'e pan vintso ve'e kuy'o'yi jetse'e je Jesús kudupaamdi jem je yakkutojkpa kya'm, je'e kajx tse'e du'ukkejxti je katsuvaã'mpa juu' ve'e natyijjudup jets tuv je'e ve'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda, y'uk'íxtidu ve'e pan vintso ve'e kuduyakkojtstókidi je Jesús. 21 Jetse'e du'amotutúvidi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets pyaatyp y'akeeguipe'e juu' mitse'e mkajtsp jets juu' ve'e je jayu mtuk'ixp, ka'ats mitse'e pan xviijn'íx, tyúvam xa mitse'e je jayu je

Nte'yam jye'e xtuk'ix. ²² ¿Yakjajtype'e uu'm je mpava'nunamda jetse'e je kupa'mun yakmo'ot je yakkutojkpa César, ukpu ka'a ve'e?

²³ Ax ñuja'vi tse'e je Jesús vintso ve'e je ko'oy joot dujayepa, je'e kajx tse'e dunuujmidi:

—¿Tyajxts atse'e xkatsuvaa'nda? ²⁴ Tuk'ixta ats to'k je meen.

Ku ve'e dumooydi, van'it tse'e du'amotutuvi:

—¿Pan tse'e yam y'apamnax, jets pan tse'e yam xyaa'j yukja'a?

Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Je yakkutojkpa César ya'a ve'e jye'e.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mo'odats je César juu' ve'e je César jye'eip jets mooyduvats je Nte'yam juu' ve'e je Nte'yam jye'eip.

²⁶ Ax ka'a tse'e y'o'yixjidi pan vintso ve'e kuduyakkajtstokidi ku ve'e kyats y'ijt jeja je jayu vyinkujk; atuva atoki tse'e dutuktaandi je y'atso'vun, jetse'e y'amottini.

Ku je Jesús yak'amotutuvi pan joojntykpajknuvape'e je oo'kpa

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Jeme'e je saduceotajk juu' ve'e je Jesús dunuje'ydu. (Je saduceotajk tse'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntykpajktinuvat jado'k nax.) Van'it tse'e je Jesús du'amotutuvidi:

²⁸ —Yak'ixpajkpa, ve'eme'e je Moisés dujatyaajñ jets pan oo'kpe'e to'k je yaa'tyajk jetse'e je ñuda'ax dumasa'ak jetse'e ka'a pan y'ónuk, je oo'kpa je y'uts tse'e dupákup je ku'aa'k ta'axtajk jetse'e je y'ónuk jyéjat, ax je myuto'k mix ónuk tse'e taannup

ax jo'n je y'ajch je y'ónuk kuy'ijt. ²⁹ Ax nuvuxtojtuk tse'e y'ijtti je uts je ajch. Ta'axpajk tse'e je koop ónuk, van'it tse'e y'oo'kni. Ka'a tse'e je ñuda'ax je y'ónuk duyakjeji. ³⁰ Van'it tse'e je myuto'k uts dupujk je ku'aa'k ta'axtajk, ka'ava tse'e je y'ónukta jyeji, jetse'e y'oo'knuva. ³¹ Van'it tse'e je myumejtsk uts dupajkpa je ku'aa'k ta'axtajk. Nay ve'empa tse'e jyajttuva je utsta juu' ve'e taandu, oo'kkajxtinu tse'e nuvuxtojtuk je yaa'tyajk. Ax ni pana tse'e je y'ónuk dukatukyakjeji je ta'axtajk. ³² Ux'ook tse'e je ta'axtajk y'oo'knuva. ³³ Ax kuuk tse'e je oo'kpatajk jyoojntykpajktinuvat jado'k nax, ¿pánukts vine'e tyuva dunuda'axap je ta'axtajk?, kux va'an nuvuxtojtuke'e dupajkti.

³⁴ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Yaa'vyajkp ta'axpajkp xa ve'e je jayu yaja naxviinj; ³⁵ ax je'eda pan pan jatye'e duvinmajtsjudup jetse'e jyoojntykpajktinuvat jado'k nax ku ve'e je nam it choo'ndukut, ka'a tse'e y'ukyaa'vyajktinit ka'a tse'e y'ukta'axpajktinit, ³⁶ je Nte'yam je y'ónuk xa je'e ve'eda. Ka'ats je'e ve'e y'uk'o'yixjidinit jetse'e y'oo'ktat kux ve'em xa je'e ve'e y'ijttinit ax jo'n je Nte'yam je yaangeles. ³⁷ Ax je'e ku ve'e je oo'kpatajk jyoojntykpajktinuvat jado'k nax, mkojtstuts miits je'e ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e je Moisés jyaay, joma ve'e je Nte'yam myukojsji jem ápit kup akojkm. Jep tse'e dukats jets je Maja Vintsane'e duNte'yamip je Abraham, je Isaac, maat je Jacob. ³⁸ Je'e kajx tse'e, Ntye'yamivaps je'e ve'e je jayu je Nte'yam pan pan jatye'e jaanchja'vijidu ku ve'e y'oo'ktini; ka'a tse'e je

jyooṭta je jya'vinda y'aa'ka, joojntykidupts je'e ve'eda. Je Nte'yam je kyutojkuṅ kajx tse'e nujom jyoojntykada.

³⁹ Jeme'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpada juu' ve'e na'muxjudu:

—Yak'ixpajkpa, oy xa ve'e tuxkats.

⁴⁰ Ax je jayu juu' ve'e dutso'oxpajktup je Jesús, ni pana tse'e kyoo'knayja'vijini jetse'e juu' dujaa'k'amotutúvat.

*Je David je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)*

⁴¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda jets je David je chaan je kyooj je'e ve'e je Cristo?, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. ⁴² Viinm xa ve'e je David dujatyaañ jep Salmo kujxp: Je Nte'yam xa ve'e dunuujmi ats je nMaja Vintsán: “Ajxtuku yaja ats n'aka'yun pa'ayi

⁴³ namvaat atse'e nyakvintókida pan pan jatye'e mtso'oxpajkjudup.”

⁴⁴ Jidu'um tse'e je David vyaañ jets je Myaja Vintsán je'e ve'e je Cristo. Ax ve'em tse'e, va'ajts tse'e yaknujava jets ka je chaan je kyoojyap je'e ve'e je Cristo, je Myaja Vintsampa je'e ve'e.

Ku je Jesús duintso'y je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Ax nujom tse'e je jayu y'amotunáxjada vye'na ku ve'e je Jesús dunuujmidi je y'ixpajkpatajk:

⁴⁶ —Myakkópkadape'e ooy je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajka kux mvin'aa'nuvaajnjudup miits je'e ve'e. Je'e xa ve'e dumuvidutuvaandup

je yaajnit vit jetse'e dutsokta jetse'e yakkojtspoo'kxtat je vintsa'kin maat jep maa'y jaatp. Tum je'e ve'e chojktup jetse'e dutuktsaanadat je tsuujntkun juu' ve'e tum oooyit jep tsaptujkp jets joma ve'e je maja kay je maja uu'k. ⁴⁷ Je tyajk paat tse'e dupajkjada juu' jatye'e y'ixtup jyajejptup je ku'aa'k ta'axtajkta; ax jek tse'e chapkotsta, ve'em tse'e dukayaknuke'xnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup. Je'e tse'e nuyojk je tsaachpaatun yakmooydinup.

21

*Je yax juu' ve'e pyaam to'k je ku'aa'k ta'axtajk
(Mr. 12.41-44)*

¹ Jep tse'e maja tsaptujkp je Jesús vye'na jetse'e du'ix vintso ve'e je kumeen jayu dupamda je myeen jem yax apajkin jootm; ² y'ixpa tse'e je Jesús ku ve'e to'k je ayoova ku'aa'k ta'axtajk dupuujm mejtsk je pi'k cobre meen. ³ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets nuyojk ya'a ve'e ya ayoova ku'aa'k ta'axtajk tudupum je yax jets ni ka'a ve'e nujom je viijnk jáyuda; ⁴ kux je'eda, je'e je'e ve'e tudupamda juu' ve'e vinta'nuxjudup; ax ya ayoova, tats ya'a ve'e dupamkajxni je tyukjoojntykin.

*Ku je Jesús du'ava'ni jets kutókiyupe'e je maja tsaptajk
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)*

⁵ Jem tse'e je Jesús je y'ixpajkpa juu' ve'e dunukojtstu je maja tsaptakpats, vintso je'e ve'e

tsújit je tsaaj juu' je'e ve'e myaat jets je paamdúk juu' ve'e yakmooy je yax kajx. Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

⁶ —Je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e kyutokikajxnit ya'a juu' miitse'e uxyam m'íxtup, ni to'kats ya'a ve'e ya tsaaj kyoo'ktaannit nukavyet.

Je nuja'vin juu' ve'e jéjap ku ve'e je itakax tyáminít

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿vin'it ya'a ve'e jyátut ñáxut jets ti nuja'vints aatse'e njayépup pan vin'it ya'a ve'e tyónjut kyótsjut?

⁸ Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—Myakkópkadape'e ooy ku ve'e pan mnunvin'aa'njadat, kux míndape'e numay juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jetse'e vya'andat: “Ats xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. Ta tse'e je xaaj jye'yni juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki.” Jidu'um tse'e vya'andat. Ax ka'a tse'e xpanajkxtat. ⁹ Ax ku tse'e xmótudat jets je atso'oxe'e toojnjup jetse'e je jayu ñañupojtukjada, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojadat, kux nupaamdukani je'e ve'e jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut. Ax ka'anumts je'e ve'e jye'ya vye'nat je itakax.

¹⁰ Van'it tse'e dujaa'knuujmídi:

—Nacho'oxpákjadap xa ve'e je jayu to'k nación jets jado'k nación, to'k kutojkun jets jado'k kutojkun, ¹¹ mak tse'e ooy tyun'ojxat, jéjap tse'e je yooj jets je pa'am may viijn, yak'ixup tse'e

jem tsajviinm je aja'vin je atsa'kin jets je mújit nuja'vin.

¹² 'Ax ka'anum tse'e ya'a tyunju vye'nat, myakmátstaps miitse'e jetse'e myakjomtónat myaktitónat, myaknajkxadap tse'e jep tsaptujkp joma ve'e myaktokimpayo'oydat, myakpoxuntakpámdap tse'e jetse'e myaknajkxadat jeja je yakkutojkpa vyinkujkta kuxe'e ats xjaanchjávada. ¹³ Ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, je'e tse'e m'itumo'ojadap jetse'e je tuvakojsun xpámdat ats kajx. ¹⁴ Ax ka'a tse'e too'vajkp xpayo'oydat pan ti ve'e mkótstap, ¹⁵ kux ats miitse'e nmo'odap je vinma'yun jets je ayook juu' ve'e mkótstap, ka'a tse'e je mtso'oxpajkpa dupaa'ttat ti ve'e mtuknu'aa'najadap, ka'a tse'e dumutaayvaattuvat vintso ve'e mkojtsumpijtuxjadat.

¹⁶ Mnuxa'aajadap tse'e je mtee' je mtaak, mnuxa'ajjidinuvap tse'e je m'uts je m'ajch, je m'uts je mtsa'a, je mjuu't je mmugo'ok, jets pan pan jatye'e mmaatnayja'vijidup, jetse'e je jayu myak'oo'kjadat.

¹⁷ Nujome'e je jayu mmu'ejkjidinit mmujot'aajnjidinio kuxe'é ats xjaanchjávada.

¹⁸ Ka'a tse'e xvinmáydat, je Nte'yam tse'e m'íxjadap mjayépjadap, ni vintsova xa ve'e mkavintókidat. ¹⁹ Pan mmuténidup tse'e je tsaachpaatun, m'ijttinupts miitse'e je Nte'yam maat.

²⁰ 'Ku ve'e x'íxtat ya Jerusalén ñaa'vidutut maat je tojpatajk, nujavadats jets jatyi ve'e kyutókiyut.

²¹ Van'it tse'e pan pan jatye'e ve'nadap yaja judéait y'it jaat, va'an tse'e duke'ekta jetse'e ñajkxtat jem tonun viinm kopk viinm. Jets pan pan jatyi tse'e

ve'nadap jem kam jootm, ka'a tse'e y'uktajkidinit jem kajpun jootm, ²² kux tsaachpaatunani je'e ve'e vye'nat van'it. Ve'em tse'e jyátut jetse'e tyonkájxjut kyojtskáxjut nujom juu' ve'e ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. ²³ ¡Ayoov xa je'e ve'e je jyootta je ta'axtajkta juu' ve'e kanuva'ajtsap ve'nadap van'it jets pan pan jatye'e yak'onuktsi'tstup vye'nat!, kux ooye'e je tsaachpaatun dutunyaknáxtat juu' ve'e yaja naxviijn ve'nadap, ooye'e je Nte'yam je tsaachto'nun dutumpámüt van'it. ²⁴ eo'ktap tse'e numay jep atso'ox jaatp, jempa tse'e pan pane'e yakmajsttinup jetse'e duyaknajkxtinit viijnk it viijnk naax pan vinxupe'e ya naxviijn it. Jets je'eda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ñutee'ndinup tyuktee'ndinupts je'e ve'e ya Jerusalén. Ve'em tse'e dutoondinit van'it paat ku ve'e kyukáxat je tiempo juu' ve'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e dujayéptat je majin pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

Vintso je Cristo myiinnuvat
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ 'Van'it tse'e je mújit nuja'vin jyéjat je aampa xaaj kajx, je aampa po'o kajx, jets je maatsa kajx. Ku tse'e je jayu ve'em du'íxtat, van'it tse'e ooy tyuntsaachvinmapyáktat, atuva atoki tse'e tyándat mukáxux; namyu'ukpaajmjúduvap tse'e je maaxy naaj jetse'e pyoojmuknit pyo'kxuknit. ²⁶ Ax ve'em tse'e je tsá'aga kajx je vyiijn je y'aaj duyakma'tkajxtinit je jayu ku ve'e dūvinmáydāt pan ti ve'e tonuvaajnjup kotsuvaajnjup yaja naxviijn, kux je Nte'yam, xyituyo'oyuupts je'e ve'e je makkin juu' ve'e ya tsajmit it. ²⁷ Van'itts atse'e

x'íxtat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, jets jem atse'e nkada'aky vínuts jootm je kutojkun maat jets ooy je majin maat. ²⁸ Ax ku tse'e ve'em du'ukva'anut, pámdats mákk aaj mákk joot jetse'e mpat'íxtat jem tsajm tsov, kux táminup je'e ve'e je tiempo jetse'e mtso'oktat.

²⁹ Va'nuxjuduva tse'e ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ixta je higo kup, ukpu otyi viijnk kupa.

³⁰ Ku xa ve'e je y'aajy pyitsum'ukvaannuva, mnua'vidupts miitse'e jets támani ve'e je xakopk.

³¹ Ax nay ve'empats je'e ve'e ku ve'e x'íxtat jets toojnup kojtsjupe'e juu' atse'e nkajtsp, nujavadats jets táminup je'e ve'e jetse'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit.

³² 'Tyúvamts ats miitse'e nnaajmada jets nujom ya'a ve'e tyónjut kyótsjut namka'ana ve'e y'oo'kkáxta je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup.

³³ Káxup náxup tse'e ya tsajmit it jets ya naxviijnit it; ax ats je nkats je n'ayook, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapaa'náxut.

³⁴ 'Mnay'íxjadaps miitse'eda, ka'a tse'e mkañáxtat m'oknáxtat, ka'a tse'e m'oo'ktat mmo'okjadat, ka'a tse'e xtsóktat je naxviijnit je kyo'oy je'e.

³⁵ Pan ka'a tse'e mnay'íxjada, kavinmaayp tse'e mve'nadat je xaaj ku atse'e nmiinnuvat, ve'em tse'e m'íttat ax jo'n je tánuk juu' ve'e taamp jep kutuyay jaatp kuxe'e dukanujava jets je y'oo'kun je'e ve'e y'anajkxip. Ve'em tse'e y'íttat nujom je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k it to'k naxviijn je xaaj ku atse'e nmiinnuvat. ³⁶ Ijtp tse'e mnakyujoojntykajadat jetse'e mtsapkótstat, jetse'e ve'em je mákk aaj je

makk joot xjayéptat ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut jets atse'e xvinténadat to'k aaj to'k joot, ats, je Jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³⁷ Xuujun tse'e je Jesús yak'ixpuk y'ijit jep maja tsaptujkp, ax tso'op tse'e ñujkx jem Olivos Kopk viindum. ³⁸ Ax jóvum tse'e je numay jayu japyji jye'yada jep maja tsaptujkp jetse'e du'amotunáxtat.

22

Ku je israeejlit jayu dukojtsmojkti jetse'e je Jesús dumátstat

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ Táminup tse'e vye'na je xaaj ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaat, je pascua xaajts je'e ve'e. ² Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk du'ixti dupayo'ydi pan vintso ve'e je Jesús duyakjay'oo'kjadat. Ax ka'a tse'e ve'em dutoondi jeja je jayu vyinkujk kux cha'kidupe'e je numay jayu.

³ Van'it tse'e je Satanás tyajki jem je Judas jya'vin kajxm, je'e juu' ve'e duxaajiva Iscariote, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu. ⁴ Je'e tse'e ojts dumaatnakyótsjada je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk pan vintso ve'e dupámüt je Jesús jem je'e kya'mda. ⁵ Ax ooy tse'e dutuntukxoojntkti jetse'e dutukvinva'nidi jets myo'odape'e je meen. ⁶ Ñu'atso'vi tse'e je Judas. Van'it tse'e du'ixti'ukvaajñ pan vintso ve'e y'óyat jetse'e je

Jesús dupámūt jem je'e kya'mda ku ve'e numay je jayu maāt kyave'nat je Jesús.

Je Maja Vintsán je y'a'ox

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ku ve'e je xaaj dupaaty ku ve'e yakkay je tsapkaaky juu' ve'e je levadura dukamaāt jetse'e yakju'kx je carnero juu' ve'e yak'oo'ktup pascua xaaj, ⁸ van'it tse'e je Jesús dukejx je Pedro maāt je Juan, jetse'e vyaajñ:

—Najkxu x'apaamdukada uu'm je mpaascua xaaj a'ox.

⁹ Van'it tse'e y'amotutúvijidi:

—¿Jómase'e xtsak jets aatse'e n'apaamdukat?

¹⁰ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ku ve'e mtákadat jem kajpun jootm, van'it tse'e xmaatnavyaa'tjadat to'k je yaa'tyajk juu' ve'e to'k tsiv je naaj dupavijtsp. Panajkxtats je'e. Pan joma tujk tse'e tyaka, ¹¹ jeja tse'e je kutajk xnaajmadat: “Je yak'ixpajkpa ve'e vaamp: ¿Joma ve'e je it joma atse'e ntukmaatyaknáxtat je n'ixpajkpatajk je pascua xaaj a'ox?” ¹² Van'it tse'e mtuk'ixjadat to'k je maja cuarto juu' ve'e jep mumejtsk nukavyet kujxp, joma ve'e pu'uk avaada. Jep tse'e x'apaamdukadat je a'ox.

¹³ Van'it tse'e ñajkxti jetse'e dupaatti nujom ax jo'n je Jesús ña'muxjidi. Jetse'e du'apajmtkidi je pascua xaaj a'ox.

¹⁴ Ku ve'e dupaatni je a'ox aats, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk kukátsivada dumaatnajxy kaayva. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ooy atse'e ntuntsak jets ats miitse'e ntukmaatkáydats ya pascua xaaj a'ox namka'ana atse'e n'aa'k, ¹⁶ kux ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a atse'e n'ukkaaynit ya pascua xaaj a'ox, van'ítnume'e ku ve'e jado'k nax nka'yumdinuvat je a'ox jem je Nte'yam kyutojkun jootm.

¹⁷ Van'it tse'e to'k je tuk'a'ooguin dukaaajn, jetse'e je Nte'yam dukukojsji, jetse'e vyaajñ:

—Matsta ya tuk'a'ooguin jets tuk'oogada, ¹⁸ kux ve'em xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a atse'e n'uk'ooknuvat je tsaaydum pa'ajk naaj, van'ítnume'e ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit.

¹⁹ Van'it tse'e dukaaajn je tsapkaaky jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e dutojkva'kxy, jetse'e dumooydi, jetse'e vyaajñ:

—Ya'a je'e ve'e ats je nni'kx je nkokp juu' atse'e nmaso'okup miits je m'o'yin kajxta ku atse'e n'oo'kut. Tonda tse'e ve'em jets atse'e xjaa'myétstat.

²⁰ Ku ve'e y'a'oxikajxti, van'it tse'e dukoompa je tuk'a'ooguin, jetse'e vyaajñ:

—Juu' ve'e ya tuk'a'ooguin myaat, je nam kojstánts ya'a ve'e. Kux ku atse'e nmaso'okut ya nnuu'pun, ku ats miitse'e nku'oo'kadat, nyaktaa-jnadapts ats miitse'e je nam kojstán.

²¹ 'Ax je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, je'ets atse'e nmaatkaapp. ²² Ax je'emts atse'e mpanujkxp je too' juu' atse'e je Nte'yam xtuknupaajmtki, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp; ax ayoots je'e

ve'e je jyoot je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²³ Van'it tse'e ñay'amotutúvijidi vimpit atuj pan pan je'e n'ite'e.

Ku ñatyukkojtsvintsoojvjidi pan pane'e dunumájip

²⁴ Van'it tse'e ñakyojtsvintsoojvjidi pan pane'e aje'ejjyida dunumájip. ²⁵ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je'eda pan pan jatye'e yakkutojktup juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvapta, makk tse'e je kyutojkun dupamda; jets je'e pan pan jatye'e dunumájidup je'e maatta, vaandup tse'e jets oy jayu je'e ve'eda. ²⁶ Ax ka'ats miitse'e mve'emada. Kux pan pane'e miitsta dujaa'knumájip, ve'emts je'e ve'e ñapyámjut ax jo'n je toompa kuy'ijt. ²⁷ Kux ¿pane'e dujaa'knumájip, je'e juu' ve'e ajxtkp kaayva, ukpu je'e juu' ve'e mutoojnup? ¿Ka je'ep n'ite'e juu' ve'e ajxtkp kaayva? Ax yájats atse'e n'it miits maatta, nmutoondupts ats miitse'eda.

²⁸ 'Miits xa ve'e m'ijttup ats maat ku atse'e je ko'oyjáyuvap x'ukyaktokimpakuva'añ. ²⁹ Ve'em ax jo'n atse'e je nTee' xmooyj je kutojkun, nay ve'emts ats miitse'e nmooyduva je kutojkun jetse'e m'ijttinit jem ats nkutojkun jootm, ³⁰ jets atse'e nmaatkáydat nmaat'oo'ktat, m'ajxtktuvaps miitse'eda jem kutojkun tsuujntkun kajxmda jetse'e xtokimpayo'oydat je makmejtsk jaka'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpákjup

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 Ñuujmiva tse'e je Jesús je Simón Pedro:

—Simón, Simón, amotu xa miitse'e je Satanás mjayépjada jetse'e du'ixut pan vintso ve'e myaktokintónjadat. 32 Ax tats ats mitse'e nnutsapkats jets makk mitse'e je Nte'yam xjaanchjávat. Ax kuts mitse'e mnapyaajmjinuvat ats maat, kojtsmákkats je m'utsta je m'ajchta.

33 Van'it tse'e je Simón Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nnayja'vijup xa atse'e jets atse'e nnajkxut mits maat jep poxuntujkp jets ats mitse'e nmaat'oo'kut.

34 Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pedro, ve'emts ats mitse'e nnuujma jets uxuyam ya tsooj, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.

35 Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—Ku ats miitse'e mpakejxti ka je apajkin maatap, ka je meen maatap, ka je ka'ajk maatap, ¿mka'ijtuxjudu tse'e juu'?

Van'it tse'e y'atsoojviji:

—Ka'a xa aatse'e ti xka'ijtji.

36 Van'it tse'e yaknuujmídi:

—Ax uxuyam, pan pan tse'e jep je y'apajkin, va'an tse'e dūvitsu, nay ve'empa tse'e pan pane'e jep je myeen, va'an tse'e dūvijtspa. Pan pan tse'e dukamaat je yajkxy tsojx, va'an tse'e dutaa'ku je vyitani'kx jetse'e dūjóyut. 37 Kux ve'em xa ats mitse'e nnaajmada jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e tyónjut juu' ve'e je Kunuu'kx Jatyán kyajtsp ats kajx. Jidu'um tse'e vya'añ: “Ve'em tse'e yaktu-ujn ax jo'n je maja tokin kudutuujn.” Nujom vinxupe'e javyet ats kajx, tónjup kótsjupts je'e ve'e.

38 Van'itts je'e ve'e vyaandi:

—Maja Vintsán, uxyaja xa ve'e mejtsk ya yajkxy tsojx.

Van'it tse'e y'atsaajv:

—Nvaatani vanxup.

*Ku je Jesús chapkajts jep Getsemaní
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)*

39 Van'it tse'e je Jesús pyítsum jep jetse'e ñujkx jem Olivos Kopk viindum, ve'em ax jo'n dutún y'ijt, panajkxjudu tse'e je y'ixpajkpatajk. 40 Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je it, van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp.

41 Van'it tse'e apuk ñujkx jado'k ka'achum, jetse'e kyoxkteni, jetse'e chapkajts. 42 Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, pan mtsajkp xa mitse'e, kadi xyakjaty jets atse'e ya tsaachpaatun xtukkada'akut. Ax ka je'ep tse'e mtónup juu' atse'e ntsajkp; je'e ve'e mtónup juu' mitse'e mtsajkp.

43 Van'it tse'e to'k je tsapjootmit ángeles kyadaaky jetse'e kyojtsmákkiji. 44 Ax ku tse'e ooy tyun'anoo'kxini, van'it tse'e nuyojk mákk chapkajts, yaaxp aaj yaaxp joot, ve'em tse'e je pyúxuk ñaxkadaaky ax jo'n je mújit nuu'pun ta'kxy kuy'ijt jo'n.

45 Ku ve'e chapkojtskujx, van'it tse'e vyimpijt joma ve'e je y'ixpajkpatajk, tádamts je'e ve'eda je tsooj pyatkajxidini vye'na je'e kajx ku ve'e je tsaachvinma'yun yak'ayonuktajkijidini. 46 Van'it tse'e dunujmidi:

—¿Tyajxse'e mma'ajta? Pojtukta j̄ets tsapkotsta j̄etse'e mkaka'adat j̄ep t̄okin jāatp.

Ku j̄e Jesús yakmajch

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Kojtspna tse'e j̄e Jesús vye'na ku ve'e n̄umay j̄e j̄ayu j̄ye'ydi. Ax juu' tse'e Judas d̄uxaaj, j̄e'ets j̄e'e ve'e n̄uto'k j̄e ixpajkpa juu' ve'e n̄umakmejtsk ijttu, j̄e'e tse'e d̄uvintoo'vajkip j̄e j̄áyuda. Van'it tse'e j̄e Jesús d̄uvinkutami j̄etse'e d̄utsuu'kx.

⁴⁸ Van'it tse'e j̄e Jesús ña'muxji:

—Judas, ¿to'k j̄e tsuu'kx māat atse'e xpāamnit j̄em j̄e j̄ayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup?, ats, j̄e J̄ayu Juu' ve'e Nupāamd̄uka Ijtp.

⁴⁹ Ku ve'e du'ixti ti ve'e toojnjup kojtsjup j̄e j̄áyuda juu' ve'e ijttu j̄e Jesús māat, van'it tse'e d̄u'amotutúvidi:

—Maja Vintsán, ¿ntso'oxpajkumdupe'e ya j̄áyuda māat ya tsojx?

⁵⁰ Van'it tse'e n̄uto'k j̄e y'ixpajkpa dukuspojxi to'k j̄e y'aka'yun taatsk juu' ve'e d̄utoojnjip j̄e tee' juu' ve'e d̄un̄uvintsanikajxp j̄e tee'tajkta. ⁵¹ Ax j̄idu'um tse'e j̄e Jesús ña'muxji:

—Mas̄o'okta, nvaatani ve'e vanxup.

Van'it tse'e j̄e Jesús d̄utaajn j̄e toompa j̄e tyaatsk j̄etse'e d̄uyakjotkadaakni. ⁵² Van'it tse'e d̄un̄ujmi j̄e tee'tajk j̄e vyintsanda, j̄e tsaptakmutoompatajkta, māat j̄e israeejit j̄e myújit j̄áyuda, j̄e'e juu' ve'e j̄e'ydu j̄etse'e myajtsjidinit:

—¿Ve'em ats miitse'e xnuminda j̄e yajkxy tsojx māat j̄ets j̄e kup māat ax jo'n atse'e j̄e mee'tspa kun'ijjt? ⁵³ J̄óvum xaaj xa atse'e tun'it miits māatta

jep mājā tsaptujkp, ka'ats atse'e xmajtsti van'it; ax uxyam tse'e je Nte'yam myakjajtuxjada jets atse'e xmátstat, uxyam tse'e tyónjut kyótsjut ax jo'n dutsokta pan pan jatye'e yakkutojktup jeja akoo'ts it jaat.

*Ku je Pedro dukanatyukpajki je Jesús
(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72;
Jn. 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ Van'it tse'e je Jesús dumajtsti jetse'e duyaknajkxti jep je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta tyak'ap, ax jékum tse'e je Pedro pya'ux'oókaja. ⁵⁵ Jep tse'e je tsaptakmutoompatajk taagujkp dupaamdi je jaajn jetse'e dunaa'ajxtkvítti, ax jep tse'e je Pedro dumaatxámda. ⁵⁶ Van'it tse'e to'k je jajtspa y'ixji ku ve'e xyamy jetse'e dumu'ix dumupejt, jetse'e vyaajñ:

—Myaatvíttpap xa ya'a ve'e tuy'it ya Jesús.

⁵⁷ Ax ka'a tse'e je Pedro dunatyukpajki je Jesús. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e n'ixa.

⁵⁸ Vee'n tse'e je it ñajxy jetse'e jado'k je jayu y'íxjuva. Van'it tse'e je jayu vyaajñ:

—Mmaatvíttpap xa mits ya'a ve'e tuy'it.

Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ka'a xaja, ka'a xa ats ya'a ve'e nmaatvídut tuy'it.

⁵⁹ To'k hora jo'n tse'e je it jyaa'knajxy, van'it tse'e jado'k je jayu vyaampa:

—Tun nujava xa ve'e, jémam xa ya'a ve'e tudumaatvídut, kux galiléait jáyuva ya'a ve'e.

⁶⁰ Van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e nnujava pan ti ve'e mkajtsp.

Kojtspna tse'e je Pedro vye'na, van'it tse'e to'k je na'atseev y'ayaaxy. ⁶¹ Van'it tse'e je Maja Vintsán y'ixumpijt jetse'e je Pedro duvin'ix. Van'it tse'e je Pedro dujaa'myejts jets jidu'ume'e je Maja Vintsán ña'muxji: “Ka'anume'e je na'atseev uxyam ya tsooj y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.” ⁶² Van'it tse'e je Pedro pyítsumni jetse'e ooy tyuntsaachv-inma'yunyaaxy.

Ku je Jesús yaknuxiik yaktukxiik

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Je jáyuda pan pan jatye'e je Jesús du'ix'ijttu, ñuxiiktu tyukxiiktu tse'e, jetse'e dutsii'kti, ⁶⁴ duvintsoomdi, jetse'e du'akupá'kxidi, jetse'e vyaandi:

—Nukótsuts n'it pane'e tumtsii'kju.

⁶⁵ May nax tse'e dujaa'kvinkojtspejtti.

Ku je Jesús duvinteni pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e ñay'amojkijidi je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, jetse'e duyaknajkxti je Jesús joma ve'e ñay'amókajada. Jep tse'e dunuujmidi:

⁶⁷ —Vaajnja aats pan mitse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

Jetse'e y'atsaajv:

—Pan vaamp xa atse'e jets ve'em, ka'ats atse'e xjaanchjavadat. ⁶⁸ Pan n'amotutúviduyps ats mitse'e juu', ka'ats atse'e x'atsóvdat jets ka'ats atse'e

xmaso'oktat. ⁶⁹ Uxyamts atse'e ntsuuni'ukva'anut jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, juu' ve'e nujom duka'mikajxp, ats, je Jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

⁷⁰ Van'it tse'e anañujoma y'amotutúvijidi:

—¿Tits, mits je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk?

Jetse'e je Jesús y'atsoojviji:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkotsta.

⁷¹ Van'it tse'e vyaandi:

—¿Tyajxts uu'me'e njaa'ktoojkumda pane'e du'ixtu dumótudu juu' ve'e tyoon kyojts ka óyap? Uu'mam xa ve'e tun'amotunajxumda ku ve'e viinm tuvya'añ.

23

Ku je Jesús je Pilato dvinteni

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Van'it tse'e tyenikajxti jetse'e duyaknajkxti je Jesús jem je Pilato vyinkojkm. ² Jem tse'e dunuxa'ai'ukvaandi. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Ta aats ya'a ve'e n'ix mpaa'ty jetse'e aats je njayu duyakyoojmuk duyak'ajxuk, ve'em tse'e vya'añ jets ka'a aatse'e je kupa'mun nmo'ot je rómaít yakkutojkpa, vaampap tse'e jets je Criistuk ya'a ve'e, yakkutojkpu k ya'a ve'e.

³ Van'it tse'e je Pilato du'amotutúvi je Jesús:

—¿Mitse'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa?

Jetse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats.

⁴ Van'it tse'e je Pilato dunuujmi je tee'tajk je vyintsanda jets je numay jayu:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e ti tokin mpaatyja.

⁵ Ax nuyojk tse'e dujaa'knuvampejtti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Yakyoojmukp yak'ajxukp xa ya'a ve'e nujom aats je njayu maat juu' ve'e tyuk'ixp. Jem tse'e ve'em dutún Galilea jets yaja paat tse'e ve'em dutoompa.

Ku je Jesús je Herodes duvinteni

⁶ Ku ve'e je Pilato du'amotunajxy, van'it tse'e du'amotutuvi pan galiléait jayu je'e ve'e je Jesús. ⁷ Ku ve'e yaknuujmi jets ve'em, van'it tse'e dukejx joma ve'e je Herodes, je galiléait yakkutojkpa je'e ve'e y'ijt, jemts je'e ve'e Jerusalén vye'niva van'it ku ve'e je xaaj tyunju. ⁸ Ooy tse'e tyunxoojntk je Herodes ku ve'e je Jesús du'ix, kux jémani ve'e duja'ixuva'añ ku ve'e je kats dumotu jets ti ve'e tyuump kyajtsp jets je'e ve'e y'ixuvaampy jetse'e je Jesús je majin dutónut. ⁹ May viijnts je'e ve'e juu' jaty du'amotutuvi; ax ni vinxupa tse'e je Jesús kyah'atsoojvji. ¹⁰ Jem tse'e vye'niduva je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk, je'e tse'e makk tunnuvampejtjudup. ¹¹ Van'it tse'e je Herodes maat je tyojpatajk dujomnuujmidi dutinuujmidi je Jesús jetse'e dunuxiikti dutukxiikti. Van'it tse'e duxojxti maat je oojoyit vit ax jo'n je yakkutojkpa ñaxyaxju. Van'it tse'e je Herodes dutuknukejxumpijtnuva je Pilato. ¹² Je xaajjyam tse'e je Pilato jets je Herodes ñayja'vi'ukvaajnidi, kux namyu'ejkjudupe'e y'ijtti.

Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

13 Van'it tse'e je Pilato duyakjaxyaxmojkjidi je tee'tajk je vyintsanda maat pan pan jatye'e je kujkun dujajejptup, maat je numay jayu, 14 jette'e dunujmidi:

—Miits xa atse'e tuxtuknuminda ya jayu ku ve'e mva'anda jets yakyoojmuqp yak'ajxukp ya'a ve'e je numay jayu. Ax yajats ats ya'a ve'e juu' tun'amotutuvikux miits mvinkujkta, ax ta tse'e xmótuda jets ka'a ats ya'a ve'e ti tokin tumpaatyja juu' miits ya'a ve'e mtuknuxa'aidup; 15 ka'ava ve'e je Herodes, kux ta xa atse'e xtuknukejxumpijtnuva. Uxeja tse'e xmótuda, ka'ats ya'a ve'e tudutún juu' ve'e je oo'kun duvinmajtsjup. 16 Nyakjachaachpaa'tjupts ats ya'a ve'e, van'itts atse'e nmaso'okut.

17 Ax vimpaascua xaaj tse'e je Pilato dujajtymasa'ak y'ijt to'k je poxuntakjayu. 18 Van'it tse'e je jayu y'aa'mitaakti, jette'e vyaandi:

—Va'an du'aa'ku, je'e xa aatse'e ntsajkp jets aatse'e xmasookjat je Barrabás.

19 Je'e kajx tse'e je Barrabás yakpoxuntakpuujm kuxe'e je jayu duyaknañupojtukju jem kajpun kajxm jets je'e kajx ku ve'e yakjayu'aa'k. 20 Jyatsojk tse'e je Pilato jette'e dumaso'okut je Jesús, je'e kajx tse'e dumukojsnuva je jayu jado'k nax. 21 Ax nuyojk tse'e y'aa'mitaakti:

—Yakcruuzpétu, yakcruuzpétu.

22 Ax mutoojk nax tse'e je Pilato jidu'um ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e? ¿Ti ka óyap ya'a ve'e tudutún? Ka'a xa ats ya'a ve'e mpaatyja je tokin ti ya'a ve'e

kyu'oo'kap. Nyakjachaachpaa'tjupts ats ya'a ve'e, van'itts atse'e nmaso'okut.

²³ Ax nuyojkts je'e ve'e dutun'amótudi jetse'e cryuuzpétut je Jesús. Kux makke'e ooy tyunkojtsti je jáyuda jets je tee'tajk je vyintsanda, o'yixjudu tse'e juu' ve'e y'amótudu, ²⁴ je'e tse'e je Pilato tyoon juu' ve'e je jayu chojktu. ²⁵ Ax ve'em tse'e dumasaak naspaka je jayu juu' ve'e poxuntaktsuuni je'e kajx ku ve'e je jayu duyaknañupojtukji jets je'e kajx ku ve'e yakjayu'aa'k; ax je Jesús, jem tse'e je tojpa kya'm dupaamdini jetse'e duyakcruuzpéttat.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Jem tse'e cruuzpejtpa duyaknajkxta vye'na je Jesús, van'it tse'e dumajtsti to'k je ciréneit jayu, Simón je'e ve'e xyaaaj, jemts je'e ve'e kam jootm chaa'n, jetse'e dutukpakaaydi je Jesús je cryuuz, jetse'e je Jesús duyaktoo'vajkti, jetse'e duyak'ux'ookidi je Simón maat je cruz.

²⁷ Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi jets numay je ta'axtajk juu' ve'e yaaxtup tsaachvinmaaydup je Jesús kajx. ²⁸ Van'it tse'e je Jesús vya'kumpijit jetse'e ña'muxjidi:

—Jerusaleenit ta'axtajkta, kadi ats miits xnuya'axta, nañuya'axjada miits viinm jets nuya'axta je m'ónukta, ²⁹ kux je'yape'e je xaaj ku ve'e je jayu vya'anut: “Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e pum jetse'e je ónuk dukajayéptat jets pan pan jatye'e je ónuk dukatsamkojkidup jets pan pan jatye'e ni vin'ita kayak'onuktsi'tstup.”

³⁰ Van'it tse'e je jayu je kopk je keets dunaajmadat:

“Naxkada'aku yam aats nmi'kxm jets aatse'e xyo'otsut.” Jidu'um tse'e dunaajmadat. ³¹ Pan ve'eme'e jyátukada ku atse'e n'it miits maatta, ¿ax ti tse'e jyaa'któndap ku atse'e nkoo'k'ijtnit miits maatta? Ve'em tse'e jyátukadat ax jo'n yaktún ku ve'e je tsoxk kup tyaatsnit.

³² Yajnajkxtuva tse'e maat je Jesús numejtsk juu' ve'e je maja tokin dutoondu, ve'em tse'e dutukmuyak'oo'kadat. ³³ Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je it juu' ve'e duxaaj Kuxútum, jem tse'e je Jesús duyakruuzpejtti maat numejtsk je tokin toompada, to'k jeja je Jesús y'aka'yun pa'ayi jets jado'k y'anajapa'ayi. ³⁴ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tata, mee'kxjada to'k aaj je tyokin kux ka'a ya'a ve'e dunujávada ti ve'e tyoondup.

Van'it tse'e je tojpatajk je Jesús je vyit dupajkva'kxti jetse'e dunukoo'yidi. ³⁵ Jem tse'e numay je jayu vye'niduva jetse'e du'ixti juu' ve'e toojnju kojtsju. Pan pan jatye'e yakkutojktup, je'e tse'e divinkojtspejttu je Jesús, jetse'e vyaandi:

—Yaktsook xa ya'a ve'e je viijnk jayu; va'ants n'ite'e viinm dunaajktsa'akju pan tyúvame'e jets ya'a ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

³⁶ Nay ve'empa tse'e je tojpatajk je Jesús dunuxiikti dutukxiikti, dujomnuujmidi dutinuujmidi, jetse'e divinkutámidi, jetse'e dutuk'ookti je tsaaydum pa'ajk na'ook, ³⁷ jetse'e dunuujmidi:

—Pan je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa xa mitse'e, jnaajktso'okjuts n'it!

38 Ax jem tse'e je Jesús cryuuz koj̄m dupaamdi to'k je jatyán. Toojk ayookts je'e ve'e ja'a: je griego, je latín, jets je hebreo. Jidu'ume'e vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.”

39 Nuto'k tse'e je jayu juu' ve'e jem cruz kajxm, vyinkojtspejtpa tse'e je Jesús. Jidu'um tse'e vyaajñ:
—Pan mítsam xa je'e ve'e je Cristo, naajk-tso'okjuts n'it, jets yaktsookpa aats.

40 Ax tukna'muxju tse'e jado'k je myujatyoo'. Jidu'um tse'e ña'muxji:

—¿Ka'a mitse'e je Nte'yam xtsa'aga? Nay je tsaachpaatun mitse'e mpaatpap.

41 Nvinmajtsumjuvam xa uu'me'e ya tsaachpaatun juu' ve'e uxyam nyaknajxump kux je'e xa ve'e nkuvejtump ku ve'e nto'num juu' ve'e ka óyap; ax ya jayu, ni ti tókinats ya'a ve'e dukatun.

42 Van'it tse'e je Jesús dunujmi:

—Jesús, jaa'myétsu ats mits to'k aaj ku ve'e myakkutojk'ukvaannit.

43 Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma jets uxyam mitse'e m'ijtnit ats maat joma ve'e je Nte'yam je jyayu dujaajna dutajka.

Ku je Jesús y'oo'kni

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44 Kujk xaaj jo'n tse'e vye'na, van'it tse'e nujom je it je naax kyoo'tsikujx. Toojk yaaxp paatts je'e ve'e je it y'ijt koo'ts. 45 Je'e kajx tse'e ve'em jyajty kux vinkoo'tsi ve'e je aampa xaaj. Kajojk tse'e kyaa'tsva'kxy je atatyok juu' ve'e jep maja tsaptujkp tuk'atatyuk je it juu' ve'e je kunoo'kxun

munuyojk dumaat. ⁴⁶ Ku ve'e ve'em jyajty, van'it tse'e je Jesús makk kyajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, jem xa atse'e mits mka'm ya nja'vin mpum.

Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je jya'vin tyukvaatsji.

⁴⁷ Je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, ku je'e ve'e du'ix juu' ve'e tutyunju tukyatsju, van'it tse'e je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi jetse'e vyaajñ:

—Tyúvamdam xa je'e ve'e jets ka'a ya'a ve'e ya jayu ti tokin tudutún!

⁴⁸ Nujom tse'e je jayu juu' ve'e jem ve'nidup jetse'e du'ixti juu' ve'e toojnju kojtsju, kyojxtu tse'e je kyak kuxe'e dujoo'k'ama'tjidini. Ve'em tse'e ñajxtini. ⁴⁹ Ax nujom tse'e je jayu juu' ve'e je Jesús du'ixada y'ijt, je'e maatta je ta'axtajkta juu' ve'e panajkxjudu ku ve'e jem galiléait y'it jootm chaa'n, jékum jaty tse'e tyaandi jetse'e du'ixti juu' jatye'e toojnju kojtsju.

Ku je Jesús ñaxtajki

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Jem tse'e y'ijt to'k je yaa'tyajk juu' ve'e oy jayu jets tuv je jyáyuvín je jyoojntykin, José je'e ve'e xyaaj, arimatéait jayu. Jem je'e ve'e judéait y'it jootm je arimatéait kajpun. Je'evats je'e ve'e je José nuto'k je'eda juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp. ⁵¹ Je José, y'a'ixpts je'e ve'e ku ve'e je Nte'yam je kyutojkun duyakmiinnit, kyo'oyja'vits je'e ve'e juu' ve'e tyoondu je myu-jatyoo'tajk. ⁵² Van'it tse'e ojts du'ix je Pilato jetse'e du'amotu je Jesús je ñi'kx je kyopk. ⁵³ Ku ve'e

jem cruz kajxm duyakvajntkni, van'it tse'e to'k je vit dutukvimpittni. Van'it tse'e ojts duyaknaxtaka jep jótup juu' ve'e púmani ve'nip jep tsajaatp; ni pánanum tse'e jep kyayakpum vye'na. ⁵⁴ Je xaaj tse'e vye'na ku ve'e je jayu du'apaamduka je poo'kxtkun xaaj juu' ve'e javee'n dukapaatp.

⁵⁵ Je ta'axtajkta juu' ve'e je Jesús dumaattsoo'ndu jem Galilea, je'e tse'e dupanajkxtu je José jetse'e ojts du'ixta joma ve'e duyaknaxtajkidi je Jesús je ñi'kx je kyopk jetse'e du'ixti vintso ve'e dupaamdi. ⁵⁶ Ku ve'e jye'yidini jem tyak'am, y'apaajmtkidu tse'e je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e kudupaajmjidi je Jesús je ñi'kx je kyopk. Ax y'amaa'yidu tse'e je poo'kxtkun xaaj ax jo'n vya'añ je Moisés je pyava'nun.

24

*Ku je Jesús jyoojntykpajknuva
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)*

¹ Domingo xaaj tse'e vye'na japyji, muto'k xaaj je semana, van'it tse'e je ta'axtajk juu' ve'e du'ixtu je jot joma ve'e je Jesús du'ukyaknaxtajkidi, je'e tse'e duyaknajkxtu jem je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e y'apaajmtkidu. ² Ku tse'e jye'yidi joma ve'e je jot, viijnk tso tse'e je tsaaaj dupaattini juu' ve'e y'akaajyjup y'ijj. ³ Van'it tse'e tyajkidi. Ax ka'a tse'e du'ukpaattini je Maja Vintsán Jesús je ñi'kx je kyopk, ⁴ jetse'e atuva atoki tyuntaandi, ax ka'a tse'e du'ukmutaayvaattini vintso ve'e jyátukadat. Tun to'mayji tse'e du'ixpaatti numejtsk je ángeles vyinténajada, ajajp ata'kxpe'e xyáxada. ⁵ Qoy

tse'e tyuntsa'kidi je ta'axtajk, je'e kajx tse'e vyijntkti jeja naxkujx paat. Van'it tse'e je ángeles ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e x'íxtada yap oo'kpa jótup je'e juu' ve'e joojntykip? ⁶ Ka'a xa je'e ve'e yaja pan. Ta je'e ve'e jyoojntykpajknuva. Jaa'myétsta vintso ve'e mna'muxjidi ku ve'e jem Galiléana vye'na. ⁷ Jidu'um tse'e vyaajñ: “Yakpámupts atse'e jem je tókinax jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup, ax joojntykpajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.” Jidu'um tse'e vyaajñ.

⁸ Van'it tse'e dujaa'myejtsti je Jesús je kyats je y'ayook. ⁹ Ku ve'e choo'ndi joma ve'e je jot, van'it tse'e dutukmumaajntykkajxti je Jesús je y'ixpajkpatajk juu' ve'e numakto'k taandinu jets pan pan jatye'e myaatve'nidup. ¹⁰ Je ta'axtajkta tse'e juu' ve'e dutuknuja'vidu je kukátsivatajk, je'e tse'e ijttu je María Magdalena, je Juana, je María juu' ve'e je Santiago je tyaak, jets je viijnk ta'axtajkta. ¹¹ Ax ka'ats je'e ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dujaanchja'vidi juu' ve'e je ta'axtajk kyojtstu, ve'eme'e vyinmaaydi jets oyvintsova ve'e juu' dukojtsti.

¹² Oyam tse'e ve'em vyinmaaydi, noomp tse'e ñujkx je Pedro joma ve'e je Jesús du'ukyaknaxtajkidi. Ku ve'e vyiiyntk jetse'e kyak'ixi, van'it tse'e du'ix jets jepe'e pyujkna je vit juu' ve'e tyukvimpittu. Van'it tse'e vyimpijtni joma ve'e ñamyayju jetse'e dupayo'y pan ti ve'e tutyunju tukyatsju.

*Juu' ve'e toojnju kojtsju jeja emausit tyoo' aajj
(Mr. 16.12-13)*

¹³ Je xaajji tse'e numejtsk je Jesús je y'ixpajkpatajk ñajkxti jem kajpun kajxm juu' ve'e Emaús duxaaj, mejtsk legua jagojkm jo'ne'e dumujékuma je Jerusalén, ¹⁴ je'e tse'e myaajntyktup juu' ve'e tutyunju tukyatsju. ¹⁵ Namvaate'e ñakyótsjada, van'it tse'e je Jesús ñaajktámiji jetse'e dumaatnamyujatyoo'ijidi. ¹⁶ Qyam tse'e dumaatnamyujatyoo'ijidi, ka'anum tse'e je Nte'yam duyakajty jetse'e je numejtsk kudu'ixkajpti je Jesús. ¹⁷ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tise'e jem mmaajntyktup namvaate'e myo'oyda? ¿Tyajxse'e mtsaachvinmáyda?

¹⁸ Nuto'k tse'e y'atsaajv juu' ve'e Cleofas duxaaj:

—¿Tis, tun mítsjidamts n'ite'e to'k juu' ve'e je'y jem Jerusalén jetse'e xkanujava ti ve'e námnum jem tutyunju tukyatsju?

¹⁹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tise'e tutyunju tukyatsju?

Jetse'e dunuujmidi:

—Je'e juu' ve'e tujyatyju tuñaxyju je Jesús, je nazarétit jayu. To'k je'e ve'e tuy'it je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, ñumájipts je'e ve'e tuy'it maat juu' ve'e tyoon kyojts jeja je Nte'yam vyinkujk jets jeja nujom je jayu vyinkujk, ²⁰ jets vintsó ve'e je tee'tajk je vyintsanda jets pan pan jatye'e dunumájidup uu'm maatta, je'e tse'e jem je Pilato kya'm tudupamda jetse'e dutokimpayo'oyut jetse'e duyakjacryuuzpétjut. ²¹ Ve'emts aatse'e n'uk'a'ix jets je'e ve'e kuxyaktsookumдини nuvinxup uu'me'eda, je

israeejlit jáyuda. Maaxk je'e ve'e ve'em tyunju kyatsju. ²² Oyam tse'e vye'ema, vinkex je ta'axtajk juu' aatse'e nmaatnayja'vijup, je'ets aatse'e atuva atoki tuxyaktáñ je'e kajx ku ve'e tudunujkxta tun japyji joma ve'e je Jesús y'uknaxtajki. ²³ Ax ka'akts je'e ve'e jep je ñi'kx je kyopk tudu'ukpaattini, je'e kajx tse'e tumyetsta jets aatse'e tuxtukumumaaydukta jets je aangelesuk tse'e jep tuyak'íxjada juu' ve'e tuñamuxjada jets taak je'e ve'e je Jesús jyoojntypajknuva. ²⁴ Van'it tse'e tuñajkxta vinkex aats je nmujatyoo' joma ve'e naxtaka tuy'it, ve'emukts je'e ve'e tudupaattuva je it ax jo'n je ta'axtajk tudu'avánada jo'n. Ax ka'akts je'e ve'e je Jesús du'uk'ixpaattini.

²⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e oy juu' xpayo'oyda, ooye'e mtunjekta jetse'e xjaanchjavadat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. ²⁶ ¿Tis, ka'a je'e vine'e vyinkopka jetse'e je Cristo ve'em chaachpaa'tut, van'it tse'e je myajin dupajknit?

²⁷ Van'it tse'e dutukvinja'vidi juu' ve'e je'e kajx jatyáñ ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, je Moisés je jyatyán maat du'ukvaajñ jetse'e dujaa'ktukvinja'vidi nujom juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

²⁸ Ku ve'e jyeydini joma ve'e je kajpun joma ve'e ñajkxta, van'it tse'e je Jesús jyatki ax jo'n je tyoo' kudujaa'kyo'y. ²⁹ Van'it tse'e dumunoo'kxtkti jetse'e myaattánjadat, jetse'e vyaandi:

—Tanu aats maat kux tánani xa ve'e ooy. Vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut jetse'e cho'oinit.

Van'it tse'e je Jesús tyajki jep tujkp ax jo'n kudumaattaandi. ³⁰ Tsuunidup tse'e vye'nada jetse'e y'a'óxadat, van'it tse'e je Jesús je tsapkaaky dukaajn, je Nte'yam dukukojsji, jetse'e dutojkva'kxjidi. ³¹ Ax je'yji tse'e je Nte'yam je jayu dutuk'ixkajpti jets je Jesús je'e ve'e. Ax van'it tse'e je Jesús ve'emji tyoki. ³² Van'it tse'e ñavyaajnidi:

—¿Ka ve'emape'e ooy xtunyakxoojntkum yam nja'vin kajxmam ku ve'e tuxtukmukojssum jeja too' aajy jetse'e je Kunuu'kx Jatyán tuxtukvinja'vim?

³³ Ka'a tse'e tya'nidi, van'it tse'e vyimpijttin-
uva jem Jerusalén. Jem tse'e to'k muk dupaatti je numakto'k kukátsivada jets je myujatyoo'da. ³⁴ Jidu'um tse'e ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ve'e, ta xa ve'e je Maja Vintsán jyoojntykpajknuva jado'k nax, ya Simón Pedro tse'e tudu'ixnuva.

³⁵ Van'it tse'e je'e juu' ve'e je'ydu, je'e tse'e tukmumaajntykjudu vintso ve'e jyajtti jeja too' aajy jets vintso ve'e du'ixkajpti je Jesús ku ve'e je tsapkaaky dutojkva'kxy.

Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja je y'ixpajkpatajk vyinkujkta

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Ax je'e tse'e kyojtstup vye'na, tun to'mayji tse'e je Jesús jeja vyinténajada. Van'it tse'e je Jesús kyojtspo'o'kxjidi. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Je oy joot maate'e m'íttat.

³⁷ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ooy tyuntsa'kidi, ve'em tse'e vyinmaaydi jets jado'k ítumit jayu je'e ve'e y'íxtup. ³⁸ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tyajxse'e mnavyinma'yunmo'ojada?
 ¿Tyajxe'e je mejtsvinma'yun xjayepta? ³⁹ Ixta
 ats ya nka'aj ya ntek; átsam xa je'e ve'e. Tonda
 matsta ats jets ixta. Ka'a tse'e jado'k ítumit jayu
 chu'utsaxa pyajkaxa ax jo'n ats miitse'e yaja
 nvinténada.

⁴⁰ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e dutuk'ixti je
 kya'aj je tyek. ⁴¹ Ax ka'ajyam tse'e dujaanchja'vidi
 van'it jets joojntypajknuva je'e ve'e, je'e kajx
 ku ve'e xyoojntkti jetse'e atuva atoki tyuntaandi.
 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Jepe'e xmaadada je kaaky je ju'kx?

⁴² Van'it tse'e dumooydi je ajkx tsa'a. ⁴³ Van'it
 tse'e je Jesús dumajch jetse'e jeja je'e vyinkujkta
 duju'kx. ⁴⁴ Van'it tse'e dunujjidi:

—Juu' xa atse'e tuxjaty, je'ets je'e ve'e juu' ats mi-
 itse'e nvaajnjidu ku atse'e nve'nana miits maatta,
 vaants atse'e jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e
 tyónjut kyótsjut nujom juu' ve'e jatyán ijtp ats
 kajx jep Kunuu'kx Jatyán kujxp; jepe'e je Moisés
 pyava'nun kujxp du'ukva'añ jets juu' ve'e jy-
 atyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta,
 nay ve'empa jep salmos kujxp.

⁴⁵ Van'it tse'e je Nte'yam vyinma'yunmooyjidi
 jetse'e dvinmótudat juu' ve'e tyijp je Kunuu'kx
 Jatyán. ⁴⁶ Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'em xa ve'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán
 kujxp jets atse'e n'oo'kut, ats, je Cristo; ax
 kutoojk xaajts atse'e njoojntypajknuvat.
⁴⁷ Jep tse'e vyaampa jets ats kajxe'e je jayu
 yaktuknujavadat pan nūvinxupe'e chaanada to'k
 it to'k naxviijn, yaja tse'e jerusaleenit kyajpun
 kujx yak'ukva'anut, jets ats kajxe'e yaknaajmadat

jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je kyõ'oy joojntykinda, ve'em tse'e je Nte'yam myee'kxuxjadat je tyókinda. ⁴⁸ M'ixtu tse'e taav ku ve'e ve'em tujyaty, vaajnjada tse'e ve'em je jáyuda. ⁴⁹ Ntuknukéxtap ats miitse'eda je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n ats je nTee' je vaanduk duyaktaajñ. Ax tándats miits yaja Jerusalén kuunume'e myakmo'odat je makkin juu' ve'e kajxm kada'akup.

Ku je Jesús chajpejtni
(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk pyítsumdi jem kajpun jootm jetse'e jye'ydi joma ve'e je it juu' ve'e je betániait kajpun mutam. Van'it tse'e je Jesús je kya'aj dukoojnuk jetse'e je y'ixpajkpatajk dukunuu'kx. ⁵¹ Namvaat tse'e dukunuu'kx, van'it tse'e je Jesús je Nte'yam je kyutojkun kajx choo'nni yaja naxviijn jetse'e chajpejtni. ⁵² Van'it tse'e je jayu je Jesús duvinja'vidi duvintsa'kidi, xoojntkp tse'e ooy vyimpijttini jem Jerusalén. ⁵³ Tun'ijttupts je'e ve'e jep maja tsaptujkp je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada. Amén.

**Ya'a tse'e je nam kojstán juu' ve'e je
Nte'yam_ xyaktaajnjimdu je nMaj
Vintsánamda Jesucristo kajx
New Testament in Mixe, Totontepec (MX:mto:Mixe,
Totontepec)**

copyright © 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Totontepec Mixe, (Mixe, Totontepec)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixe, Totontepec [mto], Mexico

Copyright Information

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixe, Totontepec

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

47d09f80-22d6-55c5-b9e5-a04a59e3169e